

50

N° 53.

Schri grammatapreder

~~Dr. G. Scherf~~

deni 21mo December

1859.

Ref. acts 224

Kurfemmes

Stahstu = gramata

ieb

J. Drape

tabdu leetu isteikschana, kas wehrâ leekamas, un Kurfemmê notikluschas, no wezzeem laikeem lihds muhsu deenahm,

no

Kundrahta Schulz,

Lindes un Birsgalles mahzitaja.

Zelgova, 1832.

Pee Zahna Br. Steffenhagen un Dehla.

R: 5553

50

p LI
183

Der Druck dieser Schrift ist unter der Bedingung erlaubt, daß nach Vollendung desselben fünf Exemplare an die Censur-Comität eingesendet werden.

Dorpat, am 26. Januar 1829.

(L. S.) Stellvert. Präsident der Dorp. Censur-Comität:
wirkl. Staatsrath u. Ritter G. Ewers.

Mihli Kursemmes laudis!

Gohds Deewam! taggad effam peedsih-wojuschi to preezigu laiku, kur paschi zeenigi kungi stipri us to dohma tauschu fkohlas zelt muhsu semmê. To gan paschi jaw sinnaseet no Latweeschu Awihsehm. Bet kur ihsti derrigas fkohlas, tur arri tahdu grahmatu waijaga, kas tē ihsti derr. Grahmatu truhkums nu gan newaid preeksch semneekeem muhsu semmê. To mehr wehleja ta augsta fkohlas Kummifione, ka wehl zittas tahdas Latweeschu grahmatas fluhstu farakstitas, kas pee jaunās fkohtu buhschanas muhsu semmê ihsti waijaga, bet wehl naw. Schi sinna flua Kursemmes zeenigeem mahzitajeem it sewischki dohta, zaur ihpaschu pawehleschanu

no augstas basnizas teefas aispehrnâ gaddâ (21. Oktober 1826). Tè nu atraddu, ka zeenigai skohlas Kummiffionei arri gribbahs pehz kahdas stahstu grahmataš preeksch laudim, pahr tahdahm leetahm kas Kursemmê notikkuschas no wzzeem laikeem lihds muhsu deenahm. Tudal man prahtâ schahwahs tahdu ustaisiht, un tudal arri sahju strahdaht, zerredams ka zitti zeenigi mahzitaji atkal par zittahm skohlas grahmatahm gahdahs, kas lihds wehletas flua. Mihkais Deews mannu labbu sirds padohmu sinn, ka es scho grahmatu farakstidams dohmaju un zerreju, zif spehdams palihdseht pee tahdu labbu darbu, kas jums mihkeem Kursemmes laudim par swehtibu tohp eetaisita; un ar Deewa paligu esmu es gallâ tizzis ar sawu darbu. Es to aisstelleju un nowehleju teem zeenigeem kungeem, kas taggad to skohlas buhschanu eetaisa, par paleekamu redsamu sihmi un leezibu: zif augsti dahrgi es sawâ sirdi zeeniju tahdus wihrus, kam patti muhsu tehwasemme tahdu gruhtu leelu

darbu irr ustizzejusti. Teescham! pats scheligš Deewš lai teem nahf par paligu, un lai teem baggati atmakfa farwu gruhtu darriřchanu. Bet tee sinnami gohda wahrđi to pirmu fauschu ffohlu zehleju Kursemmê, lai paleef muhschigâ peeminâ muhsu femmê, wissu wairaf juhfu starpâ mihli fautini!

Da zeeniga Rummissione peenehme scho grahmatu gohdam, pahrraudsija winnu zeeti, man bij schurp turp wehl fo peelift pehz winnas wehleschanu, un zur winnas gahdaschanu flua winna drikketa, un irr nu juhfu rohkas. Peenemmeet tad ir juhš scho grahmatinu ar tahdu paschu mihlu labbu prahtu, it fa es to labpraht preefschjums esnu farakstijis. Lai winna jums derr tiklab par firdš kohpschanu, it fa par prahtazillaschanu, un arri par jauku laika kawekli. Zo muhscham irr un paleef teefa: wezzu laiku notikkumi, lai buhtu labbi jeb fauni, preezigi jeb fsummigi, irr deewabijigam sinnatajam allasch par labbu waddonu, kas winnu woi fskubbing us gohdu un taif-

nibu, woi drauda fargatees no nedarbeem
un grehkeem, bet ikreis us labbu mahza.

Tad nu beigdams wehl tà nopuhfchohs
schehliga Deewa preefschâ: lai fchi grahma-
ta raschiga un augfiga fluhstu muhsu mihtu
semneeku rohkas! lai mihtai tehwa semmei
allasch labbi flahjabs, lihds kamehr pehz
ilgeem ilgeem gaddeem atkal kahds
tauschu mihtotais gaddahs, kam patiktu
rakstihst kahdu peelikkumu schai stahstu grah-
matai; tad lai Deews winnam dohd dauds
fo isteift: no Latweeschu tautas teizamas
buhfchanas un labflahfchanas appakfch
Kreewu Keisaruru taifnu, stipru un
schehligu waldifchanas zepтеру.

P r e e k f c h w a h r d i .

Gan jauka un patihkama, gan arri labba leeta kas wiffadi lohti derr, kad zilweks sinn, kas no wezzu wezzeem laikeem pasaulê notizzis, kà gahjis, kas darrihts ir pazeests tappis, un kà gad-dijees, lihds kamehr semmes-waldischanas un zilweku tautas tahdas kluifchas, kà winnas taggad redsamas muhsu laikâ. Zo to warr fapraft, ka pasauke tahda naw bijufi no pascha pirma galla un eefahkumâ, kà wiffas zilweku leetas un eetaifischanas taggad in jauki un labbi rahdahs preeksh muhsu azzim. Etahstu-grahmatas mums to isteiz, un schinni leetâ gudrus darra. Par to arri wiffi mahziti zilweki un fungu behrni to mahzahs sawâs augstâs skohlâs, un lasa stahstu-grahmatas wiffadâs wal-lodâs un no wiffahm semmehm un tautahm, kas ween pasaulê labbi sinnamas. Tê irr teem ihsta gudribas skohla, un labbu mahzibu gan neis-smekams awots! — Bet kas to dohs nabbaga semneekam? un es teifschu wehl: kur to nems, kur listu, un kam derretu semmes strahd-neekam!!! — Bet no sawas paschas mihtas tehwa semmes, kur tas dsimmis un

audsis, fur tehrou tehwi dsihwojuschi, un fur arween dsihwo un paleef, tè labbi pasihst fawas semmes notikkumus un tautas stahstus; tas irr it teescham arri gohdigam semmeswihram tikpat par gohdu kà par leelu labbumu.

Jebkurra semme un tauta, lai deesin kahda leela woi spehzigu buhtu, tad taisnas un pateefas sinnas un stahsti no tahs ne warr buht, eefam kahds gudrs un mahzihts zilweks sahzi raksteem uswilkt, fo tas labbu redsejis woi dsirdejis un no tahs sinn, kahda bijufi, fo darrijufi un kas tur notizzis. Lai tad nu tauta deesin kahda wezza buhtu, un pa dauds gaddu finte-neem dauds fo buhtu peedsihwojufi woi darrijufi, tad preeksch mums tiklab ka ne bijufi, kamehr wiina zittai kahdai mahzitai tautai sinnama tohp, kas no tahs sinnas dohd pafauli. Tapat ar Kursemmi. Jhsti taisnas sinnas no muhsu semmes sahkahs no ta laika, kad pirmi Wahzi schinni widdu gaddijahs, no ka patti pirma bauma pafaulê isgahje no Kursemmes un Widsemmes. Lai arri ta buhtu, ka zitti dohma un teiz: ka wezzi Kuhri*) un Semgalleeschi, ne effoschi paschi pirmi, jeb grunts eedsihwotaji schahs semmes, bet Gohthu kauschu

*) Jeb Kursi, kà zitti fakka.

flakka, woi arri kahda Jggauwu jeb Pinnu zilts,
 kas pehzaß no Ruhru tautas farrôs uswinnetta
 un us juhrmallas puffi aisspeesta tappuffi; tad tas
 tomehr naw fkaidri sinnams. To warr tiz-
 zeh: ka Ruhru zilts gan lohti wezza, kas eefah-
 kunnâ daschâs semmês un weetâs mahjojusi, bet
 pehzaß, prohti tannî leelâ staigafchanas
 laikâ wissu tautu (kas no Uhsias zehlehs un us
 muhsu puffi gahseh) atkal no zittas jo stipras
 tautas padsihta, un no weenas weetâs us ohtru
 stumdinata kluifi. Bet kas to warr fkaidri
 sinnaht un isteikt? Neba tahdâs leetâs us pa-
 fakkahm, woi kahdahm singu teikschanahm ween
 warr palautees! Tad Kursemmes ihsta stahstu-
 grahmata warr tikkai eefahktees ar Wahzeeschu
 atnahkschanu schinnî semmê. Bet jaw tas labß
 laika gabbals, un dauds wehrâ leekamas leetas
 un notikkumi sakrahjuschees schinnî ilgâ laikâ. Ka
 tè nu ne gadditohß misseschana, un to arri weeg-
 laki prahtâ warr usneimt un galwâ paturreht,
 tad eedattischi wissu Kursemmes stahstu-
 grahmata tschetrahm dallahm, jeb eeksch 4
 laikupahsmee. Bet eekam fahkschu stah-
 stiht, tè papreeksch japeemin: ka Widsemmes un
 Kursemmes stahsti no wezzeem laikeem par fah-
 deem 400 gaddeem allasch kohpâ irr faraf-
 stiti wezzâs wahzu stahstu-grahmatâs, un

Kohpâ ween minneti tohp, un prohti tapeh,
 ka pahr abba hm schahm semmehm tee paschi
 Kungi walbija, prohti Wahzi; abba hm weenada
 walloda, weenada tizziba, weenadas eeraschas
 bij, un abbas reisè no Wahzsemneekem atrastas,
 ir kohpâ uswarretas flua. Wahzi fauze to brihd
 wiffas trihs semmes gar austruma juhrmallas
 starp tahm uppehm Narrowa lihds Nemmus,
 fur brunnineeki pehzak walbija, woi nu buhtu
 ihsta Widsemme, woi Jggauuu woi Ruhru
 semme, pehz tahs leelakas, wiffnotak par
 Lihwu semmi (Lievland) jeb par Wid-
 semmi, fà taggad fakkam; lihds tam laikam,
 fad muhsu Kurseemme, pagallam no Widsemmes
 tappa atnemta un schkirta, un fà sawada semme
 sawus ihpaschus walbneekus dabbuja. Gribbe-
 dams nu Kurseemmes stahstu-grahmatu
 ween farakstiht, esmu schè zik ween warre-
 dams to schkibriis un atstahjis, kas ihstâ Wid-
 semmè ween notizzis, kas tur ween derr, un kas
 Kurseemmi ne aisknem. Preeksh Widsemmes
 waijadsetu ih paschu stahstu-grahmatu; kas,
 fà patti semme, arri dauds leelaka un plaschaka
 wehl pahr muhsu buhtu. — Sahksim nu!

I. Pirmais stahstu gabvals.

Bezzi Kursemmes laiki.

No Bahzu atnahkschanas lihds tam laikam, kur schahs
semmes sohbinu-brunnineeki kohpâ sabeedrojahs ar
Bahzsemmes brunneekem; tas irx no 1158ta
lihds 1237tu gaddu; kas isnesis 79 gaddus.

Woi ar sinnu sweschas semmes mekledami,
woi zaur stipru seemela wehju no ihsta zelta
paschkeebti un paklihdufchi, un tã no nejaufchi
us muhsu puffi un semmi atdsihtti, to taggad
wairs ne warr kreeti sinnaht; tatschu allasch
pehz Deewa swehta padohma tã notikke, ka tannit
gaddã 1158 pehz Kristus peedsimschanas, kahdi
Bahzu kohpmanni no leelas Brehmes pils-
sehtas, paschi pirimi bij, kas ar saweem fuggeem

muhsu juhrmallu atradde, un Daugawâ eegahje. Zif teescham ka schahs semmes paganu laudis ar leelu brihnofchanu buhs brihnojufchees par faweem fwefcheem weeseem, par winnu fuggeem, par Wahzu drehbehm un platmanna zeppureem (fo gan par galwas wahzeem buhs faufufchi, no ka pehzak tas wahrds: „Wahzeets“ effus zehlees muhsu wallodâ), par winnu mahjas = ammata = un fuggu-leetahm un rihkeem, un ihpaschi par jaukahm Wahzsemmes prezzehm fo lihds atwedde; tapat arri fchee Wahzi tahdu semmi un tahdus laudis ar gluschi fwefchu wallodu un ar paganu eeraschahm, wehl ne bij ne fur redsejufchi, un aisdewe muddigi sinnu us Wahzsemmi no dihwainas fwefchas semmes un tautas fo bij atraddufchi. Wa tam eefahze ar sihmehm farunnatees, ir fupfchotees ar schahs semmes laudim, kas paschâ pirmâ eefahkumâ: gan labprahht un mihligi tohs usnehme, un teem arri wehleja, ka tee warreja të usmestees, un kahdas mahjas woi kahdu nammu woi magasihnu few uštaiſiht, fur fawas prezzes nolikt un glabbahht, par to laifu, kamehr atkal us Wahzsemmi aisees un tad atkal ſchurpu nahks, ar zittahm jaunahm leetahm un prezzehm. Schi weeta bij Zkſchkille, us paschu Daugmallu un Widsemmes kraſtu, 4 juhdses no Rihges, fur tag=

gad baggata muischa rebsama (kas Rihges pils-
sehtai peederr) un wezza muhru basniza, kas,
jebfchu gan pahrtaisita un jauki apfobhta, to-
mehr deewsgan rahda, ka ehka no wezzu wez-
zeem laikeem. Ka muhsu semme jaw paganu
laikâ naw tufschâ bijusi, to warr no tam fa-
prast, ka schè jelle kas bij, fo Wahzeem doht par
fawahm prezzehm, un pehz fo schee tihfoja; ka:
meddus, labbiba, tauki, waska, ahdas, balki un
wiffadas kohka leetas, darwas, baggata sweijeer.
un arri sihtars (jeb sintars) kas wezzeem lai-
keem lohti dahrgi flua turrehts, un zittur dauds
ne rohdahs, kâ gar Pruhfchu un muhsu semmes
juhrmallu.

Bet bes kuptschofchanas wehl zitta leeta un
waina sinnama, par fo Wahzi, scho semmi
weenreis dabbuyuschi pasiht, tudal atkal un jo
gaddus jo wairak un beesî schurpu nahze, gan us
uhdeni ar fuggeem, gan par semmes zettu zaur
Pruhfcheem. Prohti tizzibas pehz. Zo to
brihd wiffa fristita pasfaule warren us to doh-
maja, un warr fazziht, ka no it sawada garra
flua kâ dsihfchus dsihhta, fristigu tizzibu wiffur
isgahst, un ar labbu jeb ar launu to ispaudeht
fweschâs semmês un starp fweschahm tautahm.
Zo sauze: „frustu fluddinaht“, us fo pahr
wisseem kattoku tizzibas wirfneeks, prohti patz

Pahwests Rohmâ *) to brihd fà ween warredams skubbinaja un palihdseja. Zà bij ap to laiku, un jaw fenn papreeksch, tif ne wiffas fristitas tautas, us tablu Uhsiju gabsufchees, kahwahs tur nahwigi ar Turkeem un Sarazeeneereem, gribbedams scheem Jerusalemi atnemt (fo arri us labbu laiku dabbuja) un sweschahm austruma semmes tautahm fristigu tizzibu usspeest. Turpu gahje Keisari un Kehnini ar leelem farra-spehkeem; tapat publejahs us to it lohti kattoliski basnizfungi un muhki jeb klohstera wihri. Us to beedrojahs wehl fewischki, augsti fungi un brunnineeki no muischneeku ziltis, ar it sawadu swehtu peefohlischanu un swehrestibahm, un padewahs us wiffu sawu muhschu swehtam farram; prohti palihdseht ar warru un sohbinini, fur wajadsigs bij, fa Kristus wahrds un tizziba par pasauli isgahstohs un uswarretu,

*) Pahwests irr Rohmas augstsbiskaps; kas ar laiku par leelu waldineeku wiffas kattoliskas basnizas pazehlees, un wehl par to tohp turrehts; schim wiffa pasauile to brihd pahr leeku zeeti un pasemmigi klausija; un paschi augsti semmes waldneeki, Keisari un Kehnini it ne kahdu leelu leetu bes pahwesta sinnas un wehleschanas ne sahze, ne isdarrija.

Naug tapat nu arri darrija schee Brehmes
 kohpmanni, kas pirmi us Widsemmi nahze.
 Atkal no Wahsemmes schurpu pahrnahfdami,
 tee atwedde lihds ar sawahm prezzehm, arri zit-
 tus tahdus un ifgaddus wairaf kattolu muhkus
 un swehtus reisneekus, kam bij schè krustu fluddi-
 naht pee Kuhreem, Sengallescheem, Sehleem,
 Lihweem un Widsemneekem, kas bij weena leela
 Latweeschu tauta, kam tif ne weenada walloda
 un weenadas eeraschas un dsihwe, un wisseem
 paganu tizziba bij, ar dauds elkeem un deewe-
 fleem, kas appasch saweem maseem Kehnineem
 un Leelkungeem, us abbahm Daugmallahm dsih-
 woja, un firdigi laudis bij. Pehzak tablaki eeksch
 semmes nahkuschi us seemela puffi, fastappe
 Wahzi wehl zittu, bet jo drohschu niknu un us
 kaufchanu gattawu paganu tautu, ar gluschi
 zittu sweschu wallođu un eeraschahm. Schee bij
 Tggauri. Us deenas widdus un wakkara
 puffi atradde baggatus Leifhus. Pinnu
 laudis un Kreewi mahjoja wehl ais Tggauru
 semmes jo tahli us seemela puffi. Rahda gruh-
 ta leeta Wahzu muhkeem un swehteem reisneekem
 buhs bijis, schè krustu fluddinaht, un netizzigus
 mahziht un kristiht, to labprahht tizzehs kas ap-
 dohma, ka gruhiti zilweks wezzahm eeraschahm
 un mahneem atfakkahs, tehwi tehwi tizzibu lab-

prabt ne atstahj, swescheem ne tizz, un fa tee,
 fas zittus gribbeja mahziht, scho lauschu wallodu
 wissai ne pratte. No laizigahm leetahm kad
 runna, tad to leetu jelle ar pirksteem warr rah-
 diht fo gribb un dohma, bet ne ta no garrigahm
 jeb tizzibas leetahm stahstidams. Tad gan gau-
 fchi gahje ar kristifchanu. Zitti un gan arri dauds
 Latweefchi likkabs kristitees, kamehr ar labbu
 tohs mahzija, un bij Kristus laudis, fas zeenija
 Deewu un swehtu jumprawu Mahriu, bet tik
 ilgi kamehr teem patikke. Kad wairs ne gribbeja,
 tad nomasgaja atkal to kristibu jebkhdâ uppi un
 uhdent, fa smeeklam tizzeja, tapehz fa ne bij
 pahrlleezinati sawâs firdis, un padewahs
 atkal pa wezzu, saweem mahneem un elkeem.
 Kad nu par to flua pamahziti un soh diti, tad
 faschutte, palikke nikni un Wahzu eenaidneeki.
 Za zehlahs tad nemeers un karri; af gruhti ilgi
 un affinaini karri ar breefmigeem warras dar-
 beem. No karreem zehlahs arri fuhra wehr gu
 buhschana. So kad schahs semmes laudis, fo
 Wahzi gan mas fo zeenija, par to, fa mulki un
 pagani bij, zaur karri un khdâ kauschanâ tappa
 uswarreti, tad teem arri atnehme, pehz to laifu
 karra likkumeem un teesahm, winnu semmi, un
 zilweki lihds ar lohpeem, mahjahm un wissahm
 leetahm un mantahm peederreja uswaretajeem,

kas teem nu palikke par Rungeem, un schee wiannu
 wehr gi. Tà schè pee mums, tà wissâs semmu
 semmês par wissu plaschu pasauli. Tas stipra-
 kais palikke fungs kas pawehleja un kam bij
 jaklausa; wahjais kas uswarrehts tappe, palikke
 par wehr gu, kas wissai fungam peederreja un
 tikke it pagallam sawa uswarretaja walkâ un roh-
 kâs, kas to tad warreja pahrdohht, zittam ais-
 schinkohht, ismiht kâ lohpu, ir nokaut kad patikke,
 un ar to darriht, kâ ween gribbeja. Zo tapat
 darrija arri paschas paganu tautas tik lab schè,
 kâ arri zittâs semmês sawâ starpâ; schee wehl
 mehdsch neschehligi mohziht un saweem deewefleem
 uppureht, tahdus nabbaga eenaidneekus, fo karrâ
 dsihwus fanehme un rohkâ dabbuja, un darra
 wehl schodeen tapat.

Pats pirmais Wahzu basnizkungs un muhks
 (no Augustineru fahrtas) kas sahze Latweeschus
 mahziht un kristiht, bij Meinards, fo Brehmes
 kohpmanni 1186*) schurpu wedde us Jfschilli,
 fur teem sawas mahjas bij. Tè ustaisija Mei-
 nards paschu pirmu kristigu basnizu. Latwu
 laudis gar Daugmallu klausija to brihd Polozkas

*) Laffi: tanni 1186tâ gaddâ; un tà pee wisseem
 gaddu skaitleem, schinni grammatâ ikreis ja pee-
 leek tee wahrdi: tanni gaddâ.

Leelkungam Wladimiram, kas pats jaw kri-
 stigu tizzibu zeenija. No scha isluhdsahs, un
 arri dabbuja gohdigs Meinards, ka tam brihw
 bij Latwjus mahzigt un kristiht. To nu wiasch
 darrija ittin no wiffas firds; un prohti ne ar
 warru, bet ar gudru lehnu Prahtu, un ta tas
 scham labbi gan isdewahs. Pulk8 paganu lau-
 schu atstahje elkus, peenehme kristibu, palikke
 Wahzu draugi un beedri, un palihdseja scheem
 Ischkilli un Salepilli ustaisiht. Tè nu bij
 pirnas stipras un ihsti us Wahzu wihsi usbuhwe-
 tas ehkas schinnî semmê redsamas. Wehl gudrs
 Meinards zehle ihstu muhri apfahrt sawahm
 mahjahm, ka tè warreja drohschi dsihwoht, ir
 prett eenaidneekem isfargatees un ilgi turretees;
 jo wiasch nemeera laikus labbi gan jaw paredseja
 sawâ gudrà prahtâ. Un ta arri bij. Leischi
 par to sfaudigi, ka Wahzsemmes sweschineekem
 tè labs mittekli8 bij, un bihdamees ka schè par
 Rungeem palikschocht, sahze teem usmahktees un
 winnus kibbeleht. Tapat arri Semgalleeschi.
 Bet kahdi mulki schee to brihd wehl bijusch, warr
 no tam saprast, ka schee taifijahs un gribbeja bag-
 gatas stipras Wahzu ehkas ar wirwehm awgahst.
 Tè bij Wahzu wihreem gan fo smeetees par tahdu
 prettineeku eenaidibu un gudribu. Bet paschi
 Lihwi arridsan, gan nomannidami sawu nah-

famu nelaimi, atfazzijahs no Wahzeem, un negribbeja wairs klausht. Zif dauds prettineekus sawaldiht, nopratte pats Meinards, fa schain ne bij spehku gan, un gribbeja 1188 Widsemmi pagallam atstahht. Bet tad paschi Latwji scho luhdse: lai paleekoht pee winneem. Schee gan pareisi ta dohmaja bihdamees: kad aisees, tad teescham ar jo leelu spehku no Wahzsemmes atpakkal nahks. Meinards palikke tepat; bet suhtija sawa weetâ sawu beedru (muhku Dihariku) us Rohmu pee Pahwesta, padohmu prafsiht: fo darriht, un paligu luhgtees. Pahwests fohlija gan labbas leetas un stipru paligu. Bet gohdigs Meinards to wairs ne peedsihwoja. Tas nomirre 1196. Tschettri gaddi preeksch sawas mirschanas, tas bij gohdam pazelts un eeswehtihts tappis par Widsemmes bisskapu. Schis irr pateesi allasch gohdam peeminnejams wihrs, pats pirmais Latweeschu bisskaps; un sawas mihligas firds un gruhtha puhlixa labbad, ar fo tas darbojees, par wisseem 10 gadbeem fo tas schè dsihwojis, schahs semmes paganu laudis ar labbu mahziht un Jesum peewest; falku, par to winsch teescham sawzains: Latwju Apustuls.

Gan zittahds wihrs bij ohtrs bisskaps, Behrtolds wahrda, kas askal no Brehmes

pilschtaß schurpu tappe atwests. Ir schis zerreja
 schahs semnes laudis eefahkumâ labbak ar gohdu
 un mahjidams, ne kâ ar warru us sawu puffi
 dabbut. Bet tas ne bij ne zik ilgi. Tam nedoh-
 majohht usbrukke scham Latwoji, tam Salspils
 kapsehtu eefwehtijohht, un tihkoja winnu nokaut.
 Laimei bissaps Behrtolds is sprukke wehl scho reis
 winnu naggeem; bet skummigs dewahs tudal
 prohjam us Wahzsemmi, schehlotees pee sawa
 wirsbiskapa Brehmès, un pee pascha pahwesta.
 Schee likke nu ihstu krusstakarru *) peeteikt
 prètt Widsemmes paganeem. Bissaps Behr-
 tolds dewahs atpakkal us Latwoju semmi, un tam
 jaw bij lihds kahds pulzinsch muischneeku un
 fungu, ispuschkohts ar krussta sikhmehm. Wis-
 sai dauds gan ne buhs bijuschi, jo Latwoji par
 teem dauds ne behdaja. Tee ne peenehme labbus
 wahrduß us meeru, fo us teem runnaja, bet
 gribbeja labbak kautees. Us Rihges puffi abbi
 karrâ spehki fatikkahs. Bissaps preekschâ; tas
 sawu spehku patß waddija us kauschanu; bet
 swehtam wihram, kas gan labbaki buhs prattis
 pahstarus skaitiht ne kâ karrâ walddiht, flitti isde-

*) Tas irr tahds karsch kas tizzibas pehz tohp us-
 nemts. Wisseem kas tahdâ karrâ gabje, teem
 tikke krussts usschuhts us drehbehm.

wahs. Pats gan drohsch, bet sirgš tam bij bailigs un trafs; tas aplam sreedams winnu aissness uš prettineeku pulku; tur paganu schkehi un nubjas tam ahtri gallu darrija. Tè palikke! — Tomehr Wahzuspehks uswinneja, un neschehligi atreebe sawa swehta wirsneeka nahwi. Ugguns samaitaja paganu drumas, un sohbins winnu meesas. Latwojeem bija nahkt pasemmigi meeru luhgtees, un dumpi maksabt ar leelu naudu un nohmu, kas pats pirmais ihsts gadsfahrtingš mettekliš bij, ko schahš semmes laudis swescheem dewe, kà kungeem.

Itu nahze 1198 atkal zits, un treschais bisfaps no Brehmes schurpu, ar wahrdu Alberts no Apeldern. Tas bij sohti samannigs gudrs un firdigs wihrs, kas us kahdeem 30 gaddeem schè waldija, bet deemschehl gan weenadâ eenaidibâ, karrôs un dauds kauschanâs ar wiffahm schahš semmes daschadahim paganu tautahm. Atnahkdams no Wahzsemmes, tas ne wedde wairs nabagus nespehjneeka muhkus schurpu, bet tudal 500 ihstus karrotajus ar sohbineem un frustu, lihds ar sewim; un tudal ohtrâ gaddâ nahze atkal no Wahzsemmes 23 kuggi pilni ar swehteem (jeb tizzibas) zetta wihreem, kas schè gribbeja ar paganeem iskautes, swehtu frustu aissstabwe-dami. Tas jaw sauzams: ihsts karra spehks!

Tomehr Lihwi, jaw faschuttuschi, ne gribbeja teem wehleht fchè apmestees, un panehme teem arri weenu fuggi. Bet ar wissu fawu drohschibu ne fo ne eespehje prett Wahzu gudribu un tahdu spehku, bet flua labbi pahrmahziti un atkal teem waijadseja meeru luhgtees.

Ur tahdu eefahkumu bij Zfchülle un Salspille tahs diwi weenigas stipras weetas, fur Wahzi drohschi warreja mist; bet abbas bij wiffai tahki no juhras: tapehz bisskaps Alberts ismekleja few zittu weetu par mahjokli, fo kahdi Latwju wezzaki tam eerahdija, un sahze tur ihstu brangu pilsfehhtu ustaisiht. Tà zehlahs Rihga 1200. Jr ohsts flua tahdai pilsfehhtai tudal eetaisihhts, fur wisseem fuggem bij brihw ee-eet bes kahdas makfas; un wehl pats pahwests, basnizas fohdibu peedraudedams kas zittadi darrihs, wisseem fohpmanneem zeeti aisleedse, fchin nî juhmallâ ar farweem fuggem ee-eet kahdâ Semgalleeschu (jeb Kursemmes) ohstâ. Tà gan jauna pilsfehhta warreja ahtri zeltees un laimei eeselt!

Zebshu bisskaps Alberts gan ifgaddus us Wahzsemmi reiseja, tur allasch zittus zeltabeedrus salaffiht un farrotajus, kas tam bija palihdseht fawu waldischanu eetaisihht schinnî semmê, tatschu pareisi gan nopratte, fa ar fcheemweene eespehschoht ihstu paleefamu waldischanu

few eegrohsitees. Zo no Wahzsemmes wihreem
 eekam seema fahze, mehdse leelais pulks atkal us
 mahjahm eet, prohti atpakkal us Wahzsemmi,
 un tas masums kas schè palikke, warreja tiffai
 ar mohkahm par seemas laifu Latweescheem pret-
 tim stahweht. Tapedz Alberts isdohmaja zittu
 gudru padohmu. No tahdeem wihreem ween,
 kam Wahzsemme ne bij ne feewas ne behrni,
 eezehle winsch ih paschu farrotaju zilti,
 kam winsch teitan pat semmes un laudis dewe,
 kas teem peederreja kà sawa manta, un no ka
 schee warreja it labbi un gohdam pahrtikt.
 Schohs nosauze winsch par sohbinu brunninee-
 keem jeb sohbinu neffejeem; ir brah-
 li ta Kristus karra schee tikke jaukti; tee-
 scham it sawada beedriba un sawads ammatš!
 Zo hissaps Alberts darrija 1202 un pats pah-
 wests Rohmâ apstiprinaja swehtidams scho
 jaunu ammatu un brunnineeku beedribu, kas gan
 dihwaina, un tà sakkoht us puffi garriga un arri
 laiziga leeta un beedriba bij. Schee brunnineeki
 un sohbinu brahli dabbuja lihds ar sawu ammatu,
 ne ween fewischku mundeerinu, kas bij baltš
 mehtels, us ko farkans sohbins lihds
 ar farkanu frustu bij redsams, bet arri
 sawadus likkumus un it leelas teefas; tapat arri
 gan gruhtu darramu. Teem bij sawš ihpats

augsts wirsneeks, jeb brunnineeku meiste-
 ris, kam zitti, jebfchu gan brahli scham, tomehr
 zeeti bij jaklausa. Pats pirmais meisteris bil
 Winno ar wahrdu. Kaut eesahkumâ arri mas
 tahdu sohbinu-brunnineeku bij, bet jo schee tur-
 rigi un baggati palikke, jo scheem ahtri gan
 beedri gaddijahs. Ir zitti firdigi wihri, kas ne
 bij no muischneeku kahrtas, klua lihds usnemti
 schinnî brunnineeku beedribâ; bet wiffi tappa us
 faru un fauschanu labbi ismahziti, kas winnu
 ihstais ammats bij. Bes scheem bissaps Al-
 berts ne muhscham ne buhtu eespehjis, schahs
 semmes paganu tautas sawaldiht; jo schee brun-
 nineeku wihri tam bij dauds stipraak's patwehrums
 un paligs, ne kâ dauds tuhkstoschi no muhkeem
 un tahdeem tizzibas reisneekeem, kas gan ifgad-
 dus atnahze no fweschahm semmehm, bet schè
 ne palikke dsihwoht. Bet brunnineeki few gab-
 daja paschi schè sawas mahjas, ar sawu af-
 fini un dsihwibu to eemantodamees un no paga-
 neem to panemdami, un palikke teitan. Un
 ko zilweks dahrgi maksa, woi gruhti strahdadams
 cedabbu, to tad arri zeeti farga, drohschi aisstahw
 un glabba. Raug nu kaidu augligu padohmu
 Alberta gudriba bij atraddusi! — Tâ winsch bij
 pats pirmais zehleis un dibbinatais taks wal-
 dischanas, kas schinnis semmes us ilgu laifu

pastahweja, un us gaddu simteneem palikke; fur nu abbi kohpâ, tikpat fwehtiti wihri un bissapi, it fâ arri brunneeki un farrâ wihri, jo deenas wairak par waldneekem eetaisjahs.

Bet no schi laika bij arri Wahzeem ar ween fo dausitees un fautees ar schahs semmes tautahm, gan ar Lihweem, ar Widsemneekem, ar Leischeem, ar Jggauneem, ar Kreeweem un ar Kuhreem jeb Kurseem, ar Sehleem un Semgalleescheem. No scheem beidsameem ween taggad wairak teifschu, zittas tautas tik dauds ween schè aishemdamas, zif wajaga pee Kurseemmes stahsteem. Sehli, Kuhri un Semgalleeschi dsihwoja wiss zur no kreifas Daugmallas gar juhrmallu lihds Leifschu un Pruhfchu semmes rohbescheem. Jaw preefch Wahzu atnahfschanas bij tik dauds nemahzitahm, un tà fakkohht me schu tautahm, fawâ starpâ dauds un it breefmigi affinaini farrî bijuschi. Tad warr dohmaht, fanu, kad wehl gluschi fwefchi schè usmettahs, kas fahze tè ihsti eetaisitees, fajufschana jo leela bij, un eenaidibas, nemeeri un farrî jo beesî gaddijahs. Schahdôs nemeera laifôs, Kuhri un Semgalleeschi, fâ furrâ reisè labbu isdewigu brihdi us to paredsedami, brihscham labbi draugi bij ar Wahzeem, ar teem beedrodamees un teem palihdseja; brihscham atkal ar teem fanihke un pratt teem zeh-

lahs. Tà bij 3000 Sengalleeschi, Nihdsineekeem par paligu, kad scheem karsch bij ar Lihweem, fur wianni isphostija pilli jeb mahjas weena Lihweeschu wezzaka (Dabrel wahrda). Tann 1204tâ gaddâ Leischeem bij karsch ar Jggau-neem; Nihges Wahzi bihdamees ka stipri Leischi ar farwu baggatu laupijunu no Jggauu semmes atpakkal nahkdami, ne mestohs us Nihgu (kas to brihd it stipra wehl ne warreja buht) gluhneja us Leischeem. Tè atkal Sengalleeschu farra waddons, ar wahrdu Westards*), gahje Wahzeem paligâ. Sekam Leischi wehl pahrzellahs pahr Daugawu, usbrukke schee winneem kohpâ un Jfschkilles Kungs Rundraht no Meindorp uswinneja un kahwe Leischus pagallam, un wiff baggats laupijuns flua dalihst stary Wahzeem un Sengalleescheem, Pehz pahru gaddeem Leischi nahze atreebtees, dedsinaja un pohstija neschehligi Lihwu un Latweeschu semmi. Bet ohtrâ reisê uskritte teem Wahzu spehks atkal pee Daugawas, aisdsinne un isputtinaja tohs pagallam. Westards wezz eenaidneeks Leischeem buhdams, luhdse un pahrrunnaja nu Wahzus lihds eet ar Sengalleescheem

*) Sengalleeschu wirsneeks mahjoja Meschohtnê, us Leischi puffi.

us Leischeem, un tur wiannu paschu semmê tohs nihzinacht ar sohbinu un ugguni. Bet schi beedriba ne bij us labbu un teem gluschi paschkeebahs. Sweschu widdu, un Leischu leelus purwu meschus ne sinnadami, tee ahtri tikke eenaidneeku rohkâs, fo apriht gribbeja. Semgalleefchi tappa apkauti, un gan mas no Wahzu beedreem dabbuja sawu mihlu Nihgu atkal redseht. Wahzees, un ne brihdini lahzi paschâ miggâ.

Zapat kâ Semgalleefchi bij arri Kuhri (Kurseemneeki) firdigi laudis, kas daschubahn gan weeni paschi, gan kohpâ ar Leischeem Wahzeeschus kibbeleja, gribbedami schohs pagallam aisdsiht. Schee Kuhri gar juhrmallu ap Wenti un Dundangu mahjodami, bij Wahzeem jaw par to ne smahdejami bet gruhti prettineeki, ka schee to juhru, fallas un seklumus labbi pasinne, kas rahdahs stary muhsu juhrmallu un Sahmu semmi, fur Wahzeem bij garram eet, kad par juhru us sawu semmi (us Wahzsemmi) gribbeja aiseet. Pascham bissapam Albertam gaddijahs tã 1209 ar Kuhreem kautees us juhru, kas tam, us Wahzsemmi eedamam uskritte wirsû, ar leelu spehku pee Kofka ragga. Wahzi sekluma dehl newarredami sawos leelos fuggos palikt, gahje eeksch leelahm laiwahm Kurseem prettim. Abbi bij drohschi, un iskah-

wahs tè it brangi us uhdeni. Bet Kuhri dauds leelakâ pulkâ, aplenze Wahjus ar weeglahm mahsahm laiwinahm, un uswinneja tohs. Rahdi 30 brunnineeki un dauds fwehti reisneeki dabbuja tè famu nahwi.

Stu jo drohschi palikkufchi, gribbeja Kuhri, kamehr bissaps Alberts Wahzsemme bij, paschu Nihgu tam atnemt ar warru, un dewahs turpu ar karra spehku. Bet zeetu pilsehtu uswarreht gan gruhta leeta, fur drohscha firds ween wehl ne peeteek, bet tè ir sapraschanas waijaga. Tapehz arri firdigi Kuhri tè ne ko ne paspehje, bet dabbuja wehl labbu mahzibu no Nihdsineekeem. Jo fakka: ka Kuhri ilgi par weltu iskahwufchees, pillâ kauschanâ muhrus atstahjuschi us reis, un wiffi lihds gahjuschi maltiti turreht famâ lehgeri. Wahzi, gan ar smeefchanu to redsedami, pilsehtu knaschi atstahdami, usschahwahs isfalkufcheem Kuhreem pee paschahm zibahm, apkahwe dauds no winneem, un aisdsinne wiffus pagallam prohjam. Schi ir pirma apleh gereschana, ko Nihgas pilsehta redseja, kad gohdam ispestijees no Kuhreem 1209; jo Nihga irr dewia reis no eenaidneekeem apsehsta tappusi kamehr stahw, un tikkai trihs reis padewufees: prohti Pohlu Kehninam Stepan Bator 1581 — tad Sweedu Kehninam Gustaw

Adolwain 1621 un beidscht Leelam Kreemu Keiseram, Pehteram I. gaddâ 1710.

Wahzu spehks peenehmahs ar ween wairaf schinni widdû, un jo gaddu, schee arri Kursemme tablaki aissneegdami isgahseh. 1220 bisskaps Albert panehme Semgalleescheem Meschohtnes pilli ar warru, un Wahzi jaw tahli apmetahs eeksch Kursemmes. Ir wezs draugs Westards fanihke ar Wahzeem, un gaidija faru laiku kâ atreebtees. Tas to atradde, kad ohtrs brunnineeku meisteris Wolkins wahrda ar Sahmineekeem kawahs, 1227. Tad Westards muddigi gahsahs ar kahdu Semgalleeschu pulku us Widsemmi, isphostija pagallam weenas muhku mahjas, jeb klosteru, kas Daugawas Grihwê bij, un likke tē wiffus muhkus neschehligi nokaut. Brunnineeku meisteris Wolkin to isdsirdejis tudak atpakkal no Sahmu semmes, aisdinne Semgalleeschus lihds winnu semmi, apfahwe 1600 no scheem. Bet arri pats brunnineeku meisteris Wolkins, lihds ar kahdeem 300 wihreem dabbuja faru gallu schinni kaufchanâ.

Kad bisskaps Alberts *) nomirre 1229, tad jaw leela pufse no Kursemmes Wahzeem peeder-

*) Tanni leelâ Mihgas basnizâ, fo Dohm basnizu fauz, fur gan tee lihki to 2 pirmu Wid-

reja un klaufija! Sengallé, Sehlu=teefâ, jaw ihpats bissapa=dsihwoklis ar peeklahjamu semmes rinki bij eetaisihths; un kad Rihgâ pehz Alberta nahwes zittu jaunu bissapu zehle (kam wahrds bij Klahws no Magdeburgas), tad bij Balduwihns jaw trefchais Kursemmes bissaps, fo arri Sehlpils bissapa teefu nosauze. Schis Kursemmes bissaps Balduwihns no Alna (kas beidsamais Sehlpillt mahjoja, jo tudal pehz wiinna laika, Kursemmes bissapa sehdeklis tappe pahrzeltis us Pilteni) kas dohmaja it stipri us to, Kursemneefus par Kristus zeenitajeem darriht, bij lohti gudrs, muddigs un arri laimigs schinnî leetâ. Zeiz, ka schis beidsamais Sehlpils bissaps effus peelabbinajis ar gohdu arridsan weenu no Kursemmes maseem Rehnilischeem Lamekins wahrda, kas lizzis kristitees lihds ar dauds zitteem paganeem; schee tad ihstu derribu zehluschi ar brunineekeem un ar Rihdsineekeem, kas teem apgalwojuschi wiffas wiinnu wallas un teefas, teem patwehrumu peefohlidami, kad kristigu tizzibu peenems, un tikkai kahdu gads teefu bissapeem

semmes bissapu Meinard un Albert glabbati tappusch, tur bij wiinnu bildes, kappa akminôs eefihmetas, redsamas.

dohs. Zè jaw lassa stary teem semmes gabba-
 leem, kas lihds ar Lameku padewahs us kristibu,
 dauds weetas muhsu semmè, kas wehl tapat tohp
 fauktas, kà: Durbe, Schaggare, Nurmuischa,
 Rimale, Carnate, Ghdole, Alschwange, Usma 2c.
 Tai gaddâ papreefsch tapat ar labbu, kristibu
 bij peenehmuschi tee laudis no Rendes, Pedwah-
 les, Wahnes, Puhres, Uhgales Kandawas,
 Unses 2c. Un bissaps Baldurwihns tà lihds
 arridsan fawu lai zigu waldischanu un spehku
 ar ween wairodams, tas kristidams un waldi-
 dams jaw aissnehdse lihds Wentes uppi, un wehl
 tahlaki. Tapat arri brunnineeki un muischneeki
 darrija sawâ kahrtâ. Pagans klua mahzihts un
 atgreests, gan ar labbu gan ar taunu, ar frustu
 tiklab kà ar sohini. Muischneeku un Wahzu
 Rungu spehks auge schè tikpat, kà Widsemme un
 Jggaunds: jebchu pagani gan wissur deewsgan
 spahrdijahs, zeetu juhgu usnemt un zeek ween
 warredami prettim turrejahs, tatschu gallâ bija
 klauseht, un par wehrgeem palikt. Zo wissur
 kamehr pafaule stahw, irr gudriba uswarrejust
 dumjibu, un mas spehziensch mahzitu zilweku
 uswarra gallâ leelu pulku nemahzitu mulku, un
 tà fakkoht mescha tauschu. Ir Rihdsineekeem
 klua schè pee mums (woi ihsti no teefas, woi tik-
 kai schà, flawas pehz) sawa dalla peeschkirta,

un tee par Rungeem un Waldneefkeem zeeniti, kad
 Wahzi Kursemmes gabbalus un muischas sawâ
 starpâ isdallijahs. Pahwests Rohmâ apstipri-
 najâ allasch labpracht schahdus laupijumus un
 farra auglus, skubbinajâ wehl kâ warredams us
 farreu prett netizzigeem, un palihdseja fwehtas
 Jumprawas Mahrias semmi allasch tah-
 laki isplest. Jaw 1215 bij Widsemme no pah-
 westa eefwehtita tappusi par fwehtas Mah-
 rias atraitnes fehdekli. Zebfchu gan-
 numâ Ewangeliuma tizzigeem wiffai neisprob-
 tama leeta irr, kahda dalka fwehtai jumprawai
 warr buht ar laizigahm leetahm, ar farreem un
 semmes waldifchanahm, tad tomehr jastahsta
 pehz taisnibas kas pasaulê notizzis. Un to warr
 saprast, ka pascha pahwesta laizigs spehks
 un gohds allasch wairak augumâ peeauge un
 winsch jo baggats un stiprs palikke, jo fwe-
 schas paganu tautas kluwa uswarretas, un
 winnu padohms un nabbadsiba Mahriai deh-
 weta, no ka pahwestam ikreis sawa usraud-
 sibas=teesa kluwa atmesta, par peeklahjamu
 dalku. Wehl effoht Nihgas pilli Mahrias
 bilde redsama, fo ap scho laiku winnai par
 gohdu tur stattijufchi. 1234 pahwests subtijs
 atkal zittus speklus no Wahzsemmes schurpu
 par paligu, fluddinadams wehl flahht baggatu

grehku peedohschanu wisseem, kas swehtas Zum-
 prawas gohdu aistahwehs prett netizzigeem ar
 famu dschwibu un affini.

Gan arri gruhti bij bes mitteschanas kautees
 ar tik dauds sirdigahm ir stiprahm tautahm, un
 prett teem ilgi stahweht un turretees. Treschais
 brunnineeku waldneeks, atkal Wolkin's wahr-
 dâ (tab wolkin tas II.) gabje ar scho jaunu spehku
 atkal us Leifcheem 1236, gribbedams scho stipru
 tautu pahrmahziht un apriht. Bet kas to dewe!
 nabbagam wissai slikti pagahje. Leischi sadrag-
 gaje Wahzus it pagallam un isputtinaja brih-
 numâ kaufchanâ wissu winnu farra spehku. Pats
 farra leelskungs Wolkin II., wehl zitti augsti
 grabwa fungi (kâ von Danneberg, Didrich von
 Haseldorp), kahdi 50 brunnineeku wihri un dauds
 swehti zetta wihri no Wahzsemmes, un muisch-
 neeki, palikke us kaufchauas weetu. Nu saman-
 nija bissaps tiklab kâ arri paschi brunnineeki, ka
 nespehschoht weeni paschi turretees un wirsrohku
 un waldischanu schinnis semmes wairs pasar-
 gahnt, bes zitta stipraka paligu. To nu
 mefleja un arri dabbuja zaur gudru padohmu ko
 atradde. To isteikschu nahkoschâ stahstu gab-
 balâ. Papreeksch lai pahrluhkodami wissu scho
 pirmu stahstu gabbalu, wehrâ leekam: kâ bijis
 ar pascheem Ruhreem un Semgallee-

fcheem ap scho laiku, prohti dehl waldischanas,
 laizigas buhschanas, pehz eeraschahm un eeksch
 fapraschanas un tizzibas leetahm. Ka wiffi libds
 pagani bij, to jaw sinnam. It kâ teem fawi masi
 Rehnini un fungi, fawi wezzaki un karra-wad-
 doni bij, kas pahr teem sinnaja, un kam ihpa-
 schi karra-laikâ klausija, tapat bij teem arri fawi
 ihpaschi elki un deewekli, ko zeenija. Ugguns
 Deewš (vehrkons), swehtibas Deewš (puhkis),
 laimes mahte, juhras mahte, wehja mahte,
 mehflu bahba, mescha tehws un dauds zitti wehl,
 bij tee elki kom kalpoja un uppureja, par ko teem
 sewischki preesteri bij, ka augstu wirsneeku par
 Krihwi fauze, kas arridsan pehz paganu
 Pruhscheem tanni laikâ walditais bijis eeksch tiz-
 zibas leetahm. Tè irr wehrâ leekams, ka schahs
 semmes paganeem ne bij it nekahdi tehli
 woi bildes no faweem elkeem, nei arri
 kahdi ihpaschi nammi jeb basnizas preeksch
 faweem deewekleem, kâ gan atrohd zittur, pee
 zittahm paganu tautahm. Bet winni fapulzejahs
 kahdâs jaukâs birsês, woi pee kahdu kuplu wezzu
 kohku, leepu jeb ohsoli, tè pa wisseem tohti zeeni-
 dami, woi arri pee it leelu akmínu faweem elkeem
 kalpoht. Ir tschuhsskas un ruputschus tee zillaja
 par deewekleem, ko barroja ar peenu un zittu eh-
 damu, tohs turredami tahdôs ihpaschôs pohdôs,

fo mehdse ispuschkoht ar wahrpahm un pufkehlm. Schahdeem elkeem par gohdu, tee fwehpinaja ar sihtaru un zittu fwehpijamu, un atneffe teem par dahwanu lauka un dahrsa auglus, kaujamus lohpus un putnus, brihscham arri masus behrninus, fà zitti fakka. Leelaka leeta pee winnu deewektu kalposchanas bij ikreis, fa tee meeslodami un trakkodami labbi isplohsijahs johkodami un deedami, un wissu wairak peesprahgdamees un aplam dserdami; jo tee pratte meddus un meestianu bruhweht. Augstaki fwehtki teem bij semlikka un weltu laik, kas fahze apmuhfu Mikkela deenu, un 4 neddelas flua zee-nihts. Tad barroja un apmeeloja farwu mirronu dwehseles, tahm wissadu ehdamu un dahwanas nesdami us kappeem, no fa warr saprast fa winni tatschu jaw samannijuschi un tizzejuschi dwehseles nemirstibu, bet prohti wehl maldidamâ apmahnitâ prahât, un fà behrnu sapraschanâ. Tapahz dewe tee arri saweem mirroneem sahrkâ, naudu, naschus, zirwis, karra eerohtschus zc., ar fo fahkt zittu jaunu dsihwi. Tapat bij ohtri leeli fwehtki wezzeem Kurseem Blukku wak-fars (kas fakriht kohpâ ar muhsu fwehtu wak-faru ap seemas fwehtkeem). Schis bij teem ihsti plohsifchanas un dserfchanas laik, fur tee wissadi isehrmojuschees, un it beskaunigi un lohpijschi

dsihwoja. Tad mehdse leelu smaggu bluffu ap-
 fahrt wascht, to wilkdami ar luhku wirwehm,
 un wehle to ar leelu gawileschanu no weena zee-
 ma un namma us ohtru, un gallâ to fadedsinaja.
 Ir wilkam, fo zeenija starp mescha-deeweem,
 bij sawas ihpaschas gohda-deenas pee wezzeem
 Kuhreem, scham tad uppureja kahdu kasu par dah-
 wanu (muhfu Dezember mehnesi). Badda
 laikâ tee samette naudu, no ka gohwu pirke, fo
 tad uppureja. Tee zeenija deenas un putnu
 brehkschanu; un sibilneeki, kannu raugi, fahls-
 pubschlotaji, un wahr dneeki tee turreja leelâ goh-
 dâ, woi slimmâs deenas, woi karrâ-laikâ, woi
 jebko sahkdami. Zittadi, woi arri zilwekus up-
 purejuschi saweem elkeem, no ta naw ihstas peh-
 das. To ween sinnam, ka tahdus zeetumnee-
 kus, fo karrâ dsihwus bij sanehmusch, tad
 ween kahwusch uppuredami, kad nelaimes-
 mesli, kâ kahda swehta teefa, nahwi pahr teem
 isspreeede. —

Raug tahdus atradde wahzi muhsu lautinus
 schinnî semmê, kad schurpu atnahze. Woi nu
 tudal eeksch pirineem 79 gaddeem buhs dauds zit-
 tadi palikkusch un gaischaki? to newarr doh-
 maht. Zeela pufse wehl palikke pagani it kâ biju-
 schi, jo ne wissu semmi wehl wahzi ne bij paneh-
 muschi un uswarrejuschi. Un kahda sapraschana

no fristigas tizzibas ihstas buhschanas ir teem
 buhs bijusi kas kristiti flua, to warr weegli sa-
 prast, kad apdohma: ka to brihd druffetas grab-
 matas wissai wehl nebij pasaulê; ka tee, kam
 laudis bij mahziht, schahs semmes wallobu wis-
 sai wehl ne pratte, un kâ nabbagi muhki buhdam-
 mi, paschi ne bij augsti mahziti; ka skohlas it
 pawissam wehl ne bij, un wissuwairak arri wa-
 las ne; jo kad wahzi sanihke ar Kuhreem woi
 Semgalleescheem, tad katrs tudal us to ween-
 dohmaja, ka sargatees paschu, ka wirsrohku
 dabbuht pahr ohtru. Tas masums to kas kri-
 stibu peenehme, bij pee ta pasihstams, ka tee
 pratte frustu mest, ka klannijahs preeksh sw.
 pestitaja woi Marias jeb zitta swehtekla bildi;
 ka tee swehdeenu swehtija, un ja dauds, ka prat-
 te tehwu reisi skaitiht. Labbi, ja wehl wahzeem
 redsoht un sinnoht saweem elkeem ne kalpoja; bet
 fleppen tee tikpat zeenija sibleschanu un paganu
 eeraschas; un kad karsch zehlahs, tad tudal at-
 mette pagallam wissu kristibu. Tâ schi nu wah-
 ja leeta gan bija pirmeem wahzu laikeem schinnê
 semmê. — Zittadi ta wehrgu buhschana
 arri wehl ne bij wissur un it zeeti eetaifita. Da-
 schi semmes gabbali bij, fur laudis gluschi wehl
 pa wezzam dsihwoja ittin sawâ wallâ; un arri
 tannis middôs fur wahzi jaw bij-ihsti par kun-

geem eetaifijufchees, tur Kurseem gan bij jaklau-
fa: tomehr ar sianu; tee dewe mettelus, teefas
un pagastu; wehl teem bij sawas ihpaschums kas
teem pascheem un ne kungeem peederreja; un
wehl ta fakkoht kahdas pehdas no brih-
westibas bij redsamas lauschu starpâ. Tas
gan zittadi palikke us preekschu.

II. Dhtris stahstu gabbals.

Brunnineeku laifi.

No saweenofchanaš to Widsemmes jeb sohbinu-brun-
nineeku ar Wahsemmes brunnineekeem, lihds tam lai-
kam, tur brunnineeku waldischana Kurseemmê wissai
beidsahš; tas irr no 1237ta lihds 1561mu gabbu;
kas isnesš 324 gabbus.

Labs laika gabbals, 324 gaddi! tomehr mas
ko buhtu isteikt, ir saprast newarretu, kad no
Kursemmes ween tē gribbetu stahstih. Tif
lohti zeeti irr Widsemmes un Kursemmes leetas
un notikkumi wehl kohpâ fajaukti, un pahr wis-
seem scheem gaddeem kâ feet un faseeti. Labpraht
un ar warru gan gribbeja abbas schahš semmes
un wehl Tggauunu semmi lihds kohpâ par weenu
leelu walsti eetaisih un kohpâ pasargah. Ned-
sesim woi kohpâ paliks! —

Wahzsemme un fewischki Pruhshôs bij wehl zitta
 brunnineeku beedriba un fahrta, ar tahdu paschu
 padohmu eezelta, fâ schinnis semmês, prohti
 par atgreeschanu to paganu tautu. Tee sauzahs:
 Wahzu brunnineeki, ir fwehtas jumprawas
 Mahrias farrotaji. Tee walfoja baltu mehteli
 ar melnu krustu par gohda sihmi. Schee bij
 fennaki jaw gaddijuschees un dauds
 stipraki pahr muhsu sohbinu wihreem.
 Wianu wirfneeks sauzahs: brunnineeku
 augsts meisteris jeb leelskungs; tam
 bij Pruhshôs fahdâ baggatâ pilli sawas
 gohda mahjas fur dsihwoja (Marienburg)
 Marias pilli; tas skaitija sawâ spehtâ
 fahdus 2000 brunnineekus, kam wissa
 Pruhschu semme to brihd jaw
 peederreja, kad muhsu sohbinu wihri
 jaw fahze nihzin isnihkt. Jaw fenn
 bij Widsemmes brunnineeku meisteris
 sawâ firdi wehlejis, ir us to jaw
 strahdajis, saweenotees weenâ pulkâ
 ar scheem, bet nepaspehje schahdeem
 lepneem wihreem peektuht. Schrmannis
 no Salza bij tobrihd Wahzu
 brunnineeku leelskungs. Kad nu
 Widsemmes brunnineeku meisteris
 Wolkin tas II. palikke tanni
 nelaimigâ fauschanâ ar Leisheem
 (fâ jaw stahstijis efmu) un bes
 paliga no zitteem, wissas
 wahzu leetas un waldischana
 muhsu semmês buhtu wehja
 bijusi, tad us pascha pahwesta

fubbinafchanu, Mahrias brunnineeki gallâ lik-
 fahs peeluhgtees, un faweenojahs kohpâ
 par weenu fpehku ar muhfu semmu
 fohbinu wihreem. Tas notikke ar pawesta
 finnu 1237 eeksch Witerbo pilfata, Italias
 semmê. Turpu flua trihs fungi no fcheijenes par
 weetneekeem un isdarritajeem aisstelleti. Schee
 padewe wiffas semmes un wiffu fpehku kas teem
 schè bij, Wahzu jeb Mahrias brunnineekeem,
 peenehme winnu likkumus un teefas un tappa nu
 gohdam usnemti par beedreem, un Wahzu brun-
 nineekeem, un baltais mehtels ar melnu krustu,
 kas teem tikke apgehrbts, bij ta redsama fa-
 weenoschanas sihme. Us tahdu wihst bij
 Widssemmes fohbinu brahlu walsts un buhschana
 nu pagallam, kas tikkai 35 gaddus bij pastah-
 wejufi; bet scheem arri tas gruhtakais darbs bi-
 ja, kâ pascheem pirmeem eegrohsitajeem un far-
 geem tahs wahzu walsts schinnis semmês. Nu
 gan ees zittadi un weeglafi? jo sinnama leeta;
 semmi maifihrt irr weeglafi kâ zillas art. Red-
 sefim! —

Bet lai juns papreeksch bischfihrt stahstu no
 Wahzu brunnineeku likkumeem, teefahm un eera-
 schahm fawâ starpâ, kas gan par peeminnescha-
 nu wehrâ leekamas, jo tahdas beedribas un
 waldifchanas muhfu deenâs wiffai wairs naw un

ne sinnam. Bet kas tad labprah̄t ir muhsu laikā
 ne aprauga kah̄du dahrgu selta naudas gabbalu
 no wezzeem laifeem, jebschu taggad nekur wairs
 ne geld! — Jhsti muischneeki ween, un prohti
 no wezžas wahzu ziltš tikke peenemti par brahleem
 un beedreem schinn i brunnineeku pulkā. Us puffi
 tee bij kà basnizas wihri, kas us wissu sawu muh-
 schu bij padewuschees fwehtas jumprawas Mah-
 rias gohdam, winnas semmi apfargaht, un tee
 turrejahs pehz wezza basnizas tehwa fwehta Au-
 gustina basnizas likkumeem. Ne kah̄dai laizigai
 teesai bij brihw spreest woi teesah̄t pah̄r Mahrias
 brunnineekeem, bet winnu augstakais soh̄gis un
 teesas deweis bij Rohmā, pats pah̄westš. Win-
 nu semmes un muischas bij basnizai nowehletas,
 jeb fwehtas jumprawas peederrums,
 kà tobrihd mehdse runnaht. Zecti swehrinati fluu-
 schi, tee usnehmahs un peesoh̄lija: saweem wirf-
 neekeem us wahrdu klausih̄t, laulibā nedoh̄tees,
 ne kah̄das mantas sewim paturreht un kraht; bet
 wiffas semmes un muischas, pilfati un fah̄dschi
 lih̄ds ar laudim peederreja wiffai brunnineeku bee-
 dribai koh̄pā. Kah̄das runnas koh̄pā turre-
 dami par sawahm leetahm, tikke par likkumu
 zeltš un tà isdarrihtš, kà leelais pulks to klah̄t-
 buhdamu brunnineeku fungu dohmaja un gribbe-
 ja. Sawā ammatā un gohdā stahweja schee pa

fahrtam tà: pats pirmais un leelakais bij
 augstis meisteris fauzams, kas tobrihd ittin
 leels gohda wahrds bij. Appaksch scha stah-
 weja tee brunnineeki biskapi, kas tahdas
 paschas brunnineeku drehbes walfaja, us Augu-
 stineru wihsu. Bet te japeeminn, ka Widsem-
 mes biskapi, tudal no pascha pirma galla us to
 dohmaja, fewi usturreht un pasargatees fa w â
 pa sch â w a l l â, it kâ lihds schim bij darrijuschi,
 un arri bijuschi.

Wehl stahweja appaksch augsta meistera:
 1) Leelais pawehletais (Großkomthur),
 2) Wirsmahrshalks, kam wajjadseja gah-
 daht par wissu brunnineeku karrâ spehku lee-
 tahm; un 3) tee brunnineeku meisteri, ko
 arri mehdse faukt par Errmeistereem; schah-
 du bij diwi, weens kas Wahzsemme un ohtrs kas
 schè brunn. karr-spehku waddija. Pirmam
 Widsemmes un Kursemmes brunn. meisteram bij
 wahrds Ehrmannis Balke. Schahdam
 Meisteram bij, un appaksch ta stahweja: 1) Sem-
 mes-Mahrshalks; 2) kahdi Komturi jeb
 pawehletaji; tahdu bij pee mums Kursemme
 weens Zelgawâ, weens Dohbelê, weens Wentê
 un weens Kuldigâ; un tad 3) zitti Ubraugi
 jeb augsti fohgi (Voigte) kâ pee mums:
 Grohbinê, Kandawâ, Bauskâ un Sehlpilli.

Tahs wezzas pillis un pillu nihkoni un muhri, kas wiffas schinnis minnetas weetas wehl redjami (un tapat arri Widsemme weh! wairaf) parahd scho buhschanu, wehl deewsgan ka neatmettami leezineeki. — Raug nu kahda gudra eetaifischana! no ka wehl dauds jums warretu isteift. Bet jaw peeteef saprast, ka ikweenam saws ammatas un saws gohds bijis, un ka wiffas leetas un pa fahrtam jauhi warreja eet un gan zittadi isdohtees ne ka papreefsch; tad arri leelakas leetas spehje padarriht. Wehl par waijadfigu sinu te japeeminn: ka brunn. meisters (magister dominus) muhsu semmes, fo arri fauze: Meistera kungu, pehzak lohti peeauge sawa spehka, ta ka par Wahzsemmes augstu meisteri mas fo behdaja, bet sawa ammatâ un gohda scham tikke lihdsi turrehts tikpat Wahzsemme ka schè pee mums.

Peektais biskaps fo Widsemme dabbuja, ar wahrdu Alberts tas II. 1254 flua gohdam zelts par Wirsbiskapu ar tahdu gohdu un spehku ka tahdam wihram un augstam ammatam pee-flahjabs, un no scha laika bij Wirsbiskapa mahjas un gohda dsihwoklis arween pascha Rihga. Par Wirsbiskapu winsch talabbad flua zelts un swehtihts, ka bes winna schinnis semmes wehl zitti biskapi ar paleekamahm biskapa-

mahjahm un semmehm bij eetaifiti, kà: Eahmu fallâ, Lehrpattâ, Dahnpillê un Sehlpilli. Schis beidsamais flua 1246 no Sehlpilles kur pawiffam 3 bisskapi ween bijuschi, us Pilt eni pahrzelt's, un no ta laika winnu grahmatâs allasch fauz woi Pilteneš, woi arri Kursemmes bisskapu.

Nu warr dohmaht, ka pehz tabdas eetaifischanas Wahzu spehks un rohbeschi wiffâs treijâs semmês, arween tahlaki us preekschu pade-wahs, un ka paganu laudis allasch stipraki tappespeesti; bet prohti gan ne bes affins isleeschanas un abbeem par nihkschanu un pohstu. Zo nu bij brunnineekeem karsch bes galla, un bes mitteschanas. Tee fanihke gan ar Kree-weem, kas Widsemmi flaweja par famu peederrumu un par to ilgi un breesmigi kawahs, gan ar Leischeem ar ko wezs eenaidneeks bij, no ka affinaini ilgi karri zehlahs, par ko dauds ko buhtu stahstiht, kad geldetu. Brunnineeku karra-spehksam, pa wissu scho ohtru un garru laika pahsmu, bij arween ko grohsitees un fautees; tas gahje gan fchê gan tè, us Widsemmi, us Jggaunu-un Kreewusemmi kà us Leischeem, kà kurras tautas brihdinati tappa. Sinnam kah-da masa semmite muhsu Kursemme! zik tad Ruh-ru un Semgalleeschu spehks warreja buht? Bet

ir ar fch eem, zik kaufchanas! un kahdi nedar-
bi, kahdas breefmas un behdas lihds ar tahm!!!

Jebfchu leelafais pulks no Kuhreem un Sem-
galleefcheem jaw bij kristihts un brunnineefcheem un
biffapeem jaw klaufija, tomehr ar teem ne tikke
tik mihligi dsihwohts, ka pehz taisnibas un Je-
sus fw. mahzibas peeflahjahs. Nesinnu woi
teefa warr buht, fo zittâ weeta lassa. Prohti,
brunnineefi effus faluhgufchi paschus augstakus
wirfneefus un wezzajus to Semgalleefchu us
meelastu un dsihrehm, fo teem gohdam darri-
juschi, un kad weefi drohschi dserrdami apreibu-
schees, tad tohs wiffus nejschehligi apkahwufchi,
gribbedami ta us reis nihzinahst Kuhru spehku,
un zaur to sawâ waldischanâ stipraki eesafnotees
schinnî semmê. Ja tas ta irr teefa fo teiz —
jebfchu ne gads ne weeta minneta tohp kad un
kur ta notizzis — tad naw brihnums, ka schahs
semmes pagani, warren eenihdeja ne ween tah-
das wiltibas darritajus, bet arri winnu tizzibu
lihds, kas winnu mohzitajeem par apseggu, un
par paligu bij, fchohs par wehrgeem darriht.
Bet bes leelas wainas jaw ne buhs bijis — to
warr saprast — ka 1246tâ gaddâ, kahdi 100,000
Kuhri un Semgalleefchi kas jaw bij kristiti, at-
kal atsazzijahs no usspeestas tizzibas, prett Wah-
zeem zehlahs un schehlastibu un paligu mekleja

pee Leifchu femmes leelkunga, kam wahrds bij Mendok. Labpraht peenehme schis tabdus beedrus, pats ar fkaudigahm azzim fenn redsedams brunnineeku warru un waldifchanu schin-ni femmê.

Brunnineeki bij Emboti un Kuldigu 1243 par zeetahm stiprahm pillim eetaifijufchi. Ur Leifchu paligu nahze Kuhri 1247 Emboti apfehst, un apmette lehgeri. Winnu spehks bij 30,000 wih-ri. Brunn. meisteris Dihriks no Groeningen atskrehje Emboti pestiht; un kad patlabban prettineeki jaw fahze pilli ar warru usnemt, schis teem usbrukke muggurâ kâ pats warrenais, fahwe un aisdsinne winnus pagalam prohjam; 1500 palikke us weetâs, un dauds tappe fanemti zeeti. Utkal Kuhreem un Semgalleefcheem waijadseja brunnineekeem padohtees un klaufiht. — Gan pehzak wehl Leifcheem par beedreem un par paligu gahje, kad fchee eedrohschinajahs kahdas reises Widsemme eelauftees, to islaupiht. Bet schigli brunnineeki bij allasch labbi nomohdâ, fasphehre tohs ikreis un behgdameem pakkat dsihdamees lihds winnu mahjokleem, pahrneffe wehl baggatu laupijumu no winneem. Tâ arri bij tannî 1251mâ gaddâ.

No ar warru newarreja zaurwest — jo ar Kreeweem tam arri bij gruhst karsch — to doh-

maja Mendoks ar wiltu isdarriht. Winsch derreja meeru ar Wahzeem, peenehme kristibu lihds ar 600 Leischu kungeem, par ko tikkai gribbeja, ka no Pahwesta par Kehninu tiftu zelts. Effur fahrigs pehz Kehnina wahrdu! Kampahwests to ne darrihs? Kehnina fpehku few gahdaht, bij pascha Mendoka darbs, bet tahda wihra kristiba gan usfwehre Kehnina wahrdu un tuffchu flawu, pahwesta azzis, kas pats zaur to sawa leela gohda augdams peenehmahs. Brunn. meisteris, Andreis no Stulland wahrda, padarrija scho tizzibas atgreeschanu, 1252 — un tahdu kuhmu apdahwinaja Mendoks it ar baggatu Kehnina rohku, raksteem tam nodewis it brangus gabbalus no Leischu semmes un — ko dohma? ir muhsu Kursemmi lihds. Woi Kursemme labba kuhmu-nauda, to nesinnu! bet ka wahrna, tahda pehrta, tahda nepehrta, to labbi sinnu, un to pee Mendoka dabbuja skaidri redseht. Zehschu nu kristihts un Kehninsch bij, un par fahdeem gaddeem arri likkabs buht leels draugs brunneefkeem un bissapeem, tomehr bij blehdis sawa firdi. Gan ar winna sinnu bij zitti Leischi, Semgallè un Widsemme eelausufchees laupiht un pohstiht; un ta bij nemeers gattawos.

Nu rahdijahs Mendoks tahds, fahds ihsti bij. Pats neween fw. kristibu atkal atmette 1267

bet pahrrunnaja ir farvus raddus un draugus tapat darriht. Sawâ Leischu semmê tas likke wiffus Kristus zeenitajus kâ nabbaga grehzineefus neschehligi nomaitaht, un tapatt bendeja tas arri farvus paschus leelkungs pehz winnu mantahm tihkodams, fo gribbeja paturrecht. Pee Durbes (Dohrbes) kahwahs 1263 meisteris Burkards no Ornuhsen ar Leischeem; bet deemschehl itt nelaimigi, jebfchu brihnum fir-digi. Pats meistera kungs ar kahdeem 150 brunnineekeem palikke us plazzi; tē warr dohmaht zif to zittu nokautu buhs bijufchi. Nu dohmaja Mendoks preezadamees, brunnineekus pehdigi panihkufschus. Pateesi, labs fittens bija gan! Bet Mendoks gallâ pats arri dabbuja blehschu algu; pats winna mahfes dehlis (Tramate wahr-dâ) lihds ar Pleffarwas leelkungu (Damant wahr-dâ) wezzi eenaidneeki tam buhdami, nokahwe winnu fleppen, un diwi dehlus lihds ar winnu 1271.

Wissnotat bij Leischi brunnineekeem it gruhti prettineeki, kas tohs arri pehz Mendoka laika wehl daschureis karrâ uswinneja, un dascham labbam meistera kungam lihds ar faweem brunnineekeem, bija wehl drohschu firdi prett Leischeem ar farwu dsihwibu maksahht. Tanni leelâ kauschanâ pee Niskraukles 1279 tee redseja to leelu

faunu, fa pats fwehtais Mahriaskarra
 Karrohgß eenaidneeku rohkâs nahze. Kad
 Wilisteri wezzôs laikôs Zuhduß uswinneja kau-
 fchanâ, un to fwehtu Deewa schkirstu teem pa-
 nehme, *) tad Israëta behrni newarrejuschi fa-
 wâs firdis tik leelas fahpes turreht un wairaf
 nobehdatees, fâ muhsu brunnineeki, redsedami fa-
 was Mahrias fwehtu Karrohgu paganu rohkâs.

Parwissam brunnineekeem schinnis gaddôs nu
 wiffadi flitti gahje, un laime liffahs tohs pagal-
 lam atstahjusi. Dauds weetâs teem bij karsch.
 Lihds ar zittahm tautahm, ir Semgalleeschi un
 Kuhri daschureis prett teem zehlahs un atrah-
 wahs klaufischanai. Kad nu meistera kungs
 Willums no Schauenburg 1287 tohs ar
 warru gribbeja us klaufischanu speest, tad pats
 gallu dabbuja kaufchanâ, un 33 brunnineeki
 lihds ar wiannu. 17 brunnineeki tikke dsihwi fa-
 nemti, fo Semgalleeschi eeksch sawahm dustmahm
 gan ar nuhjahm nositte, gan dsihwus iszeppe.
 Uk grehku pasau! schausch alas pahreet kad las-
 fa, kahdas breefmas un affins-darbus schi sem-
 me redsejusi wiannôs tumshôs laikôs. Iggauni
 kas arri bij pamohduschees, schnaudse un kahwe
 sawâ semmê Wahzus tikpat it ar niknu neschehli-

*) Rauges i. Samuela grahm. 4, 13.

gu firidi. Kamehr brunn. meisteris Burkart Dreilehwen turpu gahje dumpi meerinaht un ar teem isdausijahs foudamees, Leischi atkal us Widsemmi schahwahs to pohstiht. Mufsu Zelgawa, fo Rundrats no Medem bij fahzis buhweht un par pilsehtu eetaisihht bij tiffai 73 gad- dus stahwejust, un jaw smuks meests, kad schie Leischi 1345 mufsu semmè usnahze, un Zelgawu ar ugguni cededsinaja, pagallam to fadedsinaja un tà pohstin sapohstija, ka gan pillt, gan eeksch pilsehtas us kahdeem 1600 zilwekeem breef- migi bohjà gahje it grubtu nahwi redsedami. Ut- kal neganti Leischi par schahdu breefmas darbu pelnitu maksu dabbuja. No Zelgawas arween laupidami us Nihgu eedami, fur gan dohmaja tapat darriht, zitti no winneem gribbeja weenu sudmallu panemt, un eelihde fleppen pa dsirna- was ratta zaurumu. Bet tè apfweizinaja kahdi firdigi bekkera selli un kalpi schohs garrbahrsdus tif nemibligi, ka paschi wairs ne, bet affins ween no 70 eelihduscheem dabbuja atapffal iste- zehht. Ekkur pohsta malschana! — Tomehr nehinahs brunn. meisteris Burkart no Dreileh- wen, wiffas breefmas un leelu nelaimi fo Leischi bij padarrijusch, tif gauschi pee firds, ka ahr- prahtà par to palikke, tà ka sawu waldischanas ammatu wairs ne spehje nokohpt.

Brunnineekeem bij muhschigs karsch ar Leis-
 scheem, Pohleem, Pruhscheem, Kreeweem,
 Dunskeem, ar Jggauneem un ar wiffahm tau-
 tahm kas neween winnu paschu semmês bet arri
 kas kaiminôs pahr rohbescheem dsihwoja. Tè
 warr saprast kâ lohti zaur to Wahzu spehks tap-
 pa masinahts un nihzinahts, jebfchu gan no
 pahwesta Hohmâ it kâ pee Wahzsemmes Keise-
 ra paligu luhdse, un brihscham arri dabbuja.
 Bet kas Wahzeem tif ne wairak wehl par pohstu
 isdewahs, lihdi ka wiffai nabbaga semmei, tas
 bij winnu kildes sawâ starpâ, prohti brunni-
 neeku ar Nihgas Wirfbiskapu. Tee
 rehjahs bes galla. Woi tad jebkur diwi faim-
 neeki weenâs mahjâs labbi faderrehks kohpâ? —
 Jkweens gribb pawehleht un waldiht pehz farou
 prahtu, un pahr ohtru leelaks buht. Tapat schè
 ar biskapeem un brunnineekeem. Wirfbiskapi
 turreja sawa fwehta augsta ammata dehl few
 par Widsemmes ihsteem waldneekeem, un par
 to: ka tee bij papreeksch sahkuschi tè usmestees
 un schinnis semmês eetaifitees; par to: ka pir-
 mus brunnineekus bij schurpu atwehstijuschi, un
 paschi schohs par tahdeem tè zehluschi: ir ta-
 pehz, ka wiffa semme fwehtai Jumprawai pee-
 derroht, kâ weetneeki un gahdataji Wirfbiskapi
 schkittahs buht schinni semmè. Echo wainu lab-

bad gribbeja të pawehleht un waldbiht. Brunni-
neeki atkal stihwejahs us to, (un gan pareisi)
ka ar sobhini gan grubti strahdajohht ar sawu pa-
schu ahdu, affini un dsihwibu, swehtas Mah-
rias pederrumu të effus aistlahwejuschi, farga-
juschi un wairin wairojuschi; ka biskapeem ne
kas ne buhtu bes scheem; ka scheem spehks roh-
fâ, un ka scheem arri gribboht un arri waija-
goht baggati plaschi dsihwoht, sawa ammata
un gehda pehz; raug, par to schee gribbeja wal-
dbiht. Schis stihdinsch nekad ne mittejahs. Abbi
gahje zit daschu labbu reisi schchlotees un zits zit-
tu apfuhdsitees, tad pee pahwesta, tad pee
Wahzu Keisera, gan us Italias semmi, gan us
Wahzsemmi. Daudsreis schee tohs arri famee-
rinaja, bet allasch us ihfu laifu ween. Tee at-
fuhthija kahdus augstus kummissarus, kam bija
schè pat ismekleht winnu kildes un spreest. Pah-
wests aistlahweja labpraht biskapus; Keisers
brunni-neekus; schis sobdija, tas schehloja; schis
dewe zeetu sinnu schurpu, tas atkal zittadi pa-
wehleja. Tè warr dohmaht kahda fakjuschana!
un fâ grubti preeksch pascheem semmes eedsihwo-
tajeem! — Tâ tas gahje weenadi ween par wif-
fu scho garru laifa gabbalu. Gals bij ikreis no
tahdahm kildehm, ka sobhins palikke par teefas-
fungu, un ihsti affinaini karri zehlahs stary bi-

ffapeem un brunnineekeem, fur gan schis gan tas
 uswarreja, fà kurram isdewahs un spehks bij;
 bet dauds un it leelas kaufchanas un libds ar to
 arri deewsgan warras darbi, grehki un breesmas.

Zannî laikâ kad Meistera kungs Schwert no
 Monheim waldija, ap 1330 apseh dinaja
 brunnineeki paschu Rihgu, dab buja to arri fa-
 wâs rohlâs, lifte tē samu meisteri Rihdsineekeem
 ar warru par lihdswaldneeku, preeksch fâ tē ih-
 paschu pilli usbuhweja, scham par paleekamu
 sehdekli. Wirsbiskaps behgdams aîsgahje us
 zittu pilli, fâs tam Rohkneffi bij, un eetaîf-
 jahs few tur nu paleekamu mahjokli. Bet no ta
 laikâ Wirsbiskapu spehks panihke azzim redsoht.
 Gan wehl deewsgan stihdini un arri farrî un
 kaufchanas teem bij ar brunnineekeem fâ ar
 Rihdsineekeem, wissuwairak ta Wirsbiskapa
 Silwestera (Stobwasser) laikâ 1448. Schis
 bij tikpat lohti firdigs fâ samannigs un wissadi
 lunkains wihrs, fâs pratte tiklab ar frustu sweh-
 tiht fawâ laikâ, fâ zittâ brihdî ar sohbinu zirft.*)

*) Winnôs tumfchôs laikôs ne bij ne fahda swescha
 leeta, bet tas schè fâ wissâs semmês daudsreis
 flua redsehts, fâ muhku-wirneeki, biskapi un
 wirsbiskapi farrâ gabje, un famus pulkus paschi
 maddija. Dee jaw bij augsti leelkungi un lai-
 zigi waldneeki, fâs pahr leelahm semmehm wal-

Las kà labbi paredsedams, tad swehtija, tad lah-
deja, tè meeru derreja ar brunnineekeem tè at-
kal labbi ar teem iskappajees. Tomehr gallà
fritte prettineeku naggòs. Brunn. meisteris
Beerends no Borg, apsehedinaja wezzu
wirsbiskapu Silwesteru sawâ jaukâ pilli Kohf-
nessi; un jebfchu dohmatu, kad tohs wezzus pils-
muhrus taggad wehl reds, paschâ gallâ us augstu
stahrou un strauju kalnu pee paschas Daugmal-
las, ka fchi ne uswarrejama weeta buhtu; to-
mehr to dabbuja lihds ar paschu kungu un wirs-
biskapu, ko dsihrou fanehme un zeetumâ lifke.
Schahdu nahwigu kaunu firms wihrs, kas 31
gaddu bij waldijis, ne warreja panest, bet no-
mirre sawâ zeetumâ, ne zif ilgi tè bijis 1479.
Un no ta laika dabbuja un paturreja arri brunni-

dija. Woi tad par to atkal Mahrias brunninee-
ki ne bij us puffi par swehteem wihreem
padewuschees? — Pateesi sawadi laiki, un gan
dihwaina pasaule to brihd! Taggad zittadi
un man dohmaht labba ki muhsu deenàs.
Lutters teescham labš mehrneeks bijis, kas
rohbeschus ir gudri ir taisni ischfihris, fur gar-
ra un dwehsels kohpejeem jeb basnizas kungeem,
un atkal fur laizigeem kungeem un waldneekeem
jastahjabs, un katram sawu ammatu strah-
daht buhs.

neeki ihstu wirsrohku pahr Widsemmes wirs-
biskapeem. Bet Wiltenes jeb Kursemmes
biskapi, kam tikpat zaur schahdu stribdinu ar
brunnineekeem sawas raises bij, dsihwoja tatschu
dauds wairak labbâ meerâ sawâ masakâ gohdâ.
Kad kohpâ fassaita zik no pascha pirma eefahku-
ma wirsbiskapu, un zik brunn. meisteru bijuschî
par wissu scho laiku, tad no scheem atrohd 47
bet no winneem tikkai 20.

Bes karra bailehm un breefmahm un lauschu
dumpeem, wehl zittas un jo gruhtas behdas
schahm semmehm bij japanes, kas ne nahk no
zilwekeem, bet tà fakkoht no pascha mihta Dee-
wa. Tà mehrdeja un pohstija nah wigis bads
un leela dahrd siba pa diwi gaddeem blak-
kam wissu Widsemmi un tà arri muhsu Kursen-
mi lihds 1315. To brihd maksaja rudsu puhrs
3 lihds 4 dahlderî. Pee karratawas pakahrti
kua no laudim fleppen nonemti un ehsti no leela
badda; wezaki kahwe sawus behrnus no badda,
un behrni darrija tapat ar wezzeem. Ak raudu
laiks! Pa tam zehlahs mehri; tas zittadi
ne warreja buht; un tè warr dohmaht zik tuh-
stoschi buhs nonihkuschi zaur diwi tahdahm war-
renahm semmes mohkahm. — Tapat diwi see-
mas blakku prohti 1322 un 1323 bij tik stipras
un brihnum faltas (aufstas) ka muhsu juhra no

weena galla lihds obtru tik zeeti safalle, ka droh-
 schi it kà pa semmes zellu warreja braukt us led-
 deem fur gribbedams, un reisneekem par labbu,
 frohgi un trakteeri us juhraš tappa eetaifiti. —
 Atkal neganti nikns un lippigs mehriš, kaš no
 tablas Ahšijaš puffes bij zehlees, un pahr 3 pa-
 faules dattahm bij iegahsees, prohti pahr Ahšiju,
 Arwriku un Girohpu, un par kahdeem gaddeem
 zilweku tautas wiſſulabbakàs semmès neschehligi
 kà schnaudsin kahwetas deemschehl atfneedse arri
 muhsu faltas semmes un aprihje tē 1348 pasauls
 kauschu pulku. — Wehl tannis niknàs stingrās
 seemās 1390 muhsu juhra atkal aisfalle wiſſzaur,
 tà ka no Dunsku semmes lihds Wahzsemmi, un
 arri 1459 no scheijenes us Sweedu-semmi pa juh-
 ru ar kammanahm brauze. Al, zik baggatu
 meschu pohstija schahdas warrenas seemas! —
 Bet raug zik un kahdas behdas un breefmas
 muhsu semmes irr redsejuschas un panessufchas
 wezzòš laikòš! woi to ne buhs pareisi turreht
 par Deewa peemekleschanahm? ir par Deewa
 rihssti, kad atgahdajamees, kahdi affins-greh-
 ku-, kaunu- un warras-darbi schè darriti tap-
 puschi no zilwekeem wezzòš laikòš. Tad ne smah-
 di sawu laiku un muhsu deenas mihs-
 lais lassitais, un ne effi kahds leeks gudrineeks
 un wainotais; bet falki labbaš paldeewš sawa

firdi schehligam radditajam; kas tew wehleja taggad labba kus laikus redseht.

Zahdas paschas nelaines un mohkas kà schè, Wahzu brunnineekeem jeb Mahrias farrotajeem arri Pruhshôs bij japazeesch, kur pats brunn. augsts kungs jeb leelskungs dsihwoja un waldija, kà jaw sinnam. Tas ne warreja stiprai Pohlu tautai pretti turretees. Tee tam panehme 1460 farwu baggatu pilli (Mahrias pils fauzama Pruhschu semmè) kur tas mahjoja. Gan muhsu semmes brunnineeki tam no scheijenes paligâ nahze, un aissuhtija 1466 tam 700 jachtneekus ar tikpat schkehpineekeem turpu; bet ne neeka! Pohli apfahwe schohs wissus, un wehl tanni paschâ gaddâ waijadseja augstam meisteram meeru luhgt un appakfch Pohlu Kehnina padohtees. Zo gaddus arween wahjaks wehl palikdams sawâ warrâ un waldischana, un ne gribbedams faunam sagaidiht, kamehr isdsiffis kà deggohts skals; apdohmajahs Pruhschu augsts meisteris, Alberts wahrda, zittadi, un prohti it labbi: tas isgehrbe un nolikke pagallam sawas meistera gohda drehbes un brunnineeka sibmes, atsazzijahs lihds ar saweem ammata beedreem un farra brahleem, wissahm brunnineeku teesahm, waltahm, liffumeem un darrameem, palikke gluschi par laizigu kungu un waldneeku, un usnehme un dab-

buja par to sawu Pruhſchu ſemmi no Pohlu
 Rehninal, kà no ſawa wirſneeka un uſrauga,
 par ihſtu leelkunga walſtu. Un tà bij uſ
 reiſ galſ wiſſai brunnineeku buhſchanai eekſch
 Pruhſchu ſemmes uſ muhſchigeem laiſeem, kaſ
 tà notifke 1525.

Bet Widſemmê un pee mums taſ tà wehl ne
 bij, un eſ eſmu jumſ to no Pruhſcheem t ape hz
 ween ſtahtijis, ka jo labbi tad ſaprattifcet, ka
 ſchê tapat notifſ. — Pahr muhſu ſemnehm
 walbija tobrihd Wolters no Plettenberg
 ka meiftera kungſ. Taſ bij wihrſ no Deewa
 dohtſ un wehlehtſ par waldneeku, un pateekſ
 par meifteri ſauzamſ wiſſâſ labbâſ un teizamâſ
 leetâſ; jo wiſch bij taiſnſ, muddigſ un ſpeh-
 zigſ, ir brangſ un ſtalts no auguma, bet tat-
 ſchu laiyna mihliga firdeſ arri eekſch jaukaſ mee-
 faſ; lohti gudrſ un labbi mahzihtſ, tapat drohſch
 un firdigſ, it kà ſamannigſ un laimigſ karrâ un uſ
 kaufchanu. Schiſ ween ſaturreja wahjaſ un ſa-
 jukkuſchaſ brunnineeku leetaſ un walſti pee mums
 wehl labbu laiſu, un zehla to atkal gohdam ſawâ
 ilga waldiſchanaſ laiſkâ, no 1493 lihdiſ 1535.
 Wiſſa ſemme un laudiſ wiſnu mihloja; amma-
 ta beedri wiſnu augſti turreja un zeenija, un
 prettineeki bihjajahſ no wiſna. Kahda labba
 ſlawâ tam bijuſi, warr no tam ſapratiſ, ka Mih-

gas pilsats, kas lihds tam ihsti wirsbiskapeem
 klausija, tik ko Plettenbergs sahze waldbiht, to
 atsinne un peenehme par sawu waldneeku. Ka
 ween warredams tas labba meerâ labprahht dsih-
 woja, ne ween ar wirsbiskapeem, bet ar kaimi-
 neem tikpat ka ar wissu pasauli. Bet kad kahds
 winnu brihdinaja jeb tam pahri darrija, to pa-
 mahzija tas labbi, winnu fasperrdams ka pats
 sibbens. Ta scham gaddijahs ar Kreeweem.
 Pahr teem waldija tobrihd Zars Iwan Wassile-
 witsch I. Plettenbergs gruhtu karu paredse-
 dams ar Kreeweem, mekleja pee laika kahdus
 beedrus jeb paligu dabuht sweschumâ, bet ne
 warreja to ne kur atrast. Swehtais tehws
 Rohmâ jeb Pohwests, tas ween tam atsuhtija
 it dihwainu paligu, prohti: pilnu lahdiu ar
 it spehzigahm grehku peedohschanas rak-
 stu sihmehm, ko Plettenbergam bija pahrdohht
 sawas semmes grehzineekeem, un ta salaffitees
 naudū ar ko karu sahkt. Weens pats tad gab-
 je Plettenbergs eenaidneekeem drohschi prettim
 ar saweem 4000 jahtneekeem un tikpat dauds
 schkehpu wihreem un semneekeem. Ne tahl no
 Pinnu juhrmallas pee Maholm fastappe tas
 Kreewu un Tataru leelu karra spehku. Te bij
 kaufchana 7ta Septempera deenâ 1501. Ur sa-
 wu masu spehku uswarreja, apkahwe un aisdsin-

ne muhsu Wolter Plettenberg 40,000 eenaidneekus. Leeli gabbali bij Kreeweem tobrihd wehl neaprafta leeta, kas muhsu spehkam lohti palihdseja uswinneht. Tahli dsinnahs Plettenbergs pakkal behgdameem Kreeweem, dauds pilles un meestus sapohstidams Kreewu un Ingru semmê. Wiasch buhtu wehl tablaki gahjis, bet affins sehriga kas gaddijahs winna karra pulkâ, speede to atpakkal us mahjahm.

Kreewi scho nelaimi dsirdejuschi kas Wahzu spehkam usgahjusi, zehlahs tudal atkal, eelausehs 1592 no jauna Widssemmê un Zggaunu semmê, it neschehligi tohs islaupidami un pohstidami. 40,000 zilweki tappa no Kreeweem nofisti, gan wissadi mohziti, gan par wehrgeem aisdsihtu us Kreewu semmi. Kas laimei dabbuja aisbeht us kahdu zeetu pilli, tas tikke isglahbts, jo schahs ween wehl turrejahs prettim. Plettenbergs, jeb-schu tam firds par to deewsin kâ fahpeja, newarreja palihdseht, jo pats gulleja zeeti flims. Bet tik ko weffels palikke, tad salaffija tudal faru karra = spehku. Tam bij 7000 jahjeju, 1500 labbi ismahziti Wahzu schkehpnceki, un no Kursemmes kahdi 5000 semnceki us kauschanu isgehrbti un eegrohsiti. Ur scho spehku, kas pawissam isnesf, kahdus 13,500 karra = wihrus, un ar saweem leeleem gabbaleem, no ka wissu lab-

bu zerreja, gabje Wolter Plettenberg tanni vasschâ wassarâ wehl 1502 us Pleffawu, fur Zwan Waffilewitsch I. winnu jaw gaidija ar 90,000 saldateem. Bes kaweschanas kritte muhsu Plettenberg tam wirsu, zittu kaxxa-runnu ne turredams, fa ar leelu gabbalu pilnahm rihflehm, kas ar fahedetahm lohdehm bij peelahdeti. Kur schee ruhfdami nahwi aissplahwe, tur Kreewi kritte gubbahm pee semmes, un brunneeki lihds ar semneekem brihnum firdigi kawahs, deldeja un draggaja prettineekus wissur. Ze bij sohbinam un schkehpehm darbs! Kreewi cesahkumâ gan labbi turrejahs prettim; bet kad dunzis ne apfusse tohs kaut, un wissuwairaf pohsta leeli gabbali weenadi ween schnahze un dubze, tad sahze atkahptees un behgt, un Plettenberga spehks gohdam un it pagallam uswiuneja. Zeiz, ka 40,000 us plazzi effus palikkufchi, un Plettenbergam arri kritte kahdi 400 no sawejeem un zitti wirsneeki. Tad I prett 100teem! tas gan uswarretajam par gohdu.* — Preeksch

*) Par slawu un peeminneschanu schahs leelas uswarreschanas, woi pats Wolter Plettenberg, woi kahds no winna raddeem un pehznahkameem irr lizzis weenu bildi mahleht, kas lihds to gaddu 1775 schè Birsgalles basnizâ bijusi redsama, un (là fakka) us wezzas kanzeles dur-

schahs grubtas kaufchanas, bij deewabihjigs Plettenbergs Deewam fwehti fohlijis: ja uswarreschoht kaufchanâ, tad gribboht us Jerusalemi reiseht, un pee pascha Vestitaja fwehta kappa Deewam gohdu doht. Kad nu pehzak patš to gan ne spehje isdarriht, tad aisstelleja to-mehr zittu no faweem augsteem kungeem, ar wahrdu Rupert no Wellines pilsehtas 1504, kâ faru weetneeku un wiffas semmes fubtitu, us Jerusalemi. Mahzees tē: taisns wihrs un deewabihjigs zilweks darra kâ Dahwidš mahza 50tâ dseefmâ, tas uppure Deewam pateifschanu un atmakfa tam wišbaugstakam faru fohlischanu.

Bet tad arri augli no tahdas kaufchanas un uswarreschanas. Ro dohma! us 50 gaddeem

wim. Tanni minnetâ gaddâ jaunu smukku altari lihds ar kanzeli schè ustaisija, basniza tikke ismahleta un wezzas leetas pee mallas listas; tē pasudde wezza peeminneschanas bilde. Tapat arri schè Lindēs jeb Keela Daugawas muischâ, kas no wezzeem laikeem Plettenberga ziltei peederrejusi, irr ta teizama leela brunnineeku meistera Wolter Plettenberga am mata = un gohda = sihmes glabbatas un rahditas tappuschas. Bet nu jaw wairak kâ 40 gaddi, kâ no wiffahm schahm dahrgahm peeminneschanas leetahm ne sinnaš ne pehdas schinni weetâ. Teiz, kâ zittur effus aiswestas.

fluä nu meers derrehts ar Moskawitereem. Wiffi
 basnizas pulksteni Pleškawâ fluddinaja un pa-
 gohdinaja scho meera derribu, fo abbi waldneeki
 wehl apstiprinaja swehtu frustu skubstidami, un
 turreja arri gohdam scho ilgu meeru lihds pa-
 schu gallu. Pehz kahdeem gaddeem Plettenbergs
 wehl derreja ihpaschu draudsibu un beedribu ar
 Kreeweem, kuptscheschanas pehz. Nu isgah-
 sahs muhsu Plettenberga flawa par wiffu pa-
 fauli. Wahzu Keisars pagohdinaja winnu, to
 usneindams Wahzsemnes Leelungu pulkâ, jeb
 waldneeku fahrtâ un zilti to pazilladams. Winsch
 bij tik turrigs ka tas lifke selta=naudu kalt,
 un tahds selta gabbals tobrihd mafaja 20 dahl-
 derus. No scha laika tam wiffur tas gohda us-
 wahrds fluä dohts: leelaiß. Winsch pabeidse
 bubweht Rihgas pilli kas wehl tur stahw, un
 apstiprinaja Rihdsineekeem sawas wezzas pilsata
 teefas, brihwestibas un wallas. Tapat arri
 1525 winnu tizzibas brihwestibu. Prohti
 ap to paschu laiku dsihwoja un mahzija arri Lut-
 ters, un bij Wahzsemme lihds ar zitteem mah-
 ziteem wihreem sabzis tizzibu pahrtihriht, no
 pahrleeku dauds zilweku eestahdischanahm, lee-
 kahm mahzibahm un peelikkumeem. Schi tizzi-
 bas isffaidroschana isgahsehß tudal tohti abtri
 pahr wiffahm semmu semmehm, un pasauls zil-

wefu tai peefritte wiffâs mallâs. Tâ arri pee-
 mums, fur Luttera mahzibai, tif fo winna zeh-
 lahâ, tudal pulks zeenitaju gaddijahâ. Bet sin-
 nam arri prettineefu deewâgan, wiffuwairaf
 ftary fattolu basnizkungeem, muhkeem, biffapeem,
 wirfbiffapeem un pascha pahwesta. Tee fpahr-
 dejahâ wiffâ spehkâ prett Ewangeliumu, un bij
 wiffur gattawi prettineefi un stihwi eenaidneefi,
 fur to gribbeja eetaifih. Tapat arri schè Kur-
 semmê un Nihgâ, fur ilgâ un ittin leels nemeers
 zehlahâ, jaunas tizzibas pehz, fo wirfbiffapâs
 gribbeja ar warru apspeest un pagallam deldeht.
 Kad nu arri Kursemmê dauds Luttera zeenitaji
 bij, tad fabeedrojahâ Nihdsineefi ar Kursemmes
 muischneefeeem 1532, sawu Ewangeliuma-tizzibu
 atfal ar warru un spehku aistahweht un apfar-
 gaht. Un tē schahdâ laikâ un buhschanâ rahdi-
 jahâ Plettenbergâ pateefi kâ prahrigs un flawe-
 jamâ woldineefâ. Pats gan ne warreja katto-
 liffu tizzibu atstah, sawa ammata dehl, pats
 augstakais wirfneefâs buhdams to fwehtas Mah-
 rias farrotaju, nei arri gan gribbeja sawâ wez-
 zumâ wiffieem redsoht tizzibu mainiht. Bet fa-
 wâ firdi un prahâ Ewangeliuma fwehtu gaismu
 labprah un nembams un zeenidams, tas ne ween
 it ne weenu ne speede woi eenihdeja tizzibas pehz,
 nedf kahdam leedse tizzibu zeenih furru gribbe-

damu, bet winsch arri palihdseja, teem kas jaunu tizzibu labpraht peenehme, tohs fargadams un aisstahwedams sawâ tizzibas brihwesfibâ un drohschibâ. Naug, un tà Luttera mahziba irr eesafnojusees schinnis semmês Plettenberga laifâ, tam par paleekamu peemianu un slawu. Urwinna sinu farakstija Zahnis Brismann 1530 to pirmu basnizas=teefas=grahmatu, preeksch Widsemmi pehz Luttera eetaisfichanu. Tâ, pehz ilgâs un gohda dsihwoschanas aismigge Wolter Plettenberg 28tâ Swetschu mehnescha deenâ 1535 ar sawu wezzumu Zehfes pilli, us frehflu sehdedams. Tè, fur wairak mehdsedshwoht, tur weenâ akmini wezzâ pilli winna bilde wehl effoti redsama.

Kad ilgi jauks laiks un skaidra faule bijusi, tad rahdahs mahkuli pee debbes kas wehtras un niknu laiku dohd. Tâ bij ar brunnineeku walsti, pehz Plettenberga deenahm. Tee 50 meera gaddi, bij tà fakkohht pats spohsch un jaukais laiks, fur schahs semmes laime un labklahschana falloja un seedeja. Genaidneeki ne bij no ka bihtees un ar ko kautees. Brunnineeku fungi bahse sawus sohbinus makstôs, nolikke wiffas farra=leetas un buhschanu pee mallas us ilgu dussu, palikke mihsstneeki, un padewahs nu sawai waltai, baggati plaschi dsihwodami kahru-

môš un preekôš, tihkoja pehz mantahm, un palikke lohti, baggati. Tapat arri zittu fahrtu laudis, semmes kohpeji, ammatneeki, kuptſchi un pilſſehntneeki; wiſſeem bij isdewigš laikš us mantas frabschanu, us lustehin un fahrumeem, un ikweens dohmaja us to ween, kà farwas dſihwiſbas preezatees, un plaschi lepni turretees un gresnotees. Ir fweſchâš ſemmêš isgahje ta baumano ſchahš ſemmes branguma, laimes un baggatiſbas, un pateeki jabrihnojahš, kad laſſa wezzâš ſtahſtu-grahmatâš, ar kahdu ſtahſtu un lepniſbu to brihd muhſu wezztehwi ir gresnojufchees, kahdas dſihres un banketus turrejuſchi; kà farwâš drehbês, farwôš meelaſtôš, farwâš ſpehlês un preekôš, farwôš nammôš, mahjas leetâš, ar ſirgeem un brauzameem riſkeem, jeb kahdu behrnu isprezzedami, woi behrês un kriſtibâš un wiſſadâ buhſchanâ ſtalti r ahdi juſchees, un ar farwu baggatiſbu leeli gresnojufchees un lepnojufchees. Bet tè nu arri bij patti ſafne un iſhta waina wiſſu nahkamu behdu, nelaimes un raudu. Kaš ne tihkohš pehz tahdas baggataš ſemmes?

Kreemu walſts Zarš Iſwan Waſſilewitsch II. (ta dehlš kaš to ilgu meeru ar Plettenbergu bij derrijs) taš bij ta ſohda riſkſte ar ſo Deewš gribbeja pahrmahziht baggatus fahrurnneekuš brunnineeku ſeminês. Taš bij ſtalts

wihrs, firdigs, pastahwigs un laimigs karrotais, kas jaw Tataru walstis uswinnedams sewim bij panehmis; gan taisns bet arri lohti ahtrs, bahrgs un fihws un kad faschutte, tad arri breefmigs un neschehligs. Tas pirmais tihkoja pehz baggatas brunnineeku semmes. Geruhfeti sobhini grubti iswelkami! baggateem mihsstneekem ne gribbahs sibschi gultas spilwenus atstaht, un karka-lehgeri us salmas kuhli zauru meegu baudiht. Zeescham, karsch ar Kreeweem un Tatareem ne irr kahda lustes meddischana, us fo bij eemahziti un ar fo apradduschi par laika kawekli. Kad nu tee 50 meera gaddi pagallam bij, un Zhwan's kildes mekledams praffija: lai brunnineeku semmes scham wezzu teesu un meslus maksa, tad laimei winnu wehl apmeerinaja us kahdeem gaddeem, un ar labbu ar winnu salihgdami Kreewu spehku wehl noturreja no saweem rohbescheem. Bet ne zil ilgi tad atkal fanihke; un 1558 nikns faschuttis Zhwan's ar leelu stipru karka spehku eekritte Zggaunôs un Widsemme, laupija, pohstija, dedsinaja, kahwe un bendeja neschehligi. Uk breefmas! breefmas! Schauschalas pahraemm, kad to lassa un ir tizzeht labpraht negribbahs, kahdus neschehligus warras- un affins-darbus Kreewju-spehks tai gadda padarrija, gan pilssehtas, gan us lauku, wihreem un seewahm,

augsteem un semmejeem, wezzeem un jauneem, mahtehin un sihdameem behrnineem. Slawehts De:ws! lihds Kurseemmi toreis wehl ne sneedse fa-wâ trakkâ breefsmigâ plohsfichanâ; jo brunninee-fi ne spehdami teem prettim stahweht ar warru, scho reis sewi isglahbe ar naudu. Bet deemschehl gan us ihfu brihdi! — Jo, kad us noliftu deenu tahdu leclu naudas pulku ne warreja tif ahtri fadsiht, tad Jhwanš to naudu wairs ne nehme prettim, kad scham to aisuhtija, bet uskritte brunnineekeem 1559 atkal ar jo niknu spehku, un gahje arri pahr Daugawu us Kurseemmi, to is-laupidams, dedsinadams un isphostidams, un tahdus paschus grehkus un warras darbus it kâ Widseinnê schè darridams pa wissu semmi lihds pat Leischi rohbescheem. Par leclu laimi at-frehje weens Wahzseemmes Leelskungs (Kristaps no Meklenburg) us brunnineeku luhgschanu, un atwedde pa juhru 700 wihrus mums par paligu us Kurseemmi. Kreemi to isdsirdejuschi, tizzeja tà kâ slawa to iegahse, ka ittin leels farra-spehks no Wahzseemmes schurpu nahzis tohs sohdiht un deldeht, un pahrbihjuschees ais-behdse muddigi prohjam no Kurseemmes. Tâ kluam ispestiti. Pats Jhwanš essoht Kurseemmi fauzis par Deewa-semmiti, (jebchu Kurseemneeki winnu gan ne buhs faufuschi par

Deewa Engelu); warr buht tapehꝯ, ka zaur Daugawu no wiinna affinainas rohkas wairak bij apfargata ne ka nabbaga Widsemme un Iggaune. Tudal tanni 1560ta gadda eefahkumâ, Kreewi atkal usgahjabs us Widsemmi, fahwe un isphostija to atkal no jauna, un dabuja ar wiltu un warru arridsan paschu wezzu brunnineeku Meisteru Wirstenberg*) dsihwu fawâs rohkas, kas pehꝯ dauds mohkahn nominre Kreewu zeetumâ.

Kas wezzam Wirstenbergam tam dsihwojoht jaw par ammatu beedru un paligu bij dohts, gan brangs un teizams wihrs ar wahrdu Gottarts Kettler, tas waldija nu un bij pats beidsamais brunnineeku Meisteris. Samannigs un gudrs funks, ir labs karrotais buhdams, tas turrejahs ar fawu masu spehku ka warredams prettim; luhdse arri paligu no Wahzsemmes, wiffadi mekledams glahbt. Bet to newarredams dabbuht, un ar ween wehl gruhtakas deenas un jo leelu nelaimi paredsedams us preekschu, jaw fahze derreht ar Pohlu Rehninu Sigismundus Augustus, Wilnâ tanni 31 mâ Augusta deenâ 1559, lai brunnineeku semmes un walsti nemmoht appakfch fawas fargaschanas, un nodewe

*) Bellines pilli tanni 22trâ Augusta deenâ.

tam jaw zittas semmes stubrus un pillis; fà schè
 Kursemmê: Baufku un Sehpilli, par maksu
 par farvu paligu prett Kreeweem. Bet tikpat
 wehl ne fo ne palihdseja. Leels brunnineeku
 pulks flua 2trâ Augusta deenâ 1560 tanni kau-
 schanâ pee Ergmes pagallam isnihzinahts.
 Zur palikke dauds brangi warreni fungi arri no
 Kursemmes, fà tee leeli pawehletaji no Kuldigas,
 no Baufkas, no Randawas, un dauds muisch-
 neeki tappa zeetumâ aisdsihti us Moskawu, fur
 laudim par isffattischanu zaur eelahm ar dselsu
 rihkstehm fappati, un tad no bendehm nomaitati
 tappufchi. Klau, fo zilweks isdohma un darra,
 kas farwahm dusmahm wissai padohdahs! —
 Glawehts Deews! fa tahdôs breefsmigôs laifôs
 wairš nedsihwojam.

Uzzim redsoht panihke nu brunnineeku spehks
 un walstš schinnis semmês jo deenas jo wairak.
 Zo redsedamš pahrdewe 1560 Kursemmes bis-
 kaps (Minchhausen) kas arri Sahmu bisskaps
 bij, abbas farwas bisskapa teefas un semmes,
 Dunsku Kehnina brahlam, prohti Olsteines Leel-
 fungam, ar wahrdu Magnus. Tas patš
 fapirke tapat par naudu wehl zittus leelus sem-
 mes gabbalus, pillis un muischas no brunninee-
 keem un zitteem fungeem, arridsan wissu Dahau-
 pilles bisskapa semmi lihds, un gribbeja labpraht

par Widsemmes Kehniu buht. Bet tas zaur to sew pascham padarrija it fuhru grubtu pirti, un ahtri winsch isputte ar wissu Kehnina wahrdu un gohdu. Winna gaspaschas turwais raddineeks, Zahrs Jhwan II, bij winnam pats grubtais prettineeks. Widsemmes kehnelinsch Magnus mahjoja Zehfêß. Kad nu Jhwans breefmigâ karrâ weenu Widsemmes pilli pehz ohtas ar warru panehme, un wissur pahrleeku bahrgi rahdijahs, neschehligi sohdidams, tad arri faschuttis nahze Zehfes pilli apsehдинаht. Ja nu kehnilsch Magnus negribbeja tahdu paschu breefmas gallu dabhuht, kâ zitti leelkungi kas bij prettim turrejuschees, tad jaw bij ar labbu salihgt, un scheblastibu luhgtees. Winsch fubtija tapehz diwi no saweem runnas:kungeem us Jhwana lehgeri kam bij to darriht, un winna weetâ peeluhgtees. Ne ka! Saschuttis Jhwans tohs aisdsinne ar pahtagu atpakkal, pawehledams: lai Magnus pats nahfoht, pee winna scheblastibu luhgtees. Gan grubti, bet fo bij darriht? spehka tam ne bij ar fo prettim turretees. Tad pawaddihts no 25 sirdsineekeem winsch dewahs us Kreewulehgeri, mettahs zeltos preeksch sawu raddineeku, to gauschi luhgdams. Tas notikke 1577. Nu ir pascham nifnam Jhwanam sirds saplakke, to redsejis! winsch nokahpe no sirga, un patlabban

jaw gribbeja winnam peedoht, kad itt par ne-
 laimi schahwens kahds sprachge no Zehses muh-
 reem, un lohde spehre garram, it turou flacht
 pee pascha Jhwana. Nu schis tikpat nifns kà
 papreeksch. Tudal likke winsch nabbagu Keh-
 ninu gruhât zeeumâ mest, waddija to wissur kà
 zeeumneeku ar sewim lihds, kamehr Widsemni poh-
 stija schinnî karrâ; gan pehzak winnu atkal palai-
 de us brihwahm kahjahm, Zehrpatâ nahzis, bet
 papreeksch Magnum bija peefohliht makscht
 40,000 ohrtes strahpes naudu. Rabbi ka tam
 pehz leelahm bailehm un ilgahm mohkahm, wehl
 palikke no wiffas Kehnina walsts, sawa masa
 Piltene pee mums Kursemmê, kury tas steig-
 damees aisgahje 1578 un fur tas sawu wezzumu
 labbâ meerâ pawaddija un tannî 15. Merz deenâ
 1583 nomirre. Tad nu Minchhausen bij beid-
 samais Kursemmes bisckaps, fur pa wif-
 sam 15 bisckapi bijuschi. — Wehl schkibrabs
 wiffa Tggauu semme un padewahs pagallam
 Sweedru Kehninam Gerikam XIVtam 1561
 un atfazzijahs gluschi no brunnineeku walsts, ka
 rohkas schi semme bij 214 gaddus bijusi. Wif-
 fas schahs leetas sahpeja gan lohti Gottardam
 Kettleram, brunnineeku meistera kungam; bet ko
 warreja darriht! tam spehka ne bij nowehrst
 schahdas leelas skahdes un nestundes; bet pared-

sedams it skaidri, kà nu brunnineeku buhschana un walsts pagallam buhs, tas us to ween dohmaja, ar gohdu patš is glahbtees schabdâ nelaimê; un to gudrs wihrs buhdams it pareist isdarrija, kà taggad teifschu.

Jaw 1560 bij winsch farwu padohmu istei-
zish, farweem beedreem teem zittcem brunnineeku-
farra waldneekem un Rungeem, kà winsch
gribboht (ja ne fur paligu ne dabbuhs) Pohlu
Rehninam padohtees, fwehtâ laulibâ dohtees, un
Widsemmi no Pohlu Rehnina dabbuht un usnemt
kà ihsts laizigs waldneeks un Leelskungs appaksch
Rehnina wirsrohzihas, ittin kà Pruhshu augsts
meisteris bij darrijis *). Kad nu Jgganu semne
bij panemta, un tik leeli semmes gabbali jaw zit-
teem Rungeem klauſija, un fajufschana, truh-
kums, un besſpehziha jo deenas augumâ auge,
tad arri tee zitti brunnineeki ar ween wairak us
Kettlera, fawa meistera puffi padewahs, un arri
gribbeja pagallam nolikt farwas brunnineeku dreh-
bes, un atſazzitees wisseem brunnineeku lif-
kumeem un buhschanai, un farwas semmes, pil-
lis un muischas par farwu ihpaschumu un par
dsimtu paturreht, kà zitti laizigi Rungi no muisch-
neeku kahrtas.

*) rauges 57tâ lappâ.

Rettlers to brihd jaw tik tufsch no naudas un tab-
 dâ leelâ nohtê bij, fa tas Grohbines pilli un pils-
 teefu ar wiffahm tur peederrigahm muischahm, par
 50,000 obrtehm Prubfchu Leelkungam Albertam
 bij Kiblam nodewis. Tapat Misputti, Wentspilli,
 Kuldigu un Durbu, Pohlu Kehninam par 80,000
 obrtehm. Tè warr saprast kahda wahja buhscha-
 na! Pascha spehls un semme jo deenas masak, bet
 parradu un eenaidneeku ar ween wairak un leela-
 ki. Tad jaw fahze no Deewa teefas andeleht un
 derreht ar Pohlu Kehninu. Tas nu gan ahtri
 un weegli ne bij isdarrams, bet tè bij fo pahr-
 dohmaht. So dauds bij to derretaju, un
 par leelahm un dauds leetahm bij fo norunnaht,
 un salihgt un ikweens gribbeja kahdu pelku jeb fo
 labbu redseht no jaunâs eetaisfchanas; tiklab
 Pohlu Kehninsch, fâ brunnineeku meisteris Rett-
 ler, Rihgas pilsats, Wirfbiskaps, wiffi brunni-
 neeki, un zitti semmes eedsihwotaji. Tad tas tà
 flua darrihts.

Kehninsch aiststelleja papreeksch weenu Pohlu
 Leelkungu (Radswill) us Rihgu, fas derringas
 leelumu papreeksch ar wahrdeem norunnaja ar
 wirfbiskapu, Rihgas pilsatu un ar zitteem, un
 fas ar teem jaw salihge par it waijadsigahm lee-
 lahm leetahm. Tad flua nolikts, fa wiffi derre-
 taji fanahktu us leelu walsts-landagu eeksch Wil-

naß 28tâ Nowembera 1561. Turpu tad ais-
 nahze pats Pohlu Kehninsch Sigismundus Au-
 gustus, pats brunnineeku meisteris Gattarts
 Kettler ar faweem augsteem beedreem un brunni-
 neekeem, pats Nihgas wirsbiskaps, un zitti
 kungi, fas kâ weetneeki no pilssehtahm un no
 semmes us to bij ismekleti un aissubtiti. Pehz
 ilgahm runnaschanahm un dascha stribdina, ir
 pehz leela ilga darba schis bij tam gals: Pohlu
 Kehninsch dabbuja no brunnineekeem wissu
 Widsemmi, prohti zil no tahs to brihd scheem
 wehl peederreja, un wehl ne bij Sweedru, Dunsku
 un Kreerwu rohlfâs tizzis, ar kurreem nu Poh-
 teem bij kautes scheem to atnemdami, prohti no
 Daugawas par labbu rohku un peenehme to par
 fawu semmi un peederrumu. Gattarts Kett-
 lers atkal paturreja Kursemmi un
 Semgallu us kreisu Daugmallu, gluschi kâ
 laizigs waldneeks un Leelskungs par fawu us
 behrnu behrneem (wihru fahrtâ), bet ar schahdu
 sinnu ka tas Pohlu Kehnianu atsinne par fawu
 galwu un patwehrneeku. Wisseem zitteem sem-
 mes - eedschwotajeem un dschwes fahrtahm, dewe
 Kehninsch tai deenâ wehl fawadas galwoschanas
 un drohschibas grahmatas, fur eeksch 27 gabba-
 leem jeb nodalkahm, dehl winnu teefahm, wal-
 lahnm un likkumeem wiss skaidri bij israkstihst,

kà buhš buht, kà ne. Prohti 1) Tizzibas
 pehz: kà Luttera tizzibai schinni semmê ne buhš
 nizzinatai tapt un kà dehl basnizohm un mahzita=
 jeem buhš buht. 2) Kà Wahzeem buhš pilšfeh=
 tâš teefu isdoht. 3) Kà muischneeki un fungi
 sawâš teefâš un brihwestibâš apstiprinati, Pohlu
 un Pruhſchu muischneekeem lihds turreti, un fa=
 was muischaš par dsimtahm teem paleekoht.
 4) Kà dehl saldatu zelschanas un farrabuh=
 schanas — dehl leelzetteem, andeleschanas un
 tutteem buhš buht (kaš schahš semmes kungeem
 naw jamakfa), kahdai naudai schè buhš geldeht,
 prohti us Pohlu un Leischi-semmes wihsu — mui=
 schu rohbeschi tohp isteikti, un muischneeku meddi=
 schanas brihwestiba. 5) Wiffuwairak muischneeku
 leelas teefas un wallas us sawahm dsimtsmui=
 schahm pahr saweem semneekeem tohp isteiktas,
 kaš scheem pagallam peederr ar mantu un dsih=
 wibu, fo arri kà behglus mekleht un sohdiht
 warr; tikkaï kur it leelas wainas un gruhti war=
 ras darbu, tur buhš ihstu leelu teefu tur=
 reht pahr semneeku, un bes sinnaš to ne buhš
 nosist pehz sawu prahtu un tà j. pr. Wiffi schee
 rakstu likkumi, kaš padohschanas rakstu
 derriba (Subjektions-Pakten) tohp faukti,
 irr preeksch Kursemmi, par pirmeem semmes lik=
 kumeeta zeeniti tappuschi.

Wiffas schahs leetas un sohlischanas, apstipri-
 naja patš Rehnisch Sigismundus Augustus
 swehti Deewam swehredams wiffu Landahgu
 preekschâ, un Gattards Kettler atkal winna rohka
 tam swehreja kâ Kursemmes un Semgal-
 les Leelskungs. Tapat darrija arridsan
 Wirsbiskaps, muischneeku un pilsatu subhiti un
 weetneeki. Ur Rihgu wehl bij fewischka leeta un
 ihpats Kuntrakts, bet tas schè ne peekriht isteift.
 Tas ween japeeminn: ka preeksch Kur-
 semmi wiffas leetas un jauna Walsts buh-
 schana schè tappa skaidri nolikta un gluschi pa-
 beigta. Tannî 5tâ Merz deenâ 1562 sanahze
 Gattart Kettler (ar saweem kungeem) Rihgâ
 beidsamâ reisè kohpâ, wiffi wehl ispuschkoti fa-
 wâs brunnineeku gohda drehbês. Tad nolikke
 un isgehrbe winsch sawas brunnineeku drehbês
 un gohda sibmes, un lihds ar winnu darrija
 tapat arri wiffi zitti brunnineeku kungi. Tad no-
 dewe winsch sawus ammata sehgelus, sawu mei-
 sterafunga frustu, wehl brunnineeku wezzas lif-
 kumu grahmatas un rakstus, lihds ar Rihgas
 pils-atflehgham, Pohlu Rehnina weetneeka roh-
 kâs (Prinzis Radswil) un padewe scham tâ
 arridsan sawu puffi un dattu pahr Rihgas pils-
 satu, ar wiffu teesu kas tam lihds schim tè bij
 peekrittis. Wiffi flahbtuhdami kas scho wezzu

leetu beigu un gallu redseja, bij fluffi un firdi
 kustinati, un paschi firmi bahrsdains brunnu
 wihri un fungi raudaht raudaja, nu us muhschi-
 geem laikeem labbu deenu atfazzidami wezzam
 gohda ammatam, un tehwu tehwu atrastai buh-
 schanai! — Tà eet ar wi issahm zilweku eestah-
 dischanahm pasaulê! tahs ne pastahw muhschigi,
 bet pahrtaisahs, mainahs, ir pagallam issubd
 ar laifu, pehz Deewa prahthu, kas weenu weeni-
 gais fwehts un paleekams waldineeks wiffâs
 mallâs un wiffâs leetu leetâs. — Gan wezzi
 Ruhri un Seingalleeschi jaw paganu laifôs fenn
 gaddeem gribbeja deesin kâ brunnineekus isnihzi-
 naht sawâ semmê; bet ne spehje, un jauni wald-
 neeki augumâ auge sawâ spehkâ. Tomehr bija
 arri scheem gallâ isnihkt; bet zittadi un zittâ
 laikâ, ne kâ Latweeschi zerreja, prohti tad un
 tâ, kâ fwehtais Deews to bij nodohmajis.
 Tad peeminni, scho weetu no sawas tehwa = sem-
 mes stahstu grahmataš lassidams, un apzerre
 ikreis, mihtais lassitais, ko fwehtais Zahnis raksta
 I Zahn. grahm. 2, 17. Pasfaule paeet
 un winnas kahriba; bet kas Deewa
 prahthu darra, tas paleek muhschigi;
 un paturri labbi: no wisseem 47 Meistera Kun-
 geem, kas waldijuschi brunnineeku laifôs eeksch
 324 gaddeem schinni semmê, irr Ehrmannis

Balke pats pirmais bijis, Wolter Plettenberg pats leelais un stiprais, un atkal Gattart Kettler pats beidsamais.

Bet kà nu bij ar Latweem jeb Kursemmes laudim, kad wissu scho ohtru laika gabbalu pahrluhko? Ak, schis irr gan fauzams tas nelaimes laiks, kur winnu brihwestiba un waltas pagallam isputte, tà, ka ne sinakka ne pehdas no tahm wairs ne palikke. Gan scha laiku gabbala cesahkumà firdigi Kursi sawu nabbadsibu un brihwibu deesin kà drohschi aistahweja, lihds affrim prettim turredamees un faudamees ar brunnineekeem un bissapeem. Pats pirmais Piltenes bissaps, Ehrmannis wahrda, palikke tahda kaufchanà prett paganu Latweem. Tomehr effam jaw dsirdejufchi: jo Wahzi tè ihsti eetaisijahs, jo Kuhru spehks panihke, kamehr schee pagallam palikke par ihsteem wehrgeem, kam zittas teefas un waltas ne bij, kà sawu kungu prahts kam peederreja. Tà bij un palikke par wissu scho ilgu Errmeisteru jeb brunnineeku laiku; un scham wehl beidsot, kad jaw zehle padohschanas derribu ar Pohlu Kehniku, kur wissahm zittahm dsihwes fahrtahm schinni semmê sawas brihwestibas, teefas un waltas skaidri tohp isteiktas un apgalwotas, tur Latwju laudis un semneekus zittadi ne peeminn, bes ween kà tahdu leetu, kas

fawam Kungam no teefas wiffai un gluschi peederr, ar fo tas warr darriht, fà tam patihf; un tà arri darrija. Na tam, un zaur to nu arri fouschu firdstiffumi padewahs us fliftu puffi, un us tahdu negohdu, fo Latwju laudim brihscham wehl pahrmett par tautas wainahm. Tee palikke nebehdneeki, palaidoni un flinki, sahdsigi un grabbuli, nikni un prettineeki, fas Wahzus lohti eenihdeja, un pawiffahm tee padewahs plihteht un dsert. Par to Wahzi tohs arri dauds ne zeenija, un dasch kungs flua fà ar warru speests, bahrgi dsihwoht ar faweem laudim, tohs zeeti waldiht un aschi pahrmahziht. Par jo leelu nelairni swehta tizziba winnòs tumschòs laifòs, teem itt ne buht ne bij par paligu us taifnibu, nei par waddonu us labbu, fà gohds Deewam muhsu laifòs. Jo par wiffu scho Erremeisteru laiku, famehr Kattoliska tizziba schè bij eetaifita, nabbaga laudis bij gluschi bes mahzibahm un tizzibas sapraschanas; ne tee sinnaja pahstarus skaitiht, ne dseedah Deewu peeluhgdami. Winnu tizzibas buhschana bij schahda: tee flua fristiti, teem bij jadsird brihscham kahdu mischu, no fa tee itt neneeku ne pratte, preeksch swehtahm bildehm waijadseja flannitees tahs peefau fdami, gawenus zeeniht gallu ne ehsdami, ifgadus reisi pee Deewa galdu eet, fur swehtu Dee-

wa maisi bes wihna dabbuja, un t. j. pr. Schi
 bij winnu tizzibas nokohpschana. Kur tè mahzi-
 bas, kur fwehtas drausmas, kur eepreezina-
 schana behdu dcenâs? — pee tahdas tizzi-
 bas? — Kas wehl laudim patikka pee tahdas
 tizzibas, bij tas pulks fwehtku to brihd; tad jelle
 ne tikke pee funga darbeem dsikti, bet warreja
 mahjâs sawus darbus strahdoht, un preestereem
 ne sinnoht kluffam saweem elkeem kalpoht un pa-
 ganu eeraschahm padohtees. Raug, kahda tum-
 siba! un tas zittadi ne warreja buht; jo wissâ
 schinnî kattolissâ laikâ, ne bij it ne weena Lau-
 schu skohla wehl par wissu scho semmi. Mubki
 un basnizas fungi gan bij labbi pahrtikkuschu, un
 fadsinne sawus meslus un teefas no laudim; bet
 fo teem par to derreja, jeb labbu darrija ar sawu
 ammatu? Rihges wirsbiskaps (Jaspar von
 Linden) kas waldija ap Luttera laiku, gan deef-
 gan darbojees Ruhru laudis atgreest us fristigu
 tizzibu; bet klausees fâ. Zfgaddus sawas leelas
 muischas apmekledams, kad fadsinne pagasta
 naudu un teefu, winsch arridsan likke semneefus
 pahrklausiht no sawa pilbusrauga un zitteem
 kungeem kas tam lihds bij, woi mahk pahtorus
 skaitiht. Kas mahzeja, tohs gan apdahwinaja;
 bet kas ne mahzeja, tohs tudal likke neschelligi
 graisihht ar rihksteem. Gan semneefeem to brihd

jaw bij us iſtra ir tahda gadsfahrtinga dohſchana,
 fo ſauze ſkohlas nauda, un no ka dohmaja
 ſkohlas zelt; bet ſchi nauda zittur un zittadi kua
 iſchkehrdeta, un ſkohlas ne kad ne gaddijahs.
 Wehl ohtra tahda waina bij ſchi: ka wiſſai
 maſ baſni zu muſſu ſeinmê bij; to brihd wens
 baſnizkungſ bij liſts preeſch dauds jubdſehm ſem-
 mes riaki; kâ tam Baſnizkungam kaſ Dohbelê
 dſihwoja, tam waijadſeja arri ſinnacht pahr Me-
 ſcha muſſchu, par Sohdu, un par Meſchohtenes
 teefu, kaſ jaw katra ihpaſchi muuns taggad kâ
 lee!aſ kerſpehles ſinnamas. Kur tê warreja
 ſapraſchana zelteſ, lauſchu ſtarpâ, tahdôs
 laifôs, fur waldiſchana tahda zeeta, klauſi-
 ſchana tahda grubta, bet ganniſchana tiſ gleh-
 wa un retta bij!! — Tiſ fo zaur Lutteru un
 winna beedreem tizzibaſ iſſkaidroſchana zehlahs
 paſaulê, un Ewangelikſka tizziba agri gan ir
 muſſu ſemmi atſneedſe, tad eekſch tizzibaſ lee-
 tahm gan palikke tudal zittadi un labbaki. Bet
 taſ tâ bij us paſchu gallu to brunninceku
 laifu, un eekriht wairak nahkamâ jeb treſchâ
 ſtahſtu gabbalâ. Schê lai irr taſ galla wahrds:
 Erreimeifteru laifi bij preeſch ſemneekem pa-
 ſchi grubti un pateefi tumſibaſ laifi.

III. Treschais stahstu gabbals

prohti:

Kurfemme appakfch faweem Leel-
fungeem.No 1561ma libds 1795tu gaddu; kas isnefs 234
gaddus.

Schee 234 gaddi, fur Kurfemme no faweem
Leelfungeem waldita tohp, irr tas weenigais laifa
gabbals, fur schahs semmes stahstus farwurp
warr isteift; jo nu ne peederr wairs pee Widsem-
mes, bet irr ihpascha semine preeksch few, un
ihpati Leelfunga walsts. Gattart Kettlera gu-
driba pateesi pee ta redsama un par to flawejama,
kas tahdu semini few par paleekamu mantu un
peederrumu bij ismeklejusi, kas, jebfchu masa
buhdama, ne ween baggata maises femme bij,
un gohds Deewam wehl irr, bet kas tam to-
brihd dauds wairak wehrta bij, pahr wissu lee-
lu semmes daklu, fo nodewis bij, un par fo wehl
ilgi breefmigi karri zehlahs no scha laifa, kamehr
treiju fungu rohkas zaurgahje, un papreeksch Poh-
teem, tad Sweedeem un tad Kreeweem par daklu
klia. Ze warr dohmaht ka tas bes stribdina un
grubtahm karra breefmahm, ta ne irr notizzis;
un tif ilgi baudija muhsu femme faldumeeru,

Fas tiffai retti fahdureis, un us ihfu laifu kfiia
 trauzinachts, fad Kursemmes stipri kaimini sawâ
 starpâ fanihke. Tè nu buhtu warrejis wiffas lee-
 tas ittin par patifschanu un wiffai semmei par jo
 baggatu fwehtibu cetaifiht, un us ihstu labflah-
 schanu eegrohsiht pee mums, fad nelaimi Kur-
 semmes Leelkungeem ne buhtu bes galla kildes un
 stribdinsch bijis ar schahs semmes muischneefceem.
 Bet schis nemeers paschâ semmê, ne mittejahs tik
 ne par wiffceem scheem ilgeem gaddeem, un irr
 tikpat Kursemmes Leelkungeem, fâ pascheem
 muischneefceem un wiffai semmei lihds, it
 par leelu gruhtribu, par kaunu, par pohstu un
 sohtribu bijis. Brunnineefku laifôs bij tee brunnu-
 tungi, tà fakkohht, fâ jaunaki brabli pascham
 meisteram bijuschi, fas appaksch winna lihds
 waldija sawôs gohda ammatôs pahf saweem sem-
 mes gabbaleem. Tapat dohmaja un gribbeja tee
 wehl buht un darriht ar Kursemmes Leelkun-
 geem, un praffija allasch leelafas waltas un tee-
 fas preeksch few. Kursemmes Leelkungi atkal
 sawâ tautâ, dohmadami zitteem semmes wald-
 neefceem lihds weenigi waldneefki buht pahf scho
 semmi, ne gribbeja sinnahht no tahdeem brableem,
 un muischneefkus, ne par tahdeem zeenihht, bet
 gribbeja pawalstneefkus, fas klaufa. Raug, tè
 irr wiffa eekschkiga nemeera ihsta fakne, no fâ tè

labpragt ne gribbahs dauds stahsliht, un arri dauds isteift ne warr; zittadi schahs lappas paliktu par stribdinu gramatu, kas juuns ne kam ne derr.

Wissnotal dauds un leelas leetas naw gaidamas, tahdas masas seminites stahstods, ka muhsu Kurseimine. Zik tad te spehku? Un woi kahda leela tauta jeb walsts, kas g'uschi sawrup stahw un patti ween few turrabs? Kurseimine gan ne peederreja, bet tomehr tikke eeraudsita ka kahda dakta pee leelas Pohlu walsts; un jebchu tai sawi paschi Leelungi bij kas waldija, tatschu Pohlu Rechnisch bij augstakais fargs un wirskungs, kas Leelungus apstiprinaja sawa waldischanas spehka un ammatâ; un Warschawâ, Pohlu semmes leelas runnas deenas un landahgôs, kua spreests un teefahs pahr Kurseimmes leetahm, kad sch è stribdinisch un tahda sanihfschana bij, kur paschi sawa starpâ ne warreja salihgt un sameerimatees, tur Warschawâ subdseja tad tiklab Leelkungs ka muischneeki, patwehrumu un teefu mekledami. Tad te zeltahs ko isteift. Kad nu wehl apdohma, ka wissapfahrt Kurseimmi it leelas un spehzigas tautas dühwo, ka Kreemi, Pohli, Pruhshi, un muhsu juhfas obrâ mallâ Eweedi, ka schahs sawa starpâ daudsfreis sanihfdami, sawods karrôs un kauscha-

nâs arri masu Kursemmi buhš pasneeguschi un brihscham aisnehmusch; tad no ta atkal gaddahš fo stahstiht, schinnî laika gabbalâ. 10 Leelkungi parwissam irr waldijuschi Kursemmê. Tad nu pa fahrtam ismeklesim taggad: kas katra Leelkunga laikâ notizzis, un kâ gahjis.

I. Gattarts Kettler. Tas peedfinne 1517 Westwahles semmê; 20 gaddus wezš un jaw wahzu brunnineekš buhdams, winsch atnahze us Widsemmi. Kâ firdigs un samannigs katta wihrs tas schè ahtri labbu slawu dabbuja stary beedreem un tiffe gohdâ zelts. 1554 winsch dabbuja to waldischanu (Komtura ammatu) pahr Dimburgu, un pehz 3 gaddeem arri pahr Wellines teefu. Schinnî laikâ winsch brunnineeku pawahju buhschanu wischkin zillaja ar faweem deenesta darbeem. Par to winsch tappe 1558 wez zam brunnineeku meisteram (Wirstenberg) par beedru un libdswaldneeku peelikts, un jaw, ohtrâ gaddâ weens patš par brunn. meisteru zelts. Jaw sinnam kâ winsch gudri sew zellu eetaifjis us laizigu waldischanas frehslu, un 1561 palikke pirmais Kursemmes Leelkungs. Scho jaunu ghda aminatu usnemdams, tam pehz Pohlh Rehnina prahtu, arri wajjadseja wehl kahdus 4 gaddus, kâ Rehnina weetneekš pahr Widsemmi sinnaht, teefahht un

waldiht, lihds 1566 fur tas Widsemnes farreem un wiffahm sweschahm leetahm pagallam atsazzi- jahs, us farwu Kursemini dewahs, un to ween waldija. Tannî paschâ gaddâ tas apprezzejahs ar weenu prinzeffi no Mehlenburges semnes, Anne wahrda, un schi lauliba irr ta safne tahs teizamas Kettlera Leelunga zilts, kas 175 gad- dus pahr Kursemini waldijusi. No 5 dehleem kas Gattartam bij, 2 printschi ween usauge, prohti Fridriks un Willums. 1565 dab- buja winsch no Pohlu Rehnina, farwas Leelun- ga aminata un waldneeka gohda sihmes, kas tahda gudra un deewabihjiga funga rohkâs, farwai semnei par swehtibu bij. To ihstu wal- dischanas apstiprinafchanu (Belehnung) dabbuja winsch tiffai 1579 no Rehnina Steppan Batori, kas farra legeri Drisnâ tam to de- we ar leelu gohdu, abbu tautu wahrda, Pohlu tiklab kâ Leifchu, ir wiffas wallas un semnes brihwestibas un teefas lihds apstiprinadams. Leelkungs Gattarts cetaisija wiffu semmi eefsch laizigahm kâ farbigahm leetahm it pareisi zil ween warredams, un warr sazziht ka wifs lab- bums kas Kurseminê atrohname, zeltahs no winna pirmas gudras eegrobsfichanas, pee ka tam winna gudri runnas fungi, wiffuwairaf weens, wahrda Sahlmans Henning,

par leelu paligu bij. Bauffas pilsehtu irr winsch eefahzis buhweht; dauds it derrigas teefas un lifkumns irr winsch schai semmei par labbu dewis. 1567 apstiprinaja winsch atkal Kursemmes muischneekem sawas ihpaschas teefas un wallas. — Wairak fà 70 basnizas un dauds mahzitaju weetas un muischas un skohlas irr winsch zehlis un gohdam dibbinajis; un wiffa tizzibas un basnizas = buhschana, fà winna taggad pee mums redsama, sihmejahs wehl us deewabihjiga Gattart pirmu eetaifischanu. Steppinsch Bülaus bij pirmais Kursemmes Superdents, un Kettlera pilsmahzitaïs, fas us leelfunga pawehleschanu 1566 Kursemmes basnizas pahrmekleja. Schis darbs bij ahtri pabeigts; jo deemsehhl pa wiffu Kursemmi ne atradde wairak fà tikkai kahdas 9 kohka basnizas un luhgschanas nammus, fur kattoliski basnizfungi bij missu turrejuschi; prohti Jelgawâ, Bouskâ, Dohbelê, Kuldigâ, Wentê, Kandawâ, Tukkumâ, Talsê un Zahbelê. Tè warr nojehgt, tizzibas buhschana kahda bijusti muhsu semmê av scho laiku, un wiffuwairak pee nabbaga semneekem. Schohs atradde pirmais Superdents pagallam mulkus, un pehdigi mahnutizzigus; leela pufse no scheemdsihwoja wehl ihstâ pilnâ paganu elku deewibâ, un paganu eeraschôs. Tas gabje tizzigam Leel-

fungam it lohti pee firds, un tudal winsch sahze
 tizzibas leetas pareisi eetaisihit un gohdam kohpt.
 Tè winsch bij tikpat muddigs kà bagga tigi de=
 wigš, un sinnaja arridsan farou muischneefu
 prahtu un firdis us to lohziht, ka tee lihds pa=
 lihdsēja pee swehta darba, un us farahm leelahm
 muischahm arri basnizas zehle lihds ar mahzitaja
 mahjahm un skohlahm. Dauds reisehm pats
 Leelskungs bij klahit, kad semneeka behrni tizzibâ
 mahziti un pahrklausiti kluu, un apdahwinaja
 pats tahduš, kas mahzidamees bij labbi peespee=
 duschees. Tapat winsch arri gahdaja, ka tee
 swehti Ewangeliumi, Luttera masais katkismus
 lihds ar islikšchanahm, Dahwida dseefmas, un
 wehl zittas swehtas dseefmas (kas basnizâ dseeda=
 jamas) no kahdeem labbeem mahzitajeem, Lat=
 weeschu wallodâ tappe pahrzeltas; un us Leel=
 funga maksu kluu schahš grahmatas reise Krens=
 bergâ drikketas 1587. No ohtra Euperdenta
 Alekšander Einhorn likke winsch to pirmu
 Kursemmes basnizas=likkuunu=grahmatu farak=
 stiht, kas 1570 (Kostokâ, eeksch Meklenburga
 semmes) kluu drikketa, Leelkungam Kuldigâ no=
 dohta, un pahzak Zelgawâ no wissa landahga
 peeneimta. Naug, scho wissu irr deewabihjigs
 Kettlers darrijs, isškaidrotai tizzibai par pašub=
 binaschanu, ka zeenitais tas itin no wissas firds

bija, un Latweescheem par prahtha zillaschanu un swehtibu. Luttera, un winna drauga un paliga Melanktona bildes, Gattarts turreja allasch farwâ pascha strahdama kambari preeksch azzim, un ne weenu deenu tas ne laide garram, fur ne buhtu Bihbelê laffijis kahdu gabbalu, eekam sahze strahdaht fawa ammata darbus. — Jarw schinni laikâ Kursemmes muischneefi, kam lohti leels spehks un waktas bij, sahze stribdetees un fibbeletees ar Kuldigas pilsehtas - laudim jeb birgereem, scheem par skahdu gribbedami pilsehtneefu teefas un pelnu, prohti kuytschanu un frohgeschanu eeksch pilsehtas, bet ne gribbedami pilsehtneefu nastas un makfas arri lihds panest un doht. Us birgeru subdsefchanu pee Leelkunga spreede schis pilsehtneefkeem par labbu. To nu nehme muischneefi gauschi par launu, un ta zehlahs stribdinsch; un schè irr patti pirma fakne no ilga un leela naida muischneefu un birgeru starpâ, kas jo gaddu jo wairak peenehmahs, kas wisseem Kursemmes Leelkungeem dauds raises darrija, gan wiffai semmitei, bet wiffurairak pilsehtahm par pohstu bijis, ta ka tee nekad ne warreja ihsti eespirgtees un laimei salloht. Zittadi kaiminu pehz bij schai semmei meers par wiffu to ilgu laiku fur Gattarts Kettler waldija, jebschu wissapfahrt affins isleeschanas deemsgan un it

breesmigi kærri. Weenu paschu reis tikkai, weens schigliß Tataru pulzinsch 1579 schahwahß pee Niskraufles pahr Daugawu us muhsu pussi, un islaupija ahtrumâ to masu Kursemmes mallu lihds Wezzumuischu; kas gan masa leeta prett to leelu nelaimi, fo nabbaga Widsemmei bij jazeesch tobrihd no kærre, no badda un mehra, kad Kreewi tur wehl kawahß ar Pohleem un Eweedeem. Tâ nu bij pirma Leelkunga laiki, it flawejamas laimes deenas preeksch Kursemmi; un pehz 26 gaddeem fur Gattarts Kettler bij waldijis, tas aismigge gohdam ar sawu wezzumu 1587. Wissa semme winnu apraudaja mihli; it teizamâ flawâ winsch palikke tobrihd, un paliks muhscham pateizigâ peeminnâ katra gohdiga Kursemneeka firdi, kas sawas semmes stahstus sinn un proht.

2) Leelkungs Fridriks un 3) Leelkungs Wittums. Pehz tehwa nolifchanas teem bij abbeem kohpâ walddiht; pirmam un wezzakam pahr Semgalli, un Jelgawâ dsihwoht; ohtram Kuldigâ un pahr ihstu Kursemmi walddiht. Piltenes aprinkis un Grohbine (kas kihlam bij nodohs Pruhscheem), toreis wehl bij schkirti no Kursemmes. Bet zaur to ka Leelkungs Wittums weenu Pruhshu prinzeffi sew par gaspashu nehme, 1609 Grohbine tikke atkal Kursem-

mei atdohta. 1589 abbi Leelkungi, no Pohlu Rehnina Eigmunda kua apstiprimati. Bet tee ne dabbuja tahdâ ilgâ, jaukâ meerâ waldbiht, kâ winnu tehws. Kursemmes muischneeki ar to ne bij meerâ, ka diwi Leelkungi reisê waldija un gribbeja sawas leelas teefas un wallas Leelkungeem par skabdu allasch wehl pawairoht un sewi zil- laht. Zê zehlahs tad ahtri kildes un nemeers winnu stârpâ, tâ ka abbi, ir muischneeki ir Leel- kungi, gabje schehlotecs pee Pohlu Rehnina un tautas, kas no abbeem labbu naudu schinni strib- dinâ dabbuja, un tad us scho tad us zittu puffi dewahs. Diwi brabli (no Noldes zilts) bij preekisch zitteem, kâ Leelkungu niknaki prettineeki, muischneeku teefas aisstahweji un fargi eeksch Pohlu=semmes un dewahs pehzak arri ihsti Reh- nina deenestâ. Schohs suhtija Rehninsch kâ kummissarus us Nihgu, tur kahdu sawukschanu islihdsinah, un prohti Rehnina wahrdâ. Schee brabli, Noldes kungi, zaur Zelgarwu rei- sedami, gan stihwedamees us sawu augstu am- matu, bij wiffai drohschi un negohdam runnaju- schi no Leelkunga Wikkuma. Schis to dab- bujis dsirdeht, un ahtrs funks buhdams, vade- wahs aplam sawai dusmibai; ar winna sinnu nu tam klah, buhdamam uskritte kahdi no pilz- faines scheem Noldes kungeem kâ flepfawi, un

darrija tif neschelligi ar winneem, ka abbi no ta nomirre II tã Augusta deenã 1615. — Bet schis negants darbs bij pascham Leelfungam par leelu nelaini un par sohdbibu, us wiffu farwu muhschu; jo zaur to winsch bij apgrehkojees prett paschu Kehninu, farwu wirskungu. Tad ne ween Kursemmes muischneeki prett wiannu zehlahs, bet pats Kehninsch wiannu aizinaja lahgadibu doht preeksch kriminal-teefu jeb augstu grehku teefu Pohlu semmê. Turp Wiltums ne gribbeja eet, gan labbi paredsedams kas tur no winna buhs; un Kursemmê tas arri ne warreja drohschi palikt. Tad wiannam bij behgt; un prohti tas dewahs us Sweedu semmi, kas Pohlu prettineeki tobrihd bij. Aisbehdsis, tas atstahje schè weenu weetneeku, kam bij Kursemmes fungus par to sohdiht, ka tee kildes-fahzeji bijuschi. Schis bij weens fungus ar wahrdu Woldemar Wahrensbaek (Fahrensbach), Zehses Woiwoda dehls. Tas pats bij pasaul firdigs, samannigs un neschelligs wihrs, kas ihsta sohdbibas rikste bij saweem brableem, prohti muischneekeem. Kur ween muischa un mantas bij, tur winsch usmetahs ahtri ka pats sibbens un islaupija to pagallam, aisbehguscha Leelfunga wahrda: woi draugs woi prettineeks sawam fungam, ar wisseem weena-di darrija, wiffus speede, isbeedeja, mohzija un

istuffschoja. Par to wiffi no winna bihjajahs
 fà no pascha launa, un zittadi winnu ne fauze fà
 par Buschmannu (Schreckenberger). Ir Poh-
 li ne spehje tahdu warrenu laupitaju sawaldih,
 un ahtrumâ tam deewsgan saldatu prettim sub-
 tiht. Ir no Eweedu Kehnina dabbuja Wit-
 kums kahdus saldatus, fo tas us Kurseemmi ais-
 fuhija. Tee nahze fuggôs us Wenti, un Wah-
 rensbaf waddija tohs; zittus winsch atstahje Kul-
 digâ, un ar zitteem tas ahtri dewahs us Dauga-
 was grihwi, fo tas Pohleem weegli atnehme
 1617. Jaw Rihdsineekeem bail bij no Busch-
 manna, un pats Pohlu Kehninsch sahze no
 winna bihtees. Negribbedams nu karra spehku
 prett winnu subtiht, un tomehr wehledams tah-
 du sirdigu wihru us sawu pussi dabbut, sohlija
 winsch tam naudun un peelabbinaja winnu ar
 seltu. Virmais paldeems bij, fà Buschmannis
 Daugawas grihwi un Leijas skanstu Pohleem at-
 dewe, un nu tikpat zeeti Pohlu beedris bij, fà pa-
 preefsch us Leelkunga pussi. Naug, laupitaja tik-
 kumu un tizzibu! — Nu Leelkungs Wittums bij
 bes paliga; tas kluapeh; Kehnina un wiffas walstis
 spreeschanas no waldischanas ammata nomests,
 un arri waldneeka gohds un wahrds tam atnemts.
 Gan peh; ilgeem gaddeem, us Englenderu Kehni-
 na wehleschanu, ir us paschu Kurseemmes muisch-

neeku aisluhgshanu, Wittums atdabbuja atkal scho beidsamu, prohti Leelkunga un waldneeka amnatu un gohdu 1633, bet ne paschu waldischanu un semmi farwâs rohkâs; tomehr tas palikke winna dehlam, Zehkabam, par mantoschanas teesu no sawa tehwa. Un tà Leelkungs Wittums, no ta brihscha fur tas behgdams Kursemmi bij atstahjis, ne dabbuja wairs farwu tehwa semmi ar azzin redseht, bet palikke sweschumâ, un nomirre 1640 Pommeru semmê. Woi tà ne bij ilgi un gruhti gan zeetis, par sawu grehku fo ahtrôs dufmôs bij darrijis? — Winna wezzakais brahlis Leelkungs Fridrik parahdija skaidri, fa tam ne bij dallas neds kahda beedriba pee sawa brahla wainas. Tad nu winsch par to dabbuja wissu Kursemmi us sawu dalku, par fo tas nu weens pats waldija. Bet tad tikke arri no Pohlu semmes kahdi augsti kungi par kummiffareem schurpu subtititi, kam bij tohs wezzus stribdixus Leelkungu un muischneeku starpâ ismekleht un islihdsinahrt. Tas notikke 1617, un irr preeksch scho semmi weens tohti wehrâ leekams notikkums. Zo schee augsti Pohlu kummiffari pahrtaisija wissu waldischanas buhschanu, tikpat Leelkungu kâ arri muischneeku waltas un teesas, un zehle dauds un daschadus jaunus likkumus, tas kâ gruntslikkumi preeksch Kursemmi zee-

niti tohp. *) Leelkungam kua 4 augsti runnas-
 fungi no turrigeem Kursemmes muischneekem par
 paligu peelikti pee waldischanas, kam tee gohda
 un ammata wahrdi tappa dehti, kas wehl pa-
 stahw, un fo gan buhseet dsirdejufchi: Landop-
 meisteris, Kanzleris, Oberburggrahwis un Land-
 marschallis; bes scheem wehl diwi us teefas lee-
 tahm labbi mahziti padohmadeweji, kas nu lihds
 ar Leelkungu patti augstaka teefa pahr wiffu sem-
 mi bij. Wiffa semme tikke eedallita eefsch 27 kir-
 spehlem un 4 wirspilskungu aprinkeem, no ka
 diwi paschâ Kursemme, prohti Kuldigâ un Tuffu-
 mâ, un diwi tapat Sengallê tappa eezelti, prohti
 Zelgawâ un Sehpilli. Un tà eetaifija schee Poh-
 lu kummissara fungi wehl dauds zittas leetas, kâ
 dehl tizzibas, dehl muischneeku waltas pahr fa-
 weem semneekem, dehl landahgeem, kas nu bij
 turrami Zelgawâ if pa diwi gaddeem, un tà jo
 prohjam, zaur fo tee dohmaja Kursemmes meeru
 un laimi it pareisi eetaifiht.

Nu gan waldija schinni jaunâ buhschanâ
 Leelkungs Fridrik weens pats; bet zaur
 swescheem farreem irr schi semme appatsch winna
 gan grubtus laikus redsejufi. Tas wiffai pasau-
 lei labbi sinnams un augsti slawehts Eweedu Sch-

*) Kungi fauz schohs likkumus: formula regimi-
 nis, statuta.

ninsch Gustaps Adolps, kahwahs tobrihd ar Pohlu Rehninu, pehz Widsemmi tihkodams, fo arri uswinnedams dabbuja. Schinni karrâ tappa arri Kursemme brihscham it stipri aisnemta; jo Widsemme bij tukfcha un ispohstita, bet schè bij maifes pa pillam. Tè nu ismittinaja Gustaps (jeb Gusts) farvus Eweedus. Ahtri tas panehme Zelgawu 1621. Leelskungs Pridikhs behdse us Leischeem, paligu mekledams pee fawa wirfneeka, pee Pohlu Rehnina. Tas arri aisdsinne Eweedus, famehr pats Rehninsch Gusts us farwu semmi bij atpakkal gabjis. No Eweedu semmes pahrnahjis, tas nu atkal gribbeja Zelgawu dabbut, bet schoreis tam ne isdewahs. Nu derreja abbi Rehnini meeru, bet us ihfu laiku, us pahru gaddeem, tad fahze atkal kautees. Gustaps Adolps tihkoja atkal pehz baggatu Kursemmi. Pohlu generals, ar wahrdu Leo Capieha, gribbedams Kursemmi fargah, gabje ar leelu spehku Gustam prettim. Tai 7tâ Janwara deenâ 1626 fatikkahs abbi pulki pee Wallesmuisch as us leelu kaufchanu. Jebfchu Pohleem dauds leelaks jahrtneeku spehks bij, tomehr uswarreja Eweedu Gusts ar farwu leelu samannischanu, ar faweem ismahziteem generaleem (Thurn un Gustap Horn), ar faweem firdigeem kahjineekeem; un Pohli paspehleja 1600

wihrus, wiffus sawus leelus gabbalus un farra mantas. Pats Sweedu Rehninsch nu gan aise-
gahje no Kursemmes probjam, jaw taisidamees
us Pruhscheem (un pehzak arri us Wahzsemmi)
aiseet, (kur tas leelas, it leelas leetas darrija)
bet tomehr palikke winna generali ar kahdu spehku
scheitan. Un ikreis kad schè karsch ar Pohleem
no jauna zehlahs, Kurseemme tikke lihds speesta,
kà jaw t a h d a semme, kas Pohlu Rehnina sar-
gaschanai bij padohta. Gan Leelskungs Fridriks
isluhdsahs no Sweedu Rehnina lai scho semmi
taupitu, un par prettineeka walsti ne turretu, fo
Rehninsch arri apfoblija. Bet ne Sweedi, ne
Pohli par to dauds ne behdaja, un tà irr Kur-
semme breefmas gan redsejusi schinni laikâ. —
Leelskungs Fridriks buhweja pee Daugawas jau-
nu pilssehtu fo Jaunjelgawu sauze; un kad
schis meests zaur karru un uhdens pluhdeem tik
ne pagallam bij isphostichts, tad Fridrika atrait-
ne, ta Leelmabte Lihsbet Madlene par to
gahdaja, ka jaunais Leelskungs Zehkabs to at-
kal no jauna likke usbuhweht 1647 un sauze scho
jaunu pilssehtu sawam nelaika kungam par pee-
minneschanu Fridrika meestu (us wahziski
Friedrichstadt). Schinni Leelkunga laikâ fanahze
Kursemmes muischneeki kohpâ 1620 un zehle pa-
schu pirmu Rutlas grahmatu to Kur-

semmes muischneeku, eesck fa wairak fa
 100 ziltis par ihsteem Kursemmes muischneekem
 flua usnemti, un schis ziltstrullis flua pabeigtš
 1634. Leelkungam Fridrikam ne bij it ne kahdi
 behrni fawâ ilgâ laulibâ; tapehž gahdaja winsch
 tohti par to, fa winna weenigais brahla dehlš,
 Jehkabs, jaw pee laifa no Rehnina un wiffas
 semmes par nahkamu Kursemmes Leelkungu ap-
 stiprinahtš taptu, faš arri tà notikke jaw 1639.
 Pats Leelkungš Fridrik nomirre Jelgawâ tai 16tâ
 Augusta deenâ 1642.

4) Leelkungš Jehkabs. Utikal wihrš
 no Deewa dohtš schai semmei par swehtibu, faš
 fawam wahrdam it kâ tehwa semmei par leelu
 flawu un gohdu walbija, un no wisseem 10 Leel-
 kungeem pats teizamais. Kad waldischanu us-
 nehme, un no Rehnina apstiprinahtš tappa, tam
 waijadseja sohliht, tà sakkohht par islihdšinaschanu
 fawa tehwa wainu, diwi Kattolu basnizas buh-
 weht, Kuldigâ un Jelgawâ, fo arri darrija.
 Winsch bij muddigš us darbu un labš fainneekš,
 faš ne ween fawus makkus, apzirkaus, un
 schirštus sinnaja pildiht, bet par to lihdsghdaja,
 fa wisseem semmes eedsihwotajeem labbi klastohš,
 un wiffi labbi pahrtikkuschi un turrigi bij. Wif-
 seem wehleja un apstiprinaja tas fawas peenahka-
 mas waltas, teefas un brihwestibas; un farga-

jahs lohti fahdu aiskahrt schahdâs leetâs. Par
 to tas arri labbak fadeeneja kohpâ ar saweem
 muischneeka fungeem, ne kâ zitti Kursemmes Veel-
 fungi; schee winnu zeenija, un tas arri pratte
 farou waldneeka gohdu pareisi fargahrt fur un kâ
 peenahkâhs. Semmes kohpschanu, un it se-
 wischki kuptscheschanu pa juhru, ir pilsehtâs un
 us semmes, to winsch kâ ween warredams lohti
 kohpe, un wairodams wairoja, un zaur to pa-
 likke patâs baggats un wiffa semme libds ar winnu.
 Ur fweeschahm leelahm walstim un tautahm, kâ
 ar Sprantscheem 1643, ar Englendereem 1664
 zehle tas ihpaschas kuptscheschanas derri-
 bas (ar Dunsku Rehninu 1674), zaur ko muh-
 fu semmites prezzes un maife wiffur mekleta un
 aiswesta tappa. Zehkaba andeleschanas kugges
 aishgahje tiklab us leddus juhru (us Zhslandu),
 kâ leelâ pasauls juhra, us Ahpriku un Ameriku,
 fur scham zitti semmesgabbali un fallas pascham
 peederreja, ko andeledams un pirkdams bij eeman-
 tojis; tâ arri to brangu fallu Tabago (Ame-
 rikâ), ko teiz, kâ winna frusta tehws, Englen-
 deru Rehninsch Zehkab, scham par kuhmu dah-
 wanu effus paschinkojis. Sawam, prohti Poh-
 lu Rehninam winsch ne ween dewe to peenahkainu
 paligu karra laikâ, bet 1000 kahjineekus wehl
 pahraf. Tapat tas derreja ar Englanderu Reh-

ninu Kahrli Iltru 1664 karrâ laikâ, tam weenu karrâ fuggi ar 40 dselsa leeleem gabbaleem par paligu doht. Zè warr fapraft kahds baggats bijs! — Gan winnâ laikâ tannî nelaimes gabbâ 1657 leels bads un mehriš muhsu semmi speede; bet fur tahds maifes tehws walda un gahda, kâ Leelskungs Zehkabs, tur to warr weeglaki panest. Bet leelaka nelaima usgahje wehl, prohti zaur jaunu karru, kas zehlahs stary Pohleem, Sweedeem un pehzaf arri Kreeweem, kas Kursemmi lihds aisnehme it bahrgi. Gan Zehkabs par to gudri gahdaja, ka winnam peesohlihts tappe no abbeem Kehnineem, ka Kursemmi ne weens ne ohtrs gribboht aiskahrt, un par eenaidneeku semmi turreht. Bet kas to dewe! Zehkabs ftua; tam ne gribboscham, schinnî karrâ lihds aistrauts. Jo Sweedu Kehninsch Kahrliš Gustš no winna gribbeja: lai scham padohdahs ar wissu Kursemmi, un appaksch winna fargaschanas jo prohjam walda; bet kad Zehkabs tam ne tizzedams, sawam Kehninam ustizzigi palikke, tad fuhrtija Sweedu Kehninsch sawu generalu Duglas (Widsemmes generalgubernatoru) us Kursemmi, kas to ar wiltu isdarrija, un jebschu winsch Leelkungam wehl meeru un draudsibu peesohlija, tomehr peepeschi tannî 30tâ Septempera 1658 naktswiddu Jelgawas pilli usbrucke, un

mihlu Leelungu Jehkabu ar wisseem saweem
 peederrigeem fanehme, un to ahtri us Nihgu, un
 tad us Zwangorodu zeetumâ nowedde. Rahda
 leela skahde Leelungam zaur to bijusi, to gan
 warr dohmaht. Nu wissa Kurseemme ahtri tikke
 Sweedu rohkâs, kas to warren islaupija. Wis-
 seem bij schehl pehz mihla Leelunga, un paschi
 Kurseemnes muischneeki tam gohdam ustizzigi
 rahdijahs un padewigi schahdâ breefmas laikâ.
 Leischi atskrehje par paligu Sweedus isdsiht, un
 nu pats karsch bij eeksch muhsu semmes. It
 wehrâ leekams irr, fo weens Wahzu zilweks; fo
 fauze: aklais Valentinsch, par to, ka tam
 tikfai weena azs bij ar fo warreja redseht, bet kam
 ihsts wahrds bij Valentihns Jannis Lieb-
 becker, fo tas darrijs tanni laikâ. Ahtrumâ
 falaffija schis kahdus firdigus wihrus, ar fo tas
 Sweedeem uskritte gan schè gan tè, tein it par
 leelu skahdi, tà atreebdams sawu mihlu semmes
 tehru kas zeetumâ bij. Ro dohma! 1659 tas
 fanehme ar sawu drohschu pulzinu, to augstu
 Sweedu generalu Uderkas, lihds ar weenu
 Obristu un wehl zitteem augsteem wirfneekem.
 Par tahdu labbu paligu un leelu mihlestibu winsch
 pehzak pats tappe par Obristu zelts; Leelskungs
 apdahwinaja winnu baggati ar muischahin un
 dahwanahin, un Kurseemnes muischneeki winnu

zehle par beedru, winnu usnemdami sawa zilt-
 rullf. Gan Sweedi klua isdsihtino Kursemmes,
 tanni paschâ gaddâ wehl, bet semme tomehr klua
 isphostita, kâ jaw karra laikâ, tikpat no eenaid-
 neekeem, kâ no draugu karra pulkeem. Pateesi
 laime, ka meers tuwu flaht bij, kas jaw 1660
 tanni flobsterâ Oliwa klua derrehts, kas wif-
 fahm behdahm gallu darrija, un fur arri muhsu
 Leelkungs Zehkabs atkal us brihwahm kahjahm
 tikke, un ar peeklahjamu Leelkunga gohdu libds
 sawas semmes rohbescheem pawaddihts tappe, fur
 winsch 8tâ Jubli deenâ 1660 weffels atnahze,
 par ko wiffai semmei neisteizams preeks bij. Un
 sawu lauschu leelu mihlestibu un preeku redseht
 tas usfwehre gan tahdâ gohdiga wihra firdi,
 wiffas mohkas ko sawâ zeetunâ bij panessis.
 Piltene wehl ne klua atdohta pee Kursemmes
 schinni Oliwas meerâ, tatschu Kursemmes Leel-
 kungam klua apstiprinata sawa teefa us scho sem-
 mes dalku.

Atkal walidija nu Zehkabs pahr sawu semmi
 tikpat taisni un ruhpiigi, kâ piritmit esmu isteizis,
 un gan ahtri atsehle tâ wiffas semmes labklahscha-
 na atkal no jauna. Pilssehtneekeem winsch dewe
 ihpaschas waltas, un apstiprinaja winnu teefas;
 winsch eezehle tirgus us laufu kâ pilssehtâs; bet to
 teefu nekad no muischneekeem ne warreja isdabbuht,

Fa arri pilsehtneekem brihw buhtu muischas
 pirkt, to deewsin fa wehlejis. Tanni karra
 laikâ bij zitti Kreewi usmettuschees dsihwoht
 Salla smuisch â pee Daugawas, kam wair-
 ne patikke us farwu semmi atpakkal eet, jebfchu
 jaw meers bij. Schee ustaisija few ihpaschu
 Slabodu (meestu), kas 1670 pilsehtas teesu
 dabbuta, un pehz Leelkunga wahrdu par Jek-
 kaba meestu tappa nosaukta, kas taggad
 smuŕs pilsehts irr, fur Kreeweem wehl farwas
 ihpaschas basnizas. Ir Kattoleem apstiprinaja
 Leelkungs Jehkab 1677 atkal no jauna farwu
 tizzibas brihwestibu schinni semmê; un labš wald-
 neekš buhdams, tas apgahdaja ir mums eeksch
 tizzibas leetahm kas waijaga, fa basnizas un
 mahzitaja mahjas pareisi peekohptas un apfarga-
 tas, un wissur labbi ganni un mahzitaji buhtu
 un tapehz lifke wiasch arween basnizas pahr-
 mekleht, ihsti no basnizas teesas kungeem. Tâ
 nu eeksch wissahm leetahm farwu augstu ammatu
 wirš semmes pareisi pastrahdajis lihds firmu gal-
 wu, aisgahje mihlais Leelkungs Jehkab pee
 Deewu, wezš wirš buhdams, ittin ar wezza
 gadda gallu, prohti 31mâ Dezemberâ deenâ 1681.
 Tschetrus Pohlu Rehninus tas bij peedsihwojis,
 un no teem farwâ gohda ammatâ apstiprinahs
 kuis, un kamehr wiasch waldija (us kahdeem

40 gaddeem) irr Kursemmes labklahschana ihsti eesafnojusees. No farwas gaspaschas Lawihse Charlotte, kas bij mahse ta Brandenburgeres flaweta waldneeka Fridrik Wittum (ar uswahrdū: Leelais), tam bij 6 behrni, 3 dehli, 3 meistas, no furreem wezzakais dehlis waldischanu tudal usnehme; tam bij wahrds:

5) Leelskungs Fridrik Kasimir 1682. Tahds kungs kas gan naw smahdejams, bet kam ne tahdi tikkum ne tahda sapraschana bij, ka tehwan; tad arri ne ktua tahda augsta zeena un gohda turrehts ka tehws. Tam gan bij labba firds, un lohti dewigs winsch bij, bet ne ar sinnu, un pahrlaeku, tik ne ka ihsts ischkehrdetais. Ta isputtinaja winsch ahtri tehwa krahjumu, un tam wajadseja truhkuma pehz daudf muischas kihlam padoht muischneekeem. Schee palikke zaur to baggati, un Leelskungs Kasimirs tuffsch; pa tam wianni palikke lepni un drohschi un sahze pa wezzam kibbeletees ar semmes tehwu, un kassinn kahdus firdehstus Leelskungs wehl buhtu dabbutis pazeest, kad agra nahwe to ne buhtu us muhschigu meeru weddis, tai 22tra Janwara deena 1698. Weens pats dehlis tam bij, Fridrik Wittum wahrdā, bet tikkai 5 gaddu wezs, kad tehws nomirre. Ar scho ais-

gabje mahte us Wahzsemmi, tur gohdam winnu
usaudseht un ismahzih, un tà

6) Leelkunga Fridrik Wittuma wahr-
dâ un weetâ, usnehme nu winna tehwa brahlis,
prinzis Werlands jeh Werdinands, tà
pehrinderis to waldischanu. Gan schie bij
gruhti un it nelaimigi laiki schai semmei. Diwi
leeli farrotaji un it nikni prettineeki, prohti Swee-
du Rehninsch Kahrliis XIItais un Kreewu Kei-
sers Pehters Imais ar uswahrdu: leelais, kas
Pohlu Rehninam Augustam par paligu bij, ka-
wahs tobrihd. Kursemmes prinzis un Leelkungs
Werlands, bij Sakschu spehku karra waddons,
kas Pohlu Rehninam klausija un peederreja.
Tanni 9tâ Jubli deenâ 1701 bij Sweedu Kahr-
liis, it firdigâ kauschanâ pee Rihgas, Kreewus
un Sakschus uswinnejis. Sakschi behdse us
Kursemmi; Kahrliis scheem tudal pakkat; paneh-
me Zelgarwu lihds ar wissu semmi it ahtri, kas
nu wiffas karra breefmas un gruhtibu dabjuja
redseht. Leelkunga muischas, mantas un wiffas
eenahkschanas tappe panemtas; wiffas waldis-
chanas raksti, teefas gramatas un semmes pa-
pihri kluu us Rihgu aiswestas. Ir muischnee-
keem bij gruhtas deenas, un Sweedi teem atneh-
me winnu augstu teefu pahr saweem laudim.
Leelkungs Werdinands, tahdôs laikôs ne grib-

bedams Kursemmê buht, aisgahje gluschi prohjam us Danfku, fur tas nu arween mahjoja, un irr farou Kursemmi nekad wairs redsejis ar sawahm azzim. Sweedu rohkâs palikke Kursemme (fur generalis Voewenhaupt waldija) lihds 1705. Schinnî gaddâ usnahze atkal Kreewu spehks us Kursemmi, fo generalis Scheremetjew waddija. Tas fatikkahs ar Sweedeem 16tâ Juhli deenâ 1705 pee Muhrumuischas (Meschamuischas kirspehlê) us gruhtu un it niknu kauschanu. Abbi gan teizahs tè winnejuschi! tatschu Kreewi atstahje gallâ kauschanas weetu, leelu skahdu zeetuschi. Bet tikpat arri Sweedi bij 3000 saldatus paspehlejuschi schinnî niknâ kauschanâ, un wohji palikkuschi, tee ne warreja wairs Kreeweem prettim stahweht, kas jaunus spehkus dabbuja, un ne palikke Kursemmê, bet aiswiltahs us Rihgu prohjam, un Kreewi nu panehme wissu Kursemmi. Pats Keisers Pehters I. atnahze schurpu, panehme 3scha Septempera 1705 paschu Zelgarwu lihds ar pilli, un Sweedu saldateem tikke wehlehts ar meeru ais-eet farou zellu. Bet gan negohdam tee aisgahje! jo, fo dohma? kad Kreewi nu gahje Sweedu weeta wakti turreht us pilli, tad atradde — schauschalas pahreet to isteizohht — lihku pagrabbâ pilli, wezzu Kursemmes Leelungu sahrkus ar

warru usplehstus, lihki gulleja pee semmes un bij aplaupiti. Ne pagani un meschataudis tahdu grehka darbu darrihs, fa schè krissiti laudis un wehl tizzibas beedri darrijuschi eefsch pohsta farra laika. Lai us Kreeweem ne nahktu neslawapa ne pateesu, Sweedu Dbristam (Knorring wahrda) waijadseja faunam ihstu rakstu leezibu par to doht, eefam aisgahje, fa Sweedi scho nedarbu bij padarrijuschi. 14ta Septembara ir Bauska flua panemta. Sweedu weetâ palikke nu 20,000 Kreewi appaksch to generali Bauer muhsu semmê; un jebfchu schee teizahs muhsu fahrgi un draugi buht, tad tomehr warr noprast, fahds gruhstums schai semnei bijis. — Jar nahkamâ gaddâ 1706 bija schim leelam farra spehkam Kursemmi atkal atstaht, truhkuma un badda labbad, un aisheedami winni papreeksch ispohstija Zelgawas un Bauskas wallus. Tudal Sweedi atkal panehme Kursemmi, un paturreja to arri lihds 1709; un kad teem (schinni nelaimes gaddâ preeksch Sweedeem) waijadseja eet Rihgu glabht, fas no Kreeweem flua apseh dinata, tad Kursemmi papreeksch it skaidri un pagallam pohstidami istukfchoja, un aiswedde wissu ehdamu un barribu us Rihgu. Kad nu atkal Kreewi schurpu nahze, fas gan Sweedu laupischanai un dedsinaschanai gallu

darrija, tad tomehr mihla Kursemme bij tik tohti isposstita, ka brihnumš naw par to leelu baddu, kas wissu nabbagu semmi tobrihd mehrdeja, ka auglis un gals bij ta leela lauschu mirschana, un ihsts nescheligš un breefmigš mehriš, kas tanni paschâ nelaimes gaddâ 1709 lihds 1711 scho nabbagu semmi kâ bendeht ben-deja. Ak, kad muhsu wezztehwi, kas jaw Deewa preefschâ, mums stahstija no scha breefmiga mehra, tad bij ko raudabt. Zittâš weetâš, tiklab muischâš kâ mahjâš it ne weens zilweks palizzis dshws; gohwis mauredamas pahrsfrehje mahjâš pilneem tefmeneem behrsdamees, un ne bij kas winnas flauze; mirroni palikkufchi nerakti un sapuë, jo ne bij rohkas kas warreja glabbabt un strahdabt; un sinnama leeta, ka taggad wehl naw tik dauds mahjas un lauschu kâ preefsch scha breefmiga mehra.

Pa tam Kursemmes jaunais Leelkungs Fridriks Wittums bij Wahzsemme (Barente) pee sawas mahtes leels usaudsis, tã ka nu pats waldischanu warreja usnemt. Us Pruhsha Kehnina luhgschanu ataizinaja Kreewju Keisers Pehter Inais sawu karka spehku no Kursemmes noht, bet gribbeja par to, ka jaunam Leelkungam buhs winna brabta meitu, to Leelprinzessi Anna Zwanowna prezzebt sero

par gaspaschu. To schis apfoblija, un atnahze pats pawaffarâ Iotâ Meija deenâ 1710 ar fuggi pee Leepajas us sawu Kursemmi. — Tit ko schè bij fahzis waldischanu usnemt, winsch tubal arri taifijahs us Pehterburgu. Tur winsch flua gohdam usnemtâ no Keisera, un tanni pascha ruddeni 31mâ Oktobera deenâ falaulahts ar sawu augstu bruhti, un noturreja it brangas, baggatas kahjas, Bet tas ne bij us laimi. Tudal jaunâ gaddâ ar sawu jaunu laulibas draudseni us Kursemmi atpakkal nahkdams, safirge Leelskungs Fridrik Wittum ar karfoni us zeltu, un nomirre it ahtri 1711 tanni 21mâ Janwara Ingru semmê, Kederkiopingk pilsehtâ, sawâ 19tâ dsihwi- bas gaddâ. Ta jauna atraitne atnahze us Zelgawu, un dsihwoja tepat Leelmahtes brangumâ un Keiseristâ pilnibâ. Un no scha laifa warreja Kreemu Keiseru spehku un wirsrohzi bu eeksch Kursemmes leetahn jaw it stipri manniht. Leelkunga lihkis flua tanni 8tâ Merza deenâ Zelgawâ eewests.

7) Leelskungs Berdinands, tas pats kas jaw kâ pehrminderis sawa brahla dehla bij waldijis, usnehme nu to waldischanu no jauna, bet nu sawâ pascha wahrâ, kâ Kursemmes Leelskungs, jebchu pats schè ne bija, bet waldija scho semmi no Danskas pilsehtas, kur

tas weenumehr mitte un palikke. Tas nu gan Kursenneekem labbi ne patikke, ir ne warreja patikt, un arri semmei ne bij par labbu. Daudsi schè bij, kas winnu ne gribbeja atsiht par Leelkungu, un winnam bij nebeidsamas kildes un bahrgi strihdi ar schahs semmes muischneekem, kas winnam ne gribbeja klausihht, un scham arween bij prettim. Gan us ih paschu Kehnina pawehleschanu winnam swehreja kà semmeskungan; bet tikpat ar leelu reebshanu un naidu. Schee winnu weenadi ween apshudseja Warschawâ, gan par scho gan par to wainu, un Leelkungs atkal winnus pee Kehnina. Nemeers bij tik bahrgs ka 1717 atkal fewischki Pohlu kummissari no Kehnina schurpu stelleti tappe, kas grubti prett Leelkungu spredde, un winnam par to ka tas schinni semme ne dsihwoja, ir paschu waldischanu leedse. Leelkungs schehlojahs un shudseja augstaki pee pascha Kehnina; tatschu daudsi ne paspehje, un leelu labbumu no Kursemmes ne dabbuja; jo kummissari bij spreeduschi, ka it ne kahdu naudu preeksch winnu no Kursemmes us sweschu semmi ne buhs aisshiht. Wehl zitta nepatikhama leeta japeeminn. Kad Werlands sahze sawâ wahrda waldiht par Kursemmi, tad jaw wezzigs kungs un wehl neprezehths bij, un winsch bij weenigais un beidsamais no Kettlera

ziltz. Par to gaddijahs stary kaiminau Kehni-
 neem daschadas dohmas un firdswehleschanas,
 un ihsti strihdi, kurre buhs pehz Werdinanda
 mirschanas par Kursemmes Leelkungu list un
 zelt. Dauds augsti Leelkungi bij — woi kahds
 desmits, kad wiffus gribb skaitiht — kas prezzi-
 neekcem lihdsigi, pehz Kursemmi tihkoja, ka pehz
 kahdas dailas bruhtes. Pohli zerreja muhsu
 semmi tad pagollam peelift klahht pee sawas sem-
 mes un walsts, un it ne kahdu Leelkungu wairs
 zelt. Bet Kursemmes muischneeki to ne gribbeja,
 un dohmadami sawa prahta ka winneem peekrib-
 toht few Leelkungu ismekletees, bij weenu Sak-
 schu grahwa kungu ar wahrdu Moriz, israu-
 dsijuschees, kas bij Sprantschu Kehnina deenesta,
 un aisuhtija winnam 1726 arri to ihstu aizina-
 schanas grahmatu us Kursemmes Leelkunga gob-
 du un ammatu. Schis to dabbujis, atnahze us
 schahdu luhgschanu tudal pats schurp, bij tohti
 sinuks, mihligs, samannigs un dewigs kungs,
 kas wisseem schè labbi patikke, tiklab muischnee-
 keem un wisseem eedsihwotajeem, ittin ka jaunai
 atraitnei, prohti Leelmahtei Anna Zwanowna,
 pee ka schis sinnaja pareisi peeglaudinatees. Bet
 ne Pohlu Kehninsch, ne Kreewu Keisereene Ka-
 trihne I. winnu gribbeja par Leelkungu. Weens
 Kreewu augsts kungs Ment schikows wahrda,

Kas patš zerreja par Kursemmes Leelkundu Fluht,
 atnahze ar spehku us Zelgawu, un gribbeja Mo-
 rizu fanemt fawâ kohrteli, bet tas turrejahs pret-
 tim, un ar Leelmahtes paligu tas flua isglabhts.
 Landschapte *) palikke wehl pee fawa prahta, un
 grahw Moriz dohmaja fawu leetu wehl ar war-
 ru zaurwest. Bet tam waijadseja Zelgawu at-
 stahht, jo Leelkungs Mentschikow, kam pehz
 Keiserenes Katrihnes I. nahwes, wiss spehks
 rohka bij, fuhthja diwi Kreewu generalus ar sal-
 dateem us Kursemmi; par nelaimi grahws Moriz
 arri bij fanihzis ar Leelmahti Anna Zwanowna.
 Behgdams winsch usmettahs ar faweem 300
 Sprantschu saldateem un kahdeem 600 semnee-
 keem kas tam pee rohkas bij, weenâ fallâ Us-
 mas esarâ, laimes stundu wehl sagaididams.
 Bet Kreewu generalš Laszi tam pakkat. Zah-
 dâ nohtê gahsehš winsch esarâ, us stalta sirga
 mugguru kas peldus firdigu jahjeju laimigi is-
 glahbe; nu par kutscheru isgehrbts, winsch ais-
 behdse us Wentespilli, fur tas ar fuggi us
 Wahzsemmi aisgahje. Bet winna laudis lihds
 ar wissahm leetahm flua no Kreeweem fanemti.

*) Landschapte, tà fawzahs eelsch raksteem Kur-
 semmes muischneeku drausiba, jeb wissfi Kursen-
 mes muischneeki kohpâ, ar wahrdu.

Winna fullainis bij wiffus papihrus fadedsinajis; to aizinaschanas grahmatu ween winsch isglahbe, un aisnesse to par peeminneschanu farwam fungam us Danstu 1727. Zè nu bij pagallam ar grahw Morizu preeksch Kursemmi! schi winnam is-sprukke là no rohlahm, woi schis winnai.

Tapat arri Landschapei nu waijadseja padoh-tees Kehnina praham, un to wehl pe eluhgt. Nu suhtija muischneeki weenu fungu us Danstu, kam bij wezzu Keelkundu Berdinandu luhgt 1729, ka tas jelle pat's atnahktu us farwu semmi to waldbiht, fo schis arri apfoblija. Bet tas tà ne notifke. Kad Kreewu Keisers Pehter II. bij mirris, kua Keelmahte Anna Zwanowna (nelaika Pridrika atraitne) par Keisereeni zelta no farwas tautas, un aisreiseja 9tâ Webruar 1730 no Zelgawas us Kreewu semmi. Tanni paschâ gaddâ kua schè Kursemmê, ohtra fimta gads-fahrta tabs tizzibas isffaidroschanas zaur Lutteru, it augsti fwehtita. Wehl schinnî paschâ 1730tâ gaddâ, saprezzejahs wezs Keelkungs Berdinands kam jaw 75 gaddi bij, ar weenu Sakschu semmes prinzeffi Johanna Magdalena. No tas lihds schim ne bija eespehjis, to dabbuja winsch taggad, prohti Pohlu Kehninsch apstiprinaja winnu gohdam farwâ ammatâ par Kursemmes Keelkundu 25tâ Webruara 1731.

Kreewu Keisereene Anna apmeeinraja Kursem-
neekus, teem peefohlidama ihpaschâ grahamatâ,
fa winna to muhscham ne zeetifchoht, fa Kursem-
mi buhs pee Pohlu semmes peelift; bet kad arri
wezzam Berdinandam behrni ne buhtu no fawas
laulibas, tad Kursemmei few buhs zittu ihpaschu
Leelkungu ismekletees. Kad nu wezzais Berdi-
nands ne nahze us Kursemmi të dsihwoht, tad
winnam bij atkal ar faweem muischneekem
weenadi ween stribdes, kildes un fuhdseschanas,
kas ne gribbeja un ne gribbeja winnam klaufiht,
jebfchu winsch no Kehnina apstiprinahts bij.
Pehz tahda ilga nemeera, nahwe tam gallâ
meeru dewe tai 4tâ Mei deenâ 1737, fur winsch
Danstâ nomirre.

8) Leelkungs Ernest's Zahnis Biron.
Zebfchu gan wehl zitti augsti Leelkungi bij, kas tih-
foja pehz Kursemmes waldischanas krehflu, tad
fchis flua weenprahtigi no Landschaptes par Leel-
kungu ismeklehts, tai 14tâ Juni deenâ 1737,
ittin tà fâ Keisereene Anna to bij wehlejusti, fa
deenestâ winsch bij, un kas winnu jaw fenn bij
augstâ gohdâ pazehlufti. Ernestam Zahnam
bij leelas muischas fchê Kursemmê, un jaw fenn
papreeksch winsch bij Kursemmes muischneeku pul-
fâ, no scheem gohdam usnemts tappis. Pats
Pohlu Kehninsch apstiprinaja winnu arri tudat

sawâ jaunâ ammatâ, un nodewe winnam scho
 semmi ittin tâ, kâ pirma Leelkunga Gottarta lai-
 kâ; un tam kluwa wehlehts, ka tas Pehterburgâ
 pee Keisereenes palikdams, tomehr sawâ wahrâ
 liktu scho semmi waldbiht no augsteem runnas-
 geem, pehz sawu prahtu, un scho Rehnina ap-
 stiprinafchanu nehme winna weetneeks prettim,
 tas kanzlera kungs Wink, Warschawâ 26tâ
 Merz deenâ 1739. Zebshu arri scham Leelkun-
 gam tudal eefahkumâ masa fanihkshana bij ar
 saweem muischneekem, tomehr zerreja wiffa sem-
 me no winna waldischanas laika wiffu labbu un
 laimi. Jo Gernehts Zahnis bij ne ween patš
 turriks un spehzigš kungs, kam arri Wahzsemme
 zitti labbi semmes gabbali un muischas peederreja
 (eeksch Slehsias un Bemeru semmes) bet jo speh-
 zigš wehl zaur sawas Keisereenes paligu. Gefah-
 kums arri labš gan bija. Winsch atmafaja
 Leelkungu parradus, un atdabbuja tik ne wiffas
 Leelkunga muischas no muischneekem atpakkat,
 ko fchee kiblam turreja. Semmes rullus un wal-
 dischanas papihres, kas karka laikâ bij aiswestas,
 atdabbuja winsch no Sweedu semmes un zittahm
 weetahm. Winsch usbuhweja to smukku Run-
 dales pilli, un tanni weetâ tahš wezzas Zelga-
 was pilš, kas bij stahwejust no 1269 un gluschi
 ispohstita bij, tikke jaunâ weetâ 14tâ Zuhni dee-

nâ 1738 patš pirmais gruntsakmins likts ar leelu
 swehtifchanu, tai jaunai baggatai pillei, kas tag-
 gad wiina gohdam stahw. Tâ gabje wiš labbi.
 Bet ſchai ſemmei un Ģerneſtam Johnam par ne-
 laimi, nomirre Keisereene Anne 17tâ Oktobera
 deenâ 1740 un bij muhſu Leelkungu par pehr-
 minderu ta jauna Keisera Jwana zehlufi, kam
 bij ſcha weetâ tik ilgi waldbiht par wiſſu Kreewu
 walſti, kamehr ſchiš ušaugš. Uk, kaš ahtrumâ
 augſti kaſp, tam gaddahš ir dſitti un ſmaggi
 kriſt! Tâ ſchê bij. Warreni ſkandnceki un pretti-
 neeki zehlahš tudal prett Ģerneſtu, un uš Leel-
 printscha mahtēš, Karlowna pawehleſchanu,
 Ģerneſtam ta waldbiſchana ne ween klua 8tâ No-
 wembera deenâ jaw ar warru un kaunam no-
 nemta, bet patš wehl zeetumâ nemts, un lihds
 ar wiſſeem ſaweem peederrigeem uš Sibiriju (Pe-
 limâ), aišweſts. Wiſſaš muiſchaš un mantāš,
 ir paſchaš jaunaš pilles ko bij ſahziš buhweht, un
 kaš ween Leelkungam peederreja, tappa nu no
 Kreeweem panemts, lihds ar wiſſu Leelkungu
 eenahſſchanahm, ko kihalam paturreja, it
 leela leela parrahda pehž, ko Kreewi praſſija no
 Leelkunga. Kad ne ilgi pehž tam 6tâ Dezembera
 deenâ 1741, nelaiſa Keisera (leela Pehtera) oh-
 tra meita Lihš beht par Kreewu walſts Keiſe-
 reeni tikke zelta, tad ſchi gan labbaku prahtu tur-

reja us nabbagu Bironu, un lifke winnu gan no Sibirijas atkal us Kreemu semmi atpakkal west us Jaroflawu, fur tas ilgi dsihwoja, un fur tam kà leela schehlastiba ktua wehlehts, 8 juhdses rinkfi pee Jaroflawas meddidams islustetees; bet sawu Kurseemmi tam wairs ne atdewe; un Kurseemmes muischneefkeem, kas par winnu luhdse, ka to atkal par Leelungu dabbutu, tappa atbildehts: ka tas tà muhscham ne warroht buht, un kahdas leelas wainas labbad tà nefad ne notikschobt.

Nu bij nabbaga Kurseemme 17 gadus gluschi bes waldineeka, un tee augsti runnaskungi waldija nu weeni paschi, bet tà faktoht appaksch Kreemu usraudsibas, un pehzak Pohlū Rehnina wahrda, kas arri pascham semmes sehgelam peelikts tappa. Bet schee bij skum-migi gaddi. Kreemi aisleedse labbibu iswest no semmes, pohstija Leelunga meschus, un leela fajuschana bij atkal, strihdini un prahwas wissur, tiklab muischneefkeem paschi sawâ starpâ it kà ar pilsehtneefkeem un birgereem, un wissuwairak ar augstu waldischanas teefu, kam schee ne buht ne gribbeja klaufiht. Tè warr dohmaht kà gahjis! Winni bij tik tohti fanihkuschchi sawâ starpâ, ka tee 1749 it ne kahdus landahgus wairs ne gribbeja turreht. Bet Pohlū Rehninsch ar to ne bij meerâ, un mekleja winnus atkal salihdsinaht.

Wehl daschureis luhdse schinnis gaddos gan Kursemes pilsehtas preeksch few, gan muischneeki, tad atkal semmes waldischana, pehzak arri patz Pohlu Kehniatsch, Kreewu Keisereeni: ka to Leelungu Gernestu Jahni schai semmei atkal atdohetu; bet ikreis par weltu. No 1756 sahze tas wisseem sinnamis 7 gaddu karsch prett Pruhfschu Kehninu. Tad gahje Kreewju karra spehki zaur Kursemmi us Pruhfscheem, un tas bij muhsu semmei atkal par jaunu un it leelu gruhumu. *) Tobrihd gribbeja arri Widsemmes bissaps muhsu Piltenei preeksch few dabbuht un panemt. Zebfschu gan tas to ne dabbuja, tad tomehr skaidri bij redsams, kahda nelaima pasaulê, kad semmei ne kahds ihsts sinnamis kungs un waldneeks.

Gallâ Keisereene Lihsbete zittadi apdohmajahs, un kad Kehniata un semmes luhgschanu dehl Leelkunga Gernesta atkal ne gribbeja klausiht, tad wehleja: lai Pohlu Kehniatsch sawu paschu treschu dehlu, Kahrlis wahrda, Kursemmei par Leelkunga dohdohet; un to paschu sawu grib-

*) Taggad wehl peeminn kahdi it wezzi laudis scho laiku, un stahstidami skaita, woi preeksch woi pehz to: kad Kreewi us Pruhfscheem gahje; tapat ka runnadami no it wezzeem laikeem, mehds fazziht: tas wehl preeksch meh-
ra-laika-bij.

beschanu schi arri lifke pascheem Kursenneekeem
sinnamu darriht. Prohti, tas bij Kehninam gan
labbi patihkams. Tas nu islaide grahmatu 16tâ
Nowembera deenâ 1758 ka schahdu un tahdu
wainu pehz Gernests Jahnis effus nomests no
waldischanas ammata, un kad tâ schi semme bes
waldneeka, tad zehle winsch farwu dehlu, wahrda

9) Kahrlis Krischjahnis Jahsep, par
Kursennes Leelungu, un apstiprinaja scho
lihds ar jaunu gaddu 1759 farwâ waldischanas
ammata. Papreeksch Kursennes muischneeki no
jauna Leelunga praffija, ka tam bij schahdas un
tahdas leetas usnemtees un scheem peefohliht, ih-
paschi, tizzibas pehz, par to, ka Pohlu
prinzis buhdams, kattolis bij. Bet Kahrlis par
to dauds ne behdaja. 18tâ Merz deenâ 1759 tas
atnahze us Kursenni un eegahje ar leelu stahtu
un gohdu eeksch Jelgawu, farwu waldischanu
eefahkdams schinni semmê, kas eeksch 58 gaddeem
farus semmes tehwas ne bij wairs redsejusi. Tas
taisijahs arri us zeltu pee Keisereenes Lihsbetes
us Pehterburgu, isluhdsahs un dabbuja arri no
schahs, ka Leelungu muischas, kas lihds schim
Kreewu rohkas bij, tam atkal flua atdohtas, un
isluhdsinajahs ar Keisereeni dehl winnas parra-
deem, fohlidams par to Jelgawâ Kreewu basni-
zu ustaisiht. Bet winsch Pehterburgâ tudal lab-

bi gan nomannija, ka Krohna mantineekš, Leel-
 prinziš Pehters, ne likkabs ar to meerâ buht, ka
 Kahrlis Kursemmi bij dabbujiš. No Pehterbur-
 ges pahrnahziš, Leelškungs apmeerinaja fawus
 muischneekus muhsu tizzibas pehz, ko sohlija far-
 gaht un ne mas nihzinahht, un isdewe par to un
 wehl zittahm wajjadfibahm teem ihpaschu galwo-
 fchanas grahmatu. Zittadi arri labs, mihligš
 un dewigš kungs buhdams, kas arri labpraht
 banketus zehle un weefus meeloja, tad zerreja nu
 meerigus un preezigus laikus schinnî semmê. Zo-
 mehr ne warreja wisseem pa prahtam darriht, un
 zitti kungi bij tik zeeti tam prettim, ka wiannam ne
 swehreht ne gribbeja kâ fawam semmestehwam.
 Dauds sahze wiannu wainohht gan par scho gan par
 to, un leelš pulks bij, kas pastahwigi us Ernesta
 Birona puffi palikdams, us scho wehl zerreja.
 Jaw patlabban Kehninsch dohmaja fawam deh-
 lam paligâ nahkt ar warru, un schinnî leetâ bahr-
 gi teesahht, kad ne dohmajohht Keisereene Lihš be-
 te schehlastibas pawehleschanu islaide, 1761,
 zaur ko wissi us Sibiriju suhtiti augsti kungi atkal
 us brihwahm kahjahm tappa palaisi; un jaw
 Ernestš Jahnis us zeltu bij ar wisseem sawejeem
 us Pehterburgu nahkdams, ka patti wezza Kei-
 sereene nomirre, un nu Krohna mantineekš taf
 25tâ Dezembera deenâ 1761 sahze walidht kâ

Keisers Pehters III. Tas usnehme wezzu Ger-
 nestu libds ar winna divi printscheem, Pehteri
 un Kahrli it laipnigi, apdahwinaja un pagohdi-
 naja tohs. Tomehr tam wehl ne gribbeja Kur-
 semmi atdoht, fo bij nowehlejis sawam rabbinee-
 kam, Olsteines Leelkungam, Georg Ludwig
 wahrda. Nu gribbeja arri Leelkungs Kahrliis
 pee jauna Keisera peelabbinates, bet winna weet-
 neeks fo tas aissuhtija us Pehterburgu, ne flua ne
 mas laists Keisera preekscha, bet us Kursemmi
 wehl pawehleschana atnahze, fa ne bij brihw no
 semmes eenahfschanahm Leelkungam Kahrliam ne
 fo doht. Schinni pascha gadda wehl atsazzija
 jaunais Keisers pats sawai waldischanai, un no-
 mirre arri ne zif ilgi pehz to, un winna gaspascha
 usnehme to waldischanu 6ta Juhli 1762, fa
 Keisereene Katrih ne II. Schi atdewe Gerne-
 stam sawu semmi un waldischanu pagallam, ais-
 stabweja un suhtija winnu us Kursemmi, fur tas
 I ita deenâ jauna gadda mehnescha 1763 ar sem-
 mes tehwa gohdu us Zelgarwu nahze. — Kas
 nu buhs ar Leelkungu Kahrli? Tas ne gribbeja
 atstah, un winna tehws, pats Pohlu Kehninsch,
 ne gribbeja dehlam to waldischanu nemt fo pats
 tam bij dewis, un swescham atkal doht, fo pats
 par nederrigu bij apleezinajis! Gan winsch luhg-
 schus dohmaja Keisereeni peeluhgt, un us Zelga-

wu flua atkal Pohlu kummissari aisdühtiti. Bet nu to leelu spēhku ta dubbulta Kreemu ehrgla pahr scho semmi dabbutja skaidri redseht. Keisereene atbildeja: Kahrlis effoht pa nepateesu par Leelkunu zelts tappis, un ne gribbeja ne fo no ta sinnaht. Winna raidija sawu ministera kungu jeb sawu weetneeku schè Kursemmè, us Leelkunu Gernestu; panehne wiffas semmes eenahkschanaß appaksch sawas fargaschanaß, un us ikkatru frohna muischu tikke saldats par fargu likts. Gan Kahrlis israkstija wehl Landagu us Jelgawu, bet 12 kirspehles to ne buht ne peenehme; un us to Landagu fo wezzais Leelkungs Gernests israkstija us 22tru Janwara deenu 1763 bij bahrgi drausmas raksti no Keisereenes peelikti; bet patß Leelkungs sohlija atkal no sawas pusses wiffu labbu us salihgschanu ar Landschapti. Prinziß Kahrlis wehl ne gribbeja atkahptees. Keisereene likke ar gohdu lubgdama tam pateikt, lai Jelgawu atstahjoht. Bet Pohlu Kehninsch wehl ne gribbeja. Bet kad Keisereene nu likkabs bahrga buht prett Kehninu, un Pohlu kummissari ar warru flua aisdühtiti no Jelgawas, ir wezzais Leelkungs Jelgawâ jaw mitte un waldija, tad Kehninam, ir negribboscham, bija padohtees Keisereenes prahtam, un tas atfauze sawu Prinzi us mahjahim pee fewis, kas 26tâ Aprila deenâ

1763 no Jelgawas aisgabje prohjam. Tà beidsahs Leelkunga Kahrta ihfais waldischanas laiks, kas wehl ilgus gaddus pehz tam Wahzsemme dsihwoja, fur weenumehr par Kursemmes Leelkungu likke fauktees, un nomirre 16tâ Zuhni 1796.

Nu waldija wezs Leelkungs Ernestis Zahnis Biron ohtrâ lahgâ pahr Kursemmi, un bija nu pats schè. Tai 11tâ Zuhni 1763 semme tam swehreja kà farwam semmes tehwan, bet ne wiffi. Tanni 21mâ Zuhli nomirre Pohlu Rehninsch Augusts III. Keisereene Katrihne II. eepreezeja un pagohdinaja wezzu Leelkungu zaur to it tohti, ka winna patti atnahze us Jelgawu winnu apmekledama 24tâ Zuhli deenâ 1764; par ko Leelkungs likke fewischkus selta un sudraba naudas gabbalus kalt, ko tas isdallija, par paleekamu peeminnu scha gohda notikkuma. Nu klua Stanislaus Augustus par Pohlu Rehinu zelts, un kad tas frohnehts tappe, tad bij leelkunga wezzakais dehlis, prinzis Pehters pats flahit Warschawâ, un dabbuta 20tâ Dezemberâ 1764 no jauna Rehinâ to waldischanas apstiprinaschanu, ar it leelu gohdu, tiklab preeksch sawu wezzu tehwu, kà preeksch few paschu, kà nahkamais Leelkungs. Tomehr bij wezzam Leelkungam mas meera no saweem muischneekem, un jebfchu ikweens redseja, ka winsch no paschas

Keisereenes fargahs tappe, tomehr tee eedrohschinajahs arween wehl prettim buht, un zitti ne gribbeja Leelkungan swebrecht. Gan Keisereene likke tohs skubbinahht us klauvischanu; ne ka! nu tad saldatus likke wiannu muischâs, tad tee padewahs un swebreja. Bet Leelkungs sawâ wezzumâ apnizzis walduht, atfazziyahs 1769 pats no sawa augsta ammata, nodewe to waldischanu wezzakam dehlam, un nomirre 1772 tanni 28tâ Dezemberâ deenâ sawâ Kundales pilli. Winna atraitne, Benigna Gottlieb, pehz tehwa wahrda Trotta no Treyden, dsihwoja tepat wehl 10 gaddus, un nomirre 5tâ Nowemberâ 1782.

10) Leelkungs Pehteris no 1769, par to jaw wehrâ leekams ka pats beidsamais bijis. Ittin ka to buhtu paredsejis garrâ, buhweja tas ferw un sawam wahrdam par peeminneschanu to jauku augstu skohlas nammu Jelgawâ, ko Gimnasium fauz, ko winsch it baggatigi eetaifija, un ko eeswehtija sawa wahrda deenâ 1775. Bet arri pee scha labba darba tam bij wiffadi eemesli un grubtumi jazeesch un wiss wianna waldischanas laiks irr tik labbi ka weens weenigs sribhs un subdsefchana ar Landschapti. Leelkungs Pehteris dsihwoja treijâs laulibâs; papreefsch tas prezzeja weenu Wahzu prinzeffi Karolina La-

wihse no Waldeck, no ka tas schlibrahß; tappatt arri no obtras gaspaschas, kas Kreewu prinzeffe bij Gidokfia Tuffupow wahrda; abbas schahß laulibas bij bes behrneem. Tad panehme winsch 6tâ Nowembera deenâ 1779 no muhfu semmes Wezsauzes grahwa funga Medema meitu, Anna Dahrte par gaspaschu. Nu zerreja wiffi, labbaku draudsibu Leelkunga an Kursemmes muischneeku starpâ, wiffai semmei par labbu. Gesahkumâ arri tâ bij; un dauds lustes un preeka deenas, leels glihtums un baggati banketti kua pilli redseti. Bet fur wezza waina, tur grubti dseedinaht. Woi eeksch kahdahm leelahm waijadsibahm, woi isffattifchanas un lustes pehz, usnehme Leelstkungs 1784 tahlu zettu, un reiseja ar leelmahti, ar wezzaku prinzeffi un leelu zetta-beedribu us sweschahm semmehm libds Italias semmi; wiffur winsch kua gohdam apfweizinahts un usnemts; zittâs weetâs winsch muischas un pillis pirke, istehreja gan labbu naudu, un bij wairak kâ diwi gaddi nohst. Mibla Leelmahte, us grubtahm kahjahm buhdama, pahrgahje papreeksch, un eepreezeja wiffu semmi ar prinzi, kas Wirzawâ peedsumme 23schâ Bewrara 1787. Bet ihss preeks, jo behrninsch agri nomirre. Kamehr nu Leelstkungs sweschâs semmês bij, waldija Kursemmes augsti runnasfungi semmes tehwa

weetâ, bet us tahdu wihs, un til plaschi istehredami Leelkungam par skahdi, fâ winsch dohmaja, fa schis it gruhtas fuhdsefchanas zehle pee Kehni-na prett farweem muischneefeeem. Un nu bij atkal it fihws nemeers winnu starpâ. Kad nu wehl par kahdeem gaddeem pilssehtas un zitti fungi kas ne bij no muischneefu zilts, fawâ starpâ arri faweenojahs, un turrigi buhdami, kahroja pehz kahdahm augstakahm walkahm un teefahm, gribbedami muischas pirkt, un us Landagu arri fawus weetneefus fuhtht, kas preeksch teem runnatu, winnu teefas tē fargadami, un kad Leel-kungs us scho puffi padewahs, tad bij wiffi galli kohpâ! un no ta laika zehlahs tahdas kildas, reeschanas, fuhdsefchanas pee Kehni-na, tahda fajufschana un fashuttinaschana, fa nu warreja noprast: wezza Kursemmes buhschana steidsotees us gallu, un kahds warrenais kaiminsch panems gallâ un fawaldihs wiffus. Un tà arri bij; un Kreewu ehrglis, fo leela Keisereene Katrihne II. tobrihd turreja fawâs spehzigâs rohkas, tas to pabeidse. Jaw 1783 waijadjeja Leelkungam tahdu funtrakti darriht dehl rohbescheem un andeleschanas, zaur fo labs semmes stuhris pee Slohkas un Daugawas fallas no Kursemmes atneints un Widsemmei peelikts tappe. Zapat turreja Keisereene arri wirfrohku

pahr Pohlu Rehnixu un wissu Pohlu semmi, un
 kad tur kahda leela fajukschana jeb nemeers gad-
 dijahs — kas deemschehl daudsreis tà bij — un
 Pohli woi prett farwu Rehnixu zehlahs, woi pa-
 schi kahwahs sawâ starpâ, ir kad pahrleeku spee-
 de kattoli buhdami, zittas tizzibas zeenitajus
 kas Pohlu un Reischu semmê dsihwoja, *) un schee
 tad sawâs behdâs schehlojahs un glahbschamu
 luhdse pee Keisereenes un pee zitteem Rehnineem;
 tad eegahje Kreewu spehks Pohlu semmê, un
 darrija tur meeru ar warru, un par to tad bija
 Pohleem kahdu labbu semmes gabbalu Kreeweem
 par maksu atdoht. Ir Wahzu Keisers un Prub-
 schu Rehninsch bij us tahdu wihsî jaw zittus it
 leelus semmes strehkus no Pohleem panehmuschi.
 Tâ notikke pirmâ reise jaw 1772. Tâ bij schi
 leela walsts gan wahja palikkusi, jo sinnama lee-
 ta: meers barro, nemeers pohsta. Bet wehl
 Pohli ne warreja sawâ starpâ fadeeneht un dum-
 pi tur bij bes galla. Nu warr dohmaht kahda
 fameerinaschana un teesa Warschawâ buhs gai-
 dama Kursenneekeem pee muhsu semmes kildehm
 un subdseschanam. Tahs tikkai maksaja par
 weltu pasauligu naudu Leelkungam tiklab, kâ

*) Prohti Luttera=, Kalwina= un Kreewu=tizzibas
 laudis, so Pohli ar wahrdu fauze: Dissidenti.

Landschapei un birgereem, un tatschu nekahds gals ne bij. Kad arri Rehninsch ko spreede, tad bij schà un tà nemmans, kas ne weenam ihsti par patifschanu, un nekahds asch, stingers wahrds; par to schè dauds ne behdaja; bet tudal tikke woi prettim runnahts, woi atkal zittadi un no jauna fuhdsehts, tapeh z ka ihsts peenahfams spehks ne bij klaht pee pawehleschanahm, un nekahdas bailes no Rehnina; bet kas Warschawâ ne bij meerâ ar to ko tur dabbuja peh z ilgâs gaidifchanas un par leelu naudu, tas gahje peelabbinatees un schehlotees us Pehterburgu.

Tà gahje lihds 1791. Tad eetaifjahs gals preeksch paschu Pohlu semni. Prohti, paschi Pohli labbi mannidami kahdas leelas wainas winnu waldischanas buhschanâ bij, gribbeja nu us reis gluschi zittu jaunu, labbaku un spehzigaku waldischanas buhschanu eetaifht. Us to beedrojahs wiffi lihds, zehle dauds derrigus, jaunus liffkumus sawâ semmê, bij tohti muddigi un samette ar baggatu rohku, gahdaja stiprafu farrafpehku, derreja un luhdse meeru un paligu pee zitteem fungeem un Rehnineem, un arri Kursemmei waijadseja teem sohliht par paligu buht, tiklab Leelfungam kâ Landschapei un arri pilsfehthalmi. Gan leeta liffahs labba buht; paschi bij no preeka kâ aistrauti, swehreja un padewahs ar

mees un dwehveli jaunai eetaifischanaï, kas arri
 fweſcheem un kaimineem gan labbi patikke. Vir-
 mais un leelafais padohms pee jaunās buhſcha-
 nas gan bij ſchis, ka tee gribbeja ſawu ſemini
 atraut no fweſchas wirſrohziņas, un ee ſah-
 kumâ likkabs wiſſ labbi un jauki eet. Bet ne
 zik ilgi, tad jaw rahdijahs ſchkeſchanaſ, un
 dauds bij, kas ne bij ar meeru. Us ſcho puffi
 dewahs patš Kechniſch; tapat pehzak arri Pruh-
 ſchu Kechniſch ne bij wairs ar meeru, un Kree-
 wu Keisereene it pagallam ne. Bet ſaſchüttu-
 ſchi Pohli par to ne behdaja, bet zehlahs drohſchi
 un aiſdſinne Keisereenes miniſtera kungu (weet-
 neeku) us leeldeenu 1793 ar warru no ſawas
 ſemmes galwas pilſſehtaſ, no Waſſchawas.
 Tè bij karſch gattawſ. Gan Pohleem bij ſtalts,
 gudrs un ſirdigs karra waddons, ar wahrdu
 Koſziuſko, un tee kahwahs drohſchi ar Kree-
 weem un Pruhſcheem; mehſ peedsihwojam da-
 ſchu niſnu kauſchānu kas dauds ſtaltus wihrus pa-
 rihje no abbaſhm puffehm. Bet ſpehks peetruhke
 Pohleem. Kurſemmes Leelſkungs Pehters,
 jau eeredſedams us kurru puffi ta uswarreſcha-
 na buhs, atfazziyahs tahdâ nohtes laiſkâ jau patš
 no Pohlu ſemmes zaur to, ka taſ ſawu maſu
 karra ſpehziņu (500 ſaldatus) Kreeweem par pa-
 ligu dewe, pret Pohleem. Par to Kreewi ap-

fargaja Kursemmi 1794 ka schè ne bij ne kahds gruhts karsch, jeb kahda leela kauschana. Pee Leepajas, Gaweeseš (kur wiffa muischa ar ugguni nobehge) Pohli gan iskahwahs firdigi masas kauschanas, panehme arri Leepaju, un Kursemmi tif ne us puffi lihds Saldu, bet atkal ais-mukke pehz kahdahm neddekahm. Dauds no muhsu semneekem peekritte tobrihd Pohleem, un warrens karsstums tai waffara darrija lihds ar farru, tufschu gaddu. Par to kautini wehl peeminn Pohlu laikus 1794. — Keisereenes warrenais generalš Suwarow, Turkus un Pohlus fenn gaddeem jaw zif daschureis kahwis, tas uswarreja arri schoreis. Ittin leela kauschanâ, pats Kosziusko kluwa eewainohts, no Kasakeem fanemts, un us Pehterburgu aiswests. „Istu ar Pohlu semmi pagallam,“ ta pats bij teizis no sirga krisdams pee semmes; un ta arri bija. Warschawa kluwa ar warru usnemta 1794, Rehnisch Stanislaus Augustus us Pehterburgu aiswests, gan ar Rehnina gohdu tur usnemts ir usturrehts lihds kamehr tur nomirre, bet tam waijadseja atsazzitees no waldischanas, un fawu semmi eenaidneekem padohht, kas to nu gluschi isdalija fawâ starpâ.

Bet kas paschu kohku nolaid pee semmes, tas farru lihds dabbu. Keisereene likke Leelungu Peh-

teri luhgt ka us Pehterburgu aisnahktu. Schis to darrijs 1795, falihga gan ahtri ar Keisereeni 28tâ Merz deenâ us tahdu wihsu: par labbu gadsfahrtingu naudu pascham, un deenâs preeksch faru atraitni, un par 2 millionehm rubtu, nolikke winsch faru waldischanu Keisereenes rohkâs un pahrdewe tai tiflab wiffas Leelfunga kâ faras paschas dsimtsmuischas lihds ar wiffahm mantahm kas tam Kursemmê bij. Diwi deenas pehz to aisnahze arri kahdi Kursemmes muischneeki kâ no Landschaptes us to ihpaschi aisfuhrtiti weetneeki, us Pehterburgu, kas Keisereeni semmigi luhdse: ka schi muhsu semmi gribbetu peenemt par faru, un to schehligi peelikt pee faras leelas walsts. To schi darrija. Un kad Kursemmes fuhrtiti winnas preekschâ tikke westi 15tâ April deenâ, likke Keisereene teem (zaur grahwu fungu Ostermann) atbildeht: „ka winna gribboht pehz „scho luhgschanu darriht un par farweem pawalstneekem tohs peenemt, ne ka zaur to winnu „walstsrohbeschus gribbetu pawairoht, bet no „schehliga prahtha ween, lai tee kas winnas schehlastibai padohdahs patwehrumu mekledami pee „winnas, to paschu labbumu un schehlastibu „eedabbutu, fo winnas wezzi pawalstneeki baggati bauda.“ Par to bija klannidameem pateikt (kas wehl it baggatigi klua apdahwinati ar

muischahm, ar gohda wahrdeem un gohda sib-
mehm), un tad meerâ us mahjahm dohtees. —
Wezzais Leelskungs Pehteris pahrgahje no Peh-
terburgas Imâ Juhli 1795 ne wairs kâ semmes
tehwâ, bet fluffi kâ kahds augsts reisineeks, zaur
Zelgarou us Wirzawon eedams. Tè tas taifi-
jahs tudal us tahlu zellu; ar sawahm 3 prinzes-
sehm winsch isgahje no Wirzawas 25tâ Augusta
deenâ sawu mihlu Kursemmi atstahdams un us
Wahzsemmi eedams. Neweffelibas pehz tam
wehl Dohbelê waijadseja kahdas 4 deenas paka-
wetees; bet jaw 30tâ Augusta deenâ tas atstahje
Kursemmes rohbeschus. Sawâ Saganas sem-
mê aishahjis, tas tur atradde sawu gaspaschu
ar jaunaku meitu jaw sawâ preekschâ. Tè nu
dsihwoja winsch gan us scho gan us to no sa-
wahm muischahm, kas tam peederreja, Slehsias
un Bemeru semmê, un nomirre pee weenu drau-
gu, ka kohpschanai winsch bij padewees, Gelle-
nawâ 13tâ Janwara deenâ 1800 gan drihs 76
gaddus wezs buhdams. — Winna atraitne, Leel-
mahte Dahrte dabbuja kamehr ween dsihwoja no
Pehterburgas sawu apsohlitu peenahkainu dalku.
Schi wiffai semmei to preeku darrija, ka winna
par kahdeem gaddeem wehl kahdas reises schurpu
atnahje, sawus raddus apmekledama, un if-
weenam bij preeks winnu atkal redseht un pa-

gohdinaht. Winna nomirre Wahzsemnê 20tâ Augusta deenâ 1821 us farwu pilli Loebigau, Sakschu semmê. — Tad nu 234 gaddus ween, irr Kursemme, appaksch farweem Leelkungeem buhdama, ihpascha semmite preeksch sewis bijusi; un brihnum's pateesi, ka wehl tif ilgi tà warreja buht. Jo neapfargatâ dahrsâ, ja kahds jauks ahbols pee pascha zettmalla wisseem azzis spihd, tad naw brihnum's kad pehz to tihko; un kad gad-dahs kahds labbi garsch no auguma, kas pee-fneegt warr, tas winnu nopluz. Tâ bij ar muhsu Kursemmi.

Redsesim nu wehl, kâ sewischki ar sem-neekeem bijis par wissu scho Leelkungu laiku. Jaw eefahkumâ effam dsirdejuschi, ko pirmais Kursemmes Leelkungs Gattards darriis laudim par labbu, ihpaschi winnu dwehseles kohpschanas deht. Tas jaw bij pateesi labs pamats; us to winna pehznahkami zehle arween wairak to labflahschanas ehku farwu lauschu, un buhtu to paschu kasin ir gohdam jaw pabeiguschi, kad teem leelaks waldneeku spehks buhtu bijis. Bet winnu besgalligas kildes ar Kursemmes muischneekem bij arri schinnî leetâ par leelu kawekli it kâ pee wiffas buhschanas schinnî semmê. Gattardu Leelkungs Pridriks eetaifija lihds ar Landschapti

1636 par wiffu semmi 7 prahwesta aprin-
 kus, prohti Jelgarwâ, Sehlpilli, Bauškâ, Kul-
 digâ, Kandawâ, Grohbinê un Dohbelê. Scheem
 prahwesteem, kas lihds pee augstas basnizas tee-
 fas peederr (kur teem diwi reis par gaddu us Jel-
 garwu ja=eet), bij fewischki us to raudsiht, ka
 wiffur derrigi mahzitaji kluwa likti, kas schahs
 semmes walloodu labbi proht, un sawu amnatu
 ittin no firds strahda; tas laudim isdewahs par
 leelu swehtibu. No scha laika peederr wiffu wai-
 rak Kursemmes mahzitajeem ta muhschi-
 ga gohda slawa, ka zaur winnu darbu un publi-
 nu, semneeki no paganu tumfibas us fristigu
 gaismu un prahtigu buhschanu pahrlahziti tappu-
 schi, un taggad mahzitahm tautahm lihdsinaja-
 mi. No ihstahm skohlahm preeksch semneekeem pir-
 mds Leelfunga laikds gan it neko wehl ne sinn.
 Tomehr isgahjuscha gaddu fimteni schurp turp ir-
 tahdas jau rohnahs pee muischneeku basni-
 zahm un muischds, un jo ar gaddeem arween
 wairak. Schinnî leetâ muischneeku semneeki bij
 labbaki apghdati ne kâ Leelfunga laudis, tapehz
 ka Leelfunga muischas arween us renti kluwa pa-
 dohtas tikkai us kahdu laiku, un prohti rents-
 fungi par skohlahm ne gahdaja. — Patti pir-
 ma Bibbele Latweeschu walloodâ kluwa
 gahdata, ar Kursemmes mahzitaju paligu 1689

no Rihgas General = Superdenta Fischer. *)
 Bet kad winna lohti dahrga bij, un zaur leelu uh-
 dens pluhdu, kas Rihgu pahrnehme 1709, dauds
 famaitatas tappe, tad Rihgas General = Super-
 dents Jakob Benjamin Fischer (ta pirma
 dehls) gabdaja, ka Latweeschu Bihbele ohtrâ
 reisê kluva drukketa Krensbergâ 1739 un nu jaw
 8000 Bihbeles. Tê bij schie Kursemmes mahzi-
 taji tam par paligu pee gruhtha darba, prohti:
 Sezzes mahzitais Harff, Gezawas mahzitais
 Bauer, Sattamuischas mahzitais Ruprecht
 un Sohdes mahzitais Schmidt. Treschâ reisê
 Bihbele atkal kluva drukketa Rihgâ 1794 zaur
 Ruijenes mahzitaja Bergmann gabdaschanu.
 Tê warr redseht zif semneeku rohkâs patš Deewa
 wahrds jaw bijis. Bet kâ deewabihjigs prahts
 un lassifchanas luste jo ar gaddeem starp laudim
 wairojusees, to wehl labbaki nomannifeet, kad
 schè lassifeet, kâ gabjis ar dseefmu = grahmatabm
 Leelkungu laikds. Jaw sinnam, ka patti pir-
 ma kluva drukketa jaw Kettlera laikâ 1587, ko
 winna pilsmahzitais Jurris Manzelius
 bij sagahdajis, un ko deewabihjigs Leelkungs
 grahmatneekem bes naudas par dahwanu dewe.

*) Raugees Latweeschu Uwises 1824 Nr. 5. kas tē
 lohti wehrâ leekams notikkums.

Dhtrâ reisê un tihri no jauna pahrtaisita no
 Bauskas mahzitaja Gottard Reimers dseef-
 mu grahmata flua drukketa 1615. Atkal par
 kahdeem gaddeem Kursemmes Superdents Hein-
 rich Adolphi gahdaja, ka dseefmu grahmata
 flua treschâ reisê drukketa Jelgawâ 1685.
 Pee scha darba palihdseja tam weens deewabih-
 jigs un augsti mahzihts studenta kungs, Wih-
 rekker (Fürekker) wahrda, kas leels draugs Lat-
 weeschu wallobas buhdams, weenu turrigu brih-
 wu latweeschu atraitni nehme par gaspaschu, ar
 ko Dohbelê dsihwoja; dauds no it wezzahm jau-
 kahm dseefmahm irr no winna, un muhsu dseef-
 mu grahmatas wehl atrohnamas. Superdents
 Aleksander Graewen gahdaja 4tu druk-
 ku Jelgawâ 1727; bet par nelaimi nobehge pa-
 pihru sudmals Tohmes muischâ tobrihd ar ugg-
 ni, kas par leelu kawekli bij pee scha darba. Tad
 schi patti Graewena dseefmu grahmata tappe
 5tâ reisê drukketa Kensbergâ 1744. Laudis
 maksaja jaw papeeksch famu naudu, eekam
 wehl grahmata bij gattawa, un semmes waldis-
 schana arri palihdseja ar 200 dahldareem. Zeb-
 schu nu toreis 6000 grahmatas us reis flua druk-
 ketas, tomehr eeksch 9 gaddeem, wiffas jaw ispi-
 tas. Tad 6tâ reisê winnu atkal drukkeja
 Kensbergâ 1754 un ikreis pahrtaisitu un wairo-

tu; Superdents Joachim Baumann peet-
 lifke flacht to luhgſchanas gramatu (no Adolphi),
 Luttera masu katkiſmu (no Manzelius), fweht-
 deenas Ewangeliumus un Lekzionus, Jesus fweht-
 tas zeefchanas ſtahſtus un t. j. pr. Ze jaw wez-
 zais Stenders, tobrihd Szeimēs mahzitais
 buhdams, wiinnam palihdſeja. Bet wehl ne pee-
 tikke. Us pafchu ſemneeku gauſchu luhg-
 ſchanu, gahdaja Superdents Huhn 7tu
 druffku Jelgawâ 1766, un atkal 5000 gram-
 mataſ. Un tomehr wehl 8tâ un beidsamâ
 reiſê wezza dſeeſmu gramata ktua no jauna
 druffketa 1796. — Bes to irr Leelkunga laikôs
 zitti mahzitaji Kurſemmê wehl ih pafchas fweht-
 tas dſeeſmu gramatas farakſtijufchi, kâ Jah-
 nis Wiſchmann (Dundangas mahzitais), *)
 ſawu dſeeſmu ſagahdafchanu Rihgê 1697.
 Schi patikke laudim it lohti; un wiſſas jaw is-
 pirktas buhdamas, Meſcha muifchas un Snik-
 feru latweefchu draudſe ſewiſchki pehz tahm luhg-
 dama, Spahres mahzitais Bienemann, us-
 nehme ſchahs Wiſchmanna dſeeſmas lihds, ſa-
 wâ jaunâ dſeeſmu gramatâ, kô Jelgawâ lifke
 druffkett 1714. Tapat farakſtija pehzak wez-
 zais Stenders ſawu jauku masu dſeeſmu

*) Ko gohdam wahziſki mehds ſaukt: lettifcher Dpih.

grahmatu, ir Durbes mahzitaīs Baumbach
 farvu, kas abbas no daudf Kursemmes drau-
 dsehm kua walfatas. — Spreddiku grah-
 mataš kua farakstītas: no Manzelius pat-
 ti pirma, kas 6 reis no jauna drukketa un pahr-
 taifita tappufi, beidsamā reišē wehl Jelgawā
 1823 ar wezza Steffenhagena bildi; zitta no
 Kriščj. Dahw. Lenz — wehl zitta no
 Bankau — un beidsama no Piltenes Super-
 denta Maczewski. — Engures mahzitaīs
 Brandt farakstīja ihpaschu grahmatu preekšč
 deewgaldneekem. Katkifmi un behrnu mahzības
 irr Latweescheem dohtas no abbeem Stendereem,
 no Bursy, Dullo, Maczewski, Launiz, un
 wehl daudf zitteem. Masas bihbeles no wezza
 Stendera un no Baumbach. Kur tad wehl
 wiš pulks to Latweeschu grahmatu eekšč
 laizigahm leetahm, un wišadahm gudribahm,
 kas ween semmes lautineem derr sinnah! kā:
 gadda grahmata 1797 un 1798 — Lihgfinības
 grahmata no Elwerweltd — fohlas grahmata
 no Mylich — Laffama grahmata no Watson
 — rehkeneschanas grahmata no Wagner — lab-
 bu sinnu un padohmu grahmata — daudf ihpa-
 sčas grahmataš no lauku, dahrsu, lohpu, bischu
 un meschu fohpschanas, wesselības grahmata —
 no saldatu ammata un t. j. pr. No fchahm irr

zittas jaw schinni gabdu fimtenî farakstitas; bet kad schahs wiffas tē gribbetu minneht ar wahrdeem, tad nudeen ihpaschu leelu grahmatu rulli waijadsetu ustaisiht. Tomehr peederr wezzam Sehlpils mahzitajam un prahwestam Gottard Fridrik Stender preeksch wisseem ta muhscham nesuhdama gohda-flawa par to, ka Latweeschi no winna ne ween dauds jaukas grahmatas dabbutuschi — jo kursch Latwis ne sinn wezza Stendera A B C- katkismu- augstas-gudribas-grahmatu, pasakkas, singu lustes, masu Bihbeli, masu dseesmu grahmatu ic. — bet wiffuwairak par to, ka winsch arri preeksch mahziteem fungeem diwi tahdas lohti waijadsigas grahmataš farakstijis (lettische Grammatik und lettisches Lexicon), zaur ko wahzi warr latweeschu walloodu it gruntigi un skaidri taggad ismahzitees. Tapeh3 irr arridsan no Stendera laika latweeschu grahmataš dauds skaidrakâ walloodâ redsamas. — Bet raug, ka wissnotal zaur Kursemmes mahzitaju darbu un gahdaschanu, grahmatu truhkums ne bij jaw Reelkungu laikôs, jebfchu gan ihstu, labbu skohltru truhkums bij; un ka, jo ar gaddeem paschu Latweeschu prahts irr allasch wairak dsinnees peh3 grahmatahm un gudribas. Un no ta warr saprast, ka tee arri eeksch zittahm leetahm, ne wairš atpakkal bet us preekschu deemu-

schees gohdam; lai arri zittadi pehz sawahm wal-
 lahm un teefahm par wiffu Leelkundu laiku, wehr-
 gu fahrtâ allasch bij un palikke. Gan zeenigi
 kundi, zittus no saweem laudim un sullaineem ir
 par brihweem jaw palaide, bet retti kahdu un
 tikkai pa weeneem. Bet us ihstu tautas brihwe-
 stibu ne kluwa wehl ne dohmahts scheem gaddeem.
 Kur tahdu leelu gruhtu leetu buhtu warrejuschi
 isdarriht sawâ bes sinnas fanihkschanâ ar pa-
 scheem semmestehweem! — Bet wehrgam arri
 peelihp wehrgu wainas un netikkumi, kâ dserfscha-
 na, flinkums, sahdsiba un behgtu nebehdneeku un
 prettineeku domas un prahts. Tâ arri pee muh-
 fu laudim kluwa redsehts Leelkundu laikôs. —
 Dehl klausifchanahm, darbeem un dohschanahm,
 Leelkundu laudis bij labbaki apgahdati un fargati
 ne kâ muischneeku semneeki; jo winneem bij sinna-
 ma un raksteem uswilkta klausifchana; un Leel-
 kundu kambara teefa par teem sinnaja un semnee-
 kus aistahweja; tehwa mahjas un wiffa nabba-
 dsiba palikke allasch behrneem. Muischneeku sem-
 neekam ne bij it ne kahda teefa jeb kahds semmes-
 likkums, kas winnu buhtu fargajis jeb isglahbis
 no nikna dsimtskunga, kad tas sawu semneeku
 buhtu gribbejis plehst, woi speest, woi aklam
 fohdiht. Bet tē nu arri taisnu leezibu jadohd, un
 Kursemmes muischneekeem par paleekamu sawu

un teifschanu schinnî stahstu = gramatâ japee-
 minn: ka ittin leela pufte no Kurfemmes muisch-
 neekeem, fawas leelas waltas pahr faweem
 dsimtslaudim ne irr flikti un ne pareisi walfajusi;
 bet ittin leels pulks no winneem dsihwoja allasch
 it mihligi un schehligi ar semneekeem, ar labbu
 un gohdu tohs walddidams, un tehwischki par
 teem gahdadams. Ja schè tè retti kahds pleh-
 figs un zeetfirdigs fungs gaddijahs Kurfemmê,
 tad tas tam bij pascham par leelu nestawu un
 faumu sawu brahlu starpâ, kas tahdu lauschu
 bendi labpracht ne redseja sawâ widdû. Jaw ap
 scho laifu beigu, zitti baggati fungi kam leelas
 muischas bij, dewe paschi no labba prachta fa-
 weem laudim kahdas waltas un teefas, eezehle
 semneeku teefas-wihrus fawâs muischâs, apgal-
 woja semneeku behrneem sawu tehwischku, prob-
 ti mahjas un mantas un t. j. pr. Tâ warreja
 tad arridsan Leelfunga laifôs arri muischneeku
 laudis gan labbi un laimigi dsihwoht un arri dsih-
 woja, kad tikkai paschi pratte un gribbeja. Wiss-
 notal Kurfemmes semneeki ne irr to leelu nelaimi
 tahs pohsta wehrgu buhschanas nekad tik grubti
 mannijuschi, kâ pee nabbaga wehrgeem zittâs
 semmês deemschehl tohp redsehts; bet taifnibu
 fakfoht: tee bij wiffadi labbi pahrtikkuschi un tur-
 rigi laudis Leelfungu laifôs, tâ kâ arri muhsu

Kaimindš fchi flawa wiffur bij dsirdama, un
tabli gan isgahsusees.

IV. Zettortais stahstu gabbals

prohti:

Kreewu-waldifchanas laiks.

No 1795 lihds muhsu deenahm, kas taggad isnesš
37 gaddus.

Schis beidsamais laika gabbals eeksch Kursen-
mes stahsteem, gan pats ihfakais wehl lihds schim,
bet preeksch jumš semmeslantineem pahr
zitteem augsti zeenijams. Gedallisim to atkal,
pehz teem augsteem semmeswaldneekem, kas
mums lihds schim bijufchi, lihds ar faweem jau-
neem semmesbeedreem, prohti ar wisseem zitteem
Kreewu walstš pawalstneekem. Muhsu pirma
waldineeze, kà jaw effat dsirdejufchi, bij:

Keisereene Kattrihne Ultra. Tahdai
par wiffu pasauli augsti zeenitai un flawetai wald-
neezei swehreja wiffa muhsu semme ar it paklau-
figu firidi, un pirmà reisē eeksch pahru fimteem
gaddeem nu fluā redsehtš, ka it ne weenam ne
prahtā schahwahš, kahdu wahrdinu prettim run-

naht. Keisereene atfuhtija kahdu augstu Kree-
 wu basnizaskungu us Zalgawu, kas Kursemmi
 swehtidams eeswehtija par weenu Kreewu walsts
 gubernementu. Pirmais general-gubernators,
 kas wiffas augstas teefas swehrinaja, un jebchu
 eesahkumâ wifs wehl pee wezzas buhschanas pa-
 likke, tomehr us jaunu jaw wiffas leetas fataifi-
 ja, bij grahwa funks Pahlen. Un jauna gadda
 eesahkumâ 28tâ Janwara 1796 fahze schè ta
 Stattaltera waldischana un buhschana, un lihds
 ar to arri wezzais Kalenderis. Bet pa-
 preeksch apstiprinaja schehliga Keisereene wehl rak-
 steem, sawâ wisspirmâ pawehleschanâ (Ukasa),
 fo schurpu dewe tai 15tâ Aprila deenâ 1795, to,
 fo winna Kursemmes weetneekem sawâ preekschâ
 ar wahrdeem bij likkusi peesohliht, prohti: „ka
 „ne ween wezstehrou tizzibai, un wifs kas ik-
 „weenam ihsti peederr, lihds ar wissu teefu un
 „labbumu buhs schinni semmê fargatai tapt; bet
 „arridsan ka no scha laika, ikweenai dsih-
 „weskahrtai, zilts un ammatam schin-
 „nî tautâ, buhs eedabbuht un baudiht wiffas
 „teefas, wallas, brihwestibas, un wissu lab-
 „bumu, kas teem wezzeem Kreewu walsts pa-
 „walstneekem, zaur sawu Keiseru schehlastibu
 „dohts tappsi, un fo taggad bauda.“ Tè bij
 par fo wiffem preezatees! Un teescham leela

Keisereene muhsu semmei gan dauds labbu wehl
 buhtu parahdijusi; bet jaw lohti wezziga bubda-
 ma, bij Kurseemme tà fakkoht pats beidsamais di-
 manta akmins, fo schi sawâ ilgâ un laimigâ
 waldischanâ bij Kreemu walsts frohnam peelif-
 kusi. Jaw nahkama gabbâ winna nomirre 6tâ
 Nowemb. deenâ 1796 un winnas weenigais dehs

Vahwils Petrowitsch I. bij nu muhsu
 Keisers. Tas waldischa taisni un aschi; un jeb-
 schu galwas nauda un saldatu dohschana Kur-
 seemneekem it fwechas leetas bij, ar fo schee ilgâ
 laikâ ne warreja ihsti aprastees, tad tomehr is-
 mahzijahs labbi gan klaufiht. Mehs dsihwojam
 drohschi appaksch Vahwila zeptera, un muhschi-
 ga flawa un gohda peeminneschana peederr scham
 Keiseram no semmes laudim par to gudru paweh-
 leschanu un eetaifischanu to semneeku magas-
 sinu. Kursch Kurseemmes Leelskungs buhtu
 eespehjis tahdu teizamun leetu un derrigu pawehle-
 schanu zaurwest schinni semmê? Uzjim redsoht
 nu samannija: kahda laine preeksch jebkurru sem-
 mi, kad waldischana stipra un spehzigâ. Keisera
 Vahwila waldischana irr wehl zaur to wehrâ lee-
 fama preeksch Kurseemmi ka zaur Vahwila dewigu
 rohku dauds un it leelas baggatas frohnu mui-
 schas, muischneeku rohkâs nahze, un arri fwe-
 scheem fungeem par dahwanu flua padohsas, kas

ne bij no wezzeem Kursemmes muischneeku ziltim. Tapat winsch paschkinfoja tabdahm pilssehtahm, fur frohna sudmallas bij, schahs par dahwanu, pilssehtahm par labbu. Bet ihss bij Keisera Pahwila waldischanas laiks, jo winsch nomirre jau tai 12tâ Merz deenâ 1801 un wiinna wezza-fais dehls

Aleksanders Pawlowitsch I. walbija nu pahr mums un wissu Kreewu walsu. Schis Keisers ne ween no sawas tautas, bet no wiffas pafauls augsti zeenihst, un mihlehts buhdams, un ka it sawads eerohtschis zeenijams, ar ko patš schehligs Deews bij nodohmajis leelas leetas isdarricht wirf semmes; irr arridsan preeksch Kursemmi, un it fewischki preeksch jums semneekem, pahr wisseem augsti turrams. Winsch walbija tabdâ laikâ, fur tas nemeers, kas jaw fenn papreeksch Sprantschu semmè bij zehlees, un no turrenes pahr wiffahm semmehm un tautahm, pohstidams bij isgahsees, ir muhsu semmi lihds aishnehme, un to breefmigôs karrôs kâ rautin eerahwe. Kad muhsu spehki wehl sweschâs semmès ar Sprantscheem kahwahs, tad arri pee mums bij leela, un brihscham arri dub bult a saldatu zelschana, kas gan grubti bij. Zannis gaddôs 1806 un 1807 kad Kreewa pulki Pruh-schu Rehninam par paligu bij, un jaw ne tabti

no muhsu rohbescheem it nikni kahwahs, tad schè
 Kursemmè Milihtschu spehks (jeb semmes
 fargi) ktua eetaifhts, schai semmei par farga-
 fchanu, un 12,000 Kursemmes wihri bij ahtri
 us saldatu ammatu ismahziti. Bet flawehts
 Deews! Kad Keisers tannî paschâ gaddâ meeru
 derreja ar Sprantscheem, tad muhsu miliht-
 schi ne bij wairs waijadstigi, un tappa atlaisti
 us mahjahm. Bet ar mohkahm scho reisu tikkai
 kahdi peezi gaddi scho meeru warreja pasfargabt.
 Tad zehlahs Sprantschu Keisers, pahrleeku
 lepns, kahrigs, un aplan drohsch buhdams,
 atkal no jauna it bahrgi prett muhsu walsti, un
 zerreja lepnâ firdi ar sawu brihnum leelu un
 tohti ismahzitu katta spehku no 500,000 sal-
 dateem, muhs tapat apgahst un apriht kâ
 winsch ar zitteem Kehnineem un tautahm bij
 darrijs. Pats waddija tas sawus pulkus 1812
 teescham us Moskawu, un weens no winna
 augsteem katta leelkungeem, leels flawehts kaffo-
 tais, un zittadi gan labs teizams kungs, ar
 wahrdu Makdonald, usnehme ar kahdeem
 35,000 wihreem to zettu teescham us Kursemmi,
 zerredams, kad Sprantscheem labbi isdohsees,
 no scheijenes us Nihgu un Pehterburgu gahstees.
 Zè bij gan ko drebbeht un bihtees! Bet Kreews
 ne sinn bailes, un pats schehligs Deews bij zittadi

nobohmajis. Rà bittes farvu tehwinu farga, tà Kreewi apfahrt farvu Alleksanderu. To fchè ne stahstifchu, kas wiffsee m jin nams, ka Napoleons (Sprantschu Keisers) pehz dauds nifnahm faufchanahm Moskawâ gan eegahje, bet ittin par farvu nelaimi kâ flasdâ; jo no ta brifcha fahze winna fauns un fohdiba. Leela pufse no winna spehka fchè un atpakkat behgdams farvu gallu dabbuja, wiffadi, gan zaur baddu, gan zaur faltumu, gan zaur Kreewu fohbineem un leeleem gabbaleem, gan zaur kasahku fchfehpehm un kantschukkeem, ir zaur Kreewu semneeku nuhjahm. 150,000 flua dsihwi fanemti, un ar mohkahn isbehge lepns Napoleons papreefsch weens patz us farvu semmi, wiffu tè atstahdams, un gan mass pulzinfch kâ pufsmirris tam pakkat. Es tikkai stahstifchu, kâ fchè Kurseminê gabje tannî brihnuma gaddâ 1812. Sprantschu spehks, bet kas bij falaffihts no dauds fwe-fchahm tautahm (leela pufse no teem kas fchè muhsu semmê gaddijahs bij Pohli un Pruhfchi), tas mums nedohmajohht, Kursemmei ahtri usbrufke tudal pehz Jahneem, fur muhsu semmetobrihd tikke pagallam tulfcha no Kreewu saldoteem. Mugsta waldischana bij fchohs gan ar gudru fira nu no fcheijenes aisfuhthijufi zittur, ittin kâ arri wiffas magasihnes muhsu semmê ahtrumâ tappe

aiswestas, woi isdallitas, woi tihscham isnihzi-
natas, lai ne teek eenaidneeku rohkâs. Pee Geza-
was bij pirma kauschana 7tâ Zuhli deenâ 1812.
Igi turrejahs schè kahdi 1100 Kreewi prett dauds
tuhkstoscheem, bet kad tomehr teem waijadseja
aiswilktees un us Rihgu aiseet, tad panehme
eenaidneeki Kursemmi tudal it ahtri; papreeksch
Zelgawu, fo gubernaters Sihwers gudri gan
atstahje, pilssehtu schehlodams; tad wissu muh-
fu Daugmallu, no Jehkabstat lihds paschu Rih-
gu. Leelskungs Makdonald mahjoja Staljes
muischâ; un zaur diwi Sprantschu Intendanteem,
weens Zelgawâ, ohtrs Leepajâ, likke winsch wissu
Kursemmi Sprantschu Keisera wahrda eetaisih
un waldiht. Tè bij plehschana un dohschanas
bes galla. Brihscham usnahje kahds Kreewu
pulzinsch no Rihges pahr Daugawu, ihpaschi
us ruddena puffi, un tad bij schè masas kauscha-
nas, ihpaschi gar Daugmallu, daudsreis un
daudsweetâs. Masa Jaunjelgawa tanni
laikâ woi kahdas feschas reises zittam fuguam
peederreja, tad no Sprantscheem, tad atkal no
Kreeweem flua ar warru panemta. Pee Me-
schohtenes, un wissuwairak pee Keekawas,
jaw bahrgaki iskahwahs; tur uswinneja Pruh-
schi; schè Kreewi, kas Pruhschus tè it stipri fa-
kappaja. Toreis panehme Kreewi arri Zelgawu

atkal, us ihfu laifu. Zittâs weetâs Kursemmê it ihpaschi us jubras puffi ne bij ne kahdi woi mas kara laudis aishakufchi, un tur dsihwojuschi kâ meerâ laikâ, bet no leelahm dohschanahm gan mannijuschi, ka karsch eeksch semmes. Kreis Kreeweem schè bij gruhti kad pahrgahje us Kursemmi zaur to, ka leela pufse no muhsu Kursemmes laudim (apmahnitâ prahtâ no Sprantschu waldischanas brihweslibu un deesin kahdas laimes deenas stipri zerredami), sawâ firdi Kreeweem prettim bij, un eenaidneekem fleppen sinnu dewe, kad muhsu spehks scheem gribbeja kluffi useet. Douds tahdu isluhku kas bij spiggu darbus un grehkus darrijuschi, fanehme Kreewu pulki ikreis seinneeku starpâ, un aishwedde tohs zeetumâ lihds us Rihgu, kad turpu atpakkat gahje. Wissâs semmês buhtu tahdi neganti tudal ar nahwi fohditi tappufchi, un pehz bahргеem kara likkumeem, dohmaja ir draudeja schè tâpat darriht. Bet kâ darrija Keisers Alekanders? Tas faudseja kâ tehws! Tik ko Deews tam bij palihdsejis uswarreht un eenaidneekus aishsicht, un schee behgdami kaunam, us gadda gallu arri Kursemmi it ahtri atstahje, tà ka schè us pascheem pirmeem seemas swehtkeem 1812 wissâs Kursemmes basnizâs ta uswarreschana kluwa swehtita ar leelu preeku un firfnigu Deewa teifschanu, un nu

Pruhfchi jaw lihds ar mums fà draugi beedrojahs
 Sprantschus tahli aisdsiht — tad bij mihla Kei-
 sera pirmais darbs, ka tas ihpaschu sch e h l a s t i -
 b a s u f a s u (pawehleschanu) islaide, furrâ tas
 it ar jaukeem mihligeem wahrdeem paldeewš saz-
 zija wisseem gohdigeem, kas tam bij ustizzigi pa-
 likkuschi schinnî karrâ! — un fo dohmajeet: teem
 launeem, kas prett wiannu un prett tehwa semmi
 bij tif grubti apgrehkojuschees, t e e m p e e d e w e
 winsch arri schehligi un islaide wiffus no zeetu-
 meem bes kahdas sohdivas, zerredams ka paschi
 gan kaunesees un atgreesifees sawâ prahâ. Un
 tâ arri bij; jo pamahziti kliuschi zaur karra
 grubtumeem un breesmahm, istukfchoti zaur doh-
 schanahm bes galla, un dsihiti un speesti bes sin-
 nas us schkubtehm, rakschanahm, zelleem un
 saldata darbeem, pascheem leekeem gudrineekeem
 apnikke Sprantschu buhschana, un gallâ laudis
 ar leelu ilgoschanu jaw gaidija, un sawâs firdis
 wehleht wehleja: ka Kreewi atkal walditu. Gads
 bij augligš; un jebfchu Kurseemme gan lohti bij
 istukfchota kliusi, schinnî ihfâ pufsgadda karrâ,
 tatschu muhsu semme ahtri gan atkal atspirge
 zaur Deewa swehtibu un ruhpigu semmes waldis-
 chanu. Wiffi labbi bij preezigi par schahdu gal-
 lu; semnee fi ween newarreja deewšgan isbrih-
 notees, fà Sprantschu laimi un brihwestibas

leeka fohlfchana un zerriba tik ahtri un pagallam bij isputtejufi. Zitti apmahniti zerreja wehl, bet kluffi un — welti. Bet ko darrija Alekanders pats laipnais? Kad ar Deewa un zittu Kehninu paligu, Sprantschu Keiseru pagallam bij sawaldijis sawa trakkumâ, un ar sawu spehku arri zittas tautas wehl bij fameerinajis, un pastahwigu meeru wiffur derrejis, tad atnahze winsch par kahdeem gaddeem pats us Jelgawu, un tai 30tâ Augusta deenâ 1818 swehtija winsch schè sawu wahrda deenu zaur to: ka tas muhsu semneekem to dewe, ko schee par weltu no swescheem un Sprantscheem bij gaidijufchi, prohti brihwestibu. Winsch likke kahdus semneekus un usraugus us Jelgawas pilli sawa preekschâ nahkt, un pateize teem pats (zaur tulkotaju): „ka no schahs stundas wehrigu buhschana pagallam Kursemmê, un ka, kad laudis gohdigi turresees un pareisi klaufish, eeksch kahdeem gaddeem, pa kahrtahm un pehz ihpascheem likkumeem, wiffi libds brihwi buhs.“ Keisera wahrds notikke us weetas. Zo Kursemmes muischneeki jaw preeksch Keisera atnahkschannu, us winna wehleschannu, bij istrabdajufchi ar leelu sawraschannu to likkumu gramatu, kas juns sinnama, ko Keisers pats pahrluhkojis arri apstiprinaja. Utkal tē peemineschu, woi

jebkahds no wezzeem Kurseemnes Leelkungeem jel muhscham buhtu eespehjis ta h d u leetu zaurwest schinni semmê? Bet us Keisera wahrdu fahze tudal ohtrâ gaddâ, lihds ar Zurra deenu 1819 ta jauna semneeka buhschana Kurseemmê; pagasta teefas, aprinku teefas klua eetaifitas u. t. j. pr. Kad wiss pilnigi un pehz taisnibas gribb isteift, kas tē peederr, tad gan faunam wehl japeeminn: ka dauds semneeki tobrihd wehl ne gribbeja ihsti tizzeht un jaunai buhschanai padohtees; un zitti pagasti bij tik lohti apmahniti un nikni, ka tee mehginaja ar warru prettim turretees, un ne gribbeja ka winnu teefneeki swehrinati taptu. — Schahdi dumpineeki salaffijahs kohpâ no dauds muischahm un leelums mett ahs apfahrt Ubrlawas basnizu, ne peenehme ne mihlus wahrdu, ne draufmas no farweem kungeem, bet gaidija kamehr ihsts saldatu spehks tohs pamahzija, zaur ko zitti noschauti, zitti eewainoti un wissi lihds ahtri gan aisdsihti tappe un isklichde. Zeem klua peedohts kâ nejahga behrneem, kas woi drohschâ pahrgudribâ, woi trakkumâ kahdu nedarbu padarra. Taggad irr zittadi! — un par wissu semmi gan it neweens semneeks, kas ne noprastu to labbumu tahs jaunas brihwestibas buhschanas; teescham! neweens gribbehš atkal wezzus laikus, un wehl par wehrgu buht! Bet raugi un

mahzees schè: kà pats swehtais pestitais irr pawehlejis ar eenaidneefkeem darriht, tà darrija Keisers Alekfander sawâ deewabihjigâ firdi, ar Kursemmes lautineem, tahdeem schehlastibu un neisteizamu labbumu darridams, kas winnu bij apkaitinajufchi. No wisseem augsteem Kehninu un Keiseru wahrdeem, fo schinni grahmatâ effat lassijufchi, un no wisseem notikkumeem schinni semmê, irr un paleef pateizigam Kursemmes wihram, tas wahrds Alekanders pahrwisseem tas dahrgakais un mihtais, un brihwestibas eedabbuschana zaur winnu, pats labbakais preezigs darbs un notikkums, par fo ne warrait deewsgan Deewam gohdu doht, un Alekandera peeminnu swehtiht.

Kà wehra leekamas leetas preeksch Kursemni scha Keisera waldischanas laikâ, tè wehl japeeminn: ta leela labbibas dahrdsiha, jeb dahrgais labbibas tirgus par kahdeem gaddeem, wissuwairak 1806 un 1807 kur rudsu puhru mafajam ar 3 lihds 4 sudraba rubbuleem. Un to mehr ne bij truhkums woi bads, bet nauda un maies papilnam, jebchu karsch wiffâs semmês; un atkal tudal pehz meera, wissuwairak 1813 un 1814 peedsihwojam brihnum leelu labbibas lehtibu, ka rudsu puhru warreja dabbuht par 30 fopeikeem; un to mehr bij gruhiti to pirkt, jo

naudas bads bij; un no ta laika irr labbi-
 bas tirgus allasch lehts palizzis. Zaur to arri
 schinnî semmê ka zittur, dauds turrigi kungi un
 baggati kohpmanni par nabbageem palikufchi,
 kas dahrgôs laikôs sawas muischas, nammus
 jeb prezzes par leelu naudu bij pirkufchi. — Kur-
 semmes rohbeschi kua tahlaki aiszeli, lihds paschu
 Pruhfchu rohbescheem, un Polanges meests,
 kas papreefch pee Leischeem peederreja, Kurs-
 emei peeliktis. *) Zapat arri Viltenes aprinkis,
 kas lihds schim pehz wezzu wezzas buhschanas sa-
 wadi eedallihts un waldihts bij, to eetaifija 1818
 gluschi ta, ka zittu Kursemmi, un kua nu pee k-
 t a i s wirspilskunga aprinkis. — 31mâ Oktobe-
 ra deenâ 1817 swehtijam schè, ar sawa mihta
 Keisera sinu un wehleschanu, tiklab ka ta dar-
 riga wiffur, Luttera deenu, ar it leelu augstu
 Deewa pagohdinashanu wiffâs Kursemmes bas-
 nizâs, par preezigu peeminneschanu, ka it lihds
 300 gaddi bij, ka tizzibas isskaidroschana schku-
 fees, jeb Ewangeliuma tizziba pasaulê zehlfes.
 — Jelgawas baggata pils, kas deemschehl leel-
 kunga Pehtera laikâ 1788 zaur uggunsgrehku

*) Patlabban irr atkal zittadi eetaifihstis, un Polan-
 ge pa wezzam, Leischeem atkal atdohta.

lohti bij pohstita, un fo ilgôs gaddôs ne spehje
 fataisih, tas zehlahs Aleksandera laikâ atkal fa-
 wâ jaukumâ, tà ka taggad zeenigs gubernaters
 lihds ar wiffahm Kursemmes augstahm teefahm
 sawas gohda mahjas pilli turra. Jaw 1802
 zehle Keisers to brangu augst u fkohtlu Zehr-
 patâ ar it Keiserisku baggatibu un glihtumu, arri
 Kursemmes kungu behrneem par labbu ka teem
 naw wairs us sweschahm semnehm ja-eet gudri-
 bas smelt, bet schèpat warr isstudeerecht, un goh-
 dam pilnigi ismahziti tapt. — Tapat schè Kur-
 semmê kua dauds un daschadas fkohtlas wiffâs
 pilsehtâs eetaisitas, un muhsu Jelgawas augsta
 fkohtla zittadi pahrtaisita sawâ buhschanâ, par
 Kursemmes gubernementu leelu fkohtli. — Dauds
 jaunâs un it jaukas basnizas un mahzitaju mui-
 schas, irr zaur Keisera un arri zeenigu muisch-
 neeku gabdaschanu schinnis gaddôs muhsu semmê
 uštaitas. Keisers lohti eemihloja labbumu un
 glihtumu wiffâs leetâs; un labbaku isdarritaju
 sawa prahta tas ne buhtu warrejis mums doht,
 ka muhsu zeenigu generalgubernatoru Marki
 Pauluci, kas nu jaw 15 gaddus par Kursemmi
 sinn, muddigi un pehz taisnibas waldidams. Tas
 passublinaja semneeku jaunu brihwestibas-buh-
 schanu it no wiffâs firds; tas likke leelzettus stalti
 eetaisih, ar fohkeem apdehsih un ar peemahle-

teem tilteem, rohbeschu sihmehm un zetta rahdita-
 jeem puschkoht. Pilssehtu ahriß jaufums un
 glihtums zehlahß nu azzim redsoht, pehz Keisera
 prahta, kas us to palihdseja ar wissu spehku; kà
 redseht warr pee Jelgawas jauku tirgus plazzi,
 wafts un tiltu nammeem, ehlandeem, un pee to
 baggatu brangu namunu, fo fauz: „leelß Kur-
 semmes schehlastibas namß;“ tè irr pa-
 teefi fo redseht, un preezatees! kà gudri tas
 eetaisihß, un kà mihligi tè gabdahtß tohp par
 nabbageem, sehrdsigeem, lohti wezzeem, wasan-
 keem, zeetumneekem, ahprahteem, gruhtahm
 seewahm, par tufscheem, flimmeem, eewaino-
 teem, un wissadà wihse behdigeem un nelaimi-
 geem. Labpraht palihdseja wissa semme zeeni-
 gam gubernatoram, Pahwilam no Hahn, kas
 scho teizamu leetu usfahze, un pats usraugs bija,
 naudu famesdama, ir zittas leetas par dahwanu.
 Par to irr nu arri wezza fauna leeta, prohti nab-
 bagu deedeleschana us eelahin un leelzetteem, zeeti
 aisleegta muhsu semmè. — Aleksandera laikà ta
 lohti labba un derriga leeta ktua arri pee mums
 eetaisita (tik fo Englenderu semmè to papreeksch
 bij atradduschi un eezehluschi), prohti: goh wu-
 jeb fargafchanas = bakkes zilwekeem
 eepohteht; zaur to lihds schim jaw dauds tuh-
 stoschi behrni no meefas famaitafchanas un no

breesnigas nahwes pee mums isglabhti tappuschi. Patlabban, schinnis muhsu deenâs, semmes waldischana un augsta dakteru teefa atkal no jauna it zeti un pareisi gahda par scho teizamu labbu leetu. — Wehl irr schinnî Keisera laikâ augsti mahziti fungi schinnî semmê beedrojuschees (un teem irr arri sweschâs semmês wehl fawi paligi un beedri), us wissadu augstas fapraschanas un gudribas kohpschanu fawâ starpâ, kam fawi ihpaschi likkumi un darbi, schee sanahf noliktâs deenâs Jelgawâ kohpâ un fauzahs: Kursemmes augstas gudribas beedriba; no tahs jaw dauds grahmatas un gudri raksti zehlfchees. — Tapat Jelgawâ tanni paschâ gaddâ 1818 flua eetaifhts Steffenhagena naminâ: fawada falassichana no wissadahm wehrâ leekamahm leetahm, kas Kursemmê atrastas, no wez zeem paganu un brunnineeku laikeem; kâ: deewefli, naudas gabbali, kerra eerohtschi, bildeš, wezzi raksti, akmini, wissadi kohka = un warra-traufi, un dauds skunstigas leetas; tapat arri wiffi swehri un putni schahs semmes un t. j. pr., ko ikweens bes naudas warr dabbuht redseht. Scho fauz: Kursemmes Museum, jeb dihwainu leetu krahfchanas = weeta.

Daudsreis irr Keisers Aleksander eeksch fawahm leelahm waldischanas = wajadsiwahm us

sweschahm semnehm gahjis, fur brihschahm ilgi
 mitte, un tà dabbuja arri Kursemme faru augsti
 zeenitu mihku waldneeku daschureis redseht un to
 schè pagohdinah. Jaw wiffa leela Kreemu
 walsts preezajahs, to deenu augsti swehtih, fur
 pilni 25 gaddi buhtu bijuschi, fa Aleksanders sah-
 zis waldbiht, kad peepefschi to skumjas sinu dabbu-
 jam: mihlais Keisers pehz ihfas guttas T a g a n -
 r o f pilssehtâ (Kasaku semine) 19tâ Nowembera
 deenâ 1825 effus nomirris. Turpu winsch bij
 mihki palaidis faru augstu laulibas draudseni,
 Keiserceni Elisabethe Alekfiwna, fas fa-
 was neweffelibas pehz, gribbeja kahdu laiku fil-
 takâ semmê pakawetees. Ir schi patte ne spehje
 wairs atpakkal flucht us faru Pehterburgu, bet
 jaw us zettu buhdama, nomirre no leelahm beh-
 dahm Bjelew pilssehtâ 4tâ Meija deenâ 1826.
 Abbi lihki flua ar leelu stahntu un gohdu us Peh-
 terburgu atwesti, tur Pehter-Pahwila basnizâ
 glabbati un winnu behres, fâ par wiffu walsti,
 tà arri schè pee mums ar augstu swehtischanu
 swehtitas.

Keisers Alexander nomirre bes behrneem;
 tad nu waldischana peekritte winna wezzakam
 brahtam, fas tobrihd Warschawâ bij, prohti
 Zesarewitscham un Leelprintscham Konstan-
 tinam Pawlowitsch, kam arri wiffa tauta

tudal kua swehrinata. Bet tas ne gribbeja wal-
diht, un bij jaw 14tâ Zanwara 1822 ar nelaika
Keisera sinnu, waldischanai pats pagallam at-
fazzijees. Tif ko tas tappe sinnams, un pats
Zesarewitsch to atkal tâ gribbeja, un raksteem
no jauna apstiprinaja, tad usnehme wezzakais
no winna brahteem, nelaika Keisera Pahwilla
treschais dehlis

Nikolai I. semmes waldischanu, kam pree-
zigi effam swehrejuschi lihds ar winna dehlu Alek-
sander Nikolajewitsch, kâ trohna manti-
neekam. Gohds Deewam! Lihds schim appaksch
winna taifna zeptera labbâ meerâ un laimigi ef-
sam dsihwojuschi. Echehligs debbes tehws lai
klausa ko mehš fawâs luhgschanâs, fawam aug-
stam semmes tehwar labbu wehlejam un winna
farra spehkam, ar ko patlabban pats aisgahjis
nebehdneeka Turkus fawaldiht ar warru, un
tohš pahrmahziht. Teescham! Deews lai win-
nu ilgi usturr, un tam waktas un sekmes dohd,
fawas leelas semmes un tautas labklahschanu tâ
nokohpt, ka tas it labbu prahtu us to, ir leelu
fapraschanu un spehku jaw deewsgan rahdijis!
Amen.

Kas nulê ihfâ laikâ notizzis, tas wisseem sin-
nams, jo to paschi effam peedsihwojuschi. Bet
kas schè par galla wahrdu preekam wehl japee-

minn irr tas: ittin ka schis 4tais laika gabbals
 pats labbais un laimigais irr preefsch semnee-
 keem eefsch laizigahm leetahm, zaur brijwe-
 stibas dahwanu, ar ko wiffahds labbums
 un jaufums teem nahzis, un it teescham azzim
 redsoht wehl wairak nahks un zelsees, jo paschi
 semneeki wairak ar to apraddisees; tapatt ir
 schinnî ihfâ laikâ arridsan eefsch garrigahm
 leetahm weirak notizzis laudim par dwehsels-
 fohpschamu un par prahta-zillaschamu, ne kâ
 wiffds gaddu simtenos preefsch Kreemu laiku.
 Zif dascha jauna skohla irr no kungeem
 schinnis gaddos eetaifita tappusi preefsch laudim!
 — Zaur Bihbeles draugu beedribu irr
 swehtais Deewa wahrds taggad it par lehtu nau-
 du dabbutams, un dascham labbam latweescham
 arri gluschi par weltu un par dahwanu dohts, *)
 Jauna swehtu dsee smu gramata flua
 ar augstu waldischanas sinnu un paligu par wif-
 fu semmi eezelta 1806 un ifweena kirspheles bas-
 niza dabbuta 20 un katra muischneeka basniza 10
 gramatas par dahwanu no zeenigeem Kursen-
 mes muischneekeem. 1822 flua zaur nelaika
 Restenes mahzitaja Kahrliß Watson un drukkera

*) Kâ notikke wiffas Kursennes basnizas, kad to
 Luttera deemu swehtija 3imâ Oktobera 1817.

Steffenhagen gahdaschanu, Latweefchu tautai
 un wallodai par gobdu, Latweefchu awi-
 ses eetaifitas, ar waldifchanas wehlechanu un
 zaur dauds zeenigu mahzitaju ir zittu latweefchu
 mihlotaju paligu, kas wehl pastahw, jebfchu
 gan paschi semneeki to tik dauds wehl ne zeen un
 ne laffa, ka gan waijadsetu un derretu. — Jo
 flawejama leeta irr ta ta uschu skoblas kum-
 miffione, kam wiffa jauna skoblas buhschana
 preefch semneekem schinni semme irr uswehleta;
 fchi patlabban ar to darbojabs un gabda, pa-
 preefch kahdas sehjas skoblas (Seminarien)
 eetaifit, kur kreeti skohlmeisteri tiks ismahziti, ko
 pehzak warr islaist, lai tad sawus brabus arri-
 dsan mahza, wiffada semneekam derriga gudribā
 un fapraschanā, tannis pagasta jebbasni-
 zas = skoblas, ko pehzak buhschoht eegrohsit
 par wiffu Kurseemni. — Kur tad nu wehl wifs
 pulks latweefchu gramatu kas schinnis
 gaddos preefch laudim farakstitas, tik ne par
 katra buhschanu kas ween semneekam derr un
 waijaga sinnah. Kas warr wiffas te peemin-
 neht! — Un wehl preefch 2 gaddeem irr atkal
 zitta jauna beedriba eetaifijusees no kungeem, un
 it mahziteem latweefchu wallodas zeenitajeem,
 ar scho finnu: latweefchu rakstu gudribu zillaht;
 fchi beedriba fauzama: Latweefchu wallo-

das Kohpeji (Lettische Literarische Gesellschaft), kam sawi ihpafchi darbi un likkumi irr, ko patš schehligš Keisers irr apstiprinajis. — Woi no wiffahm schahm minnetahm leetahm ne warr un ne buhs fwehtus auglus gaidiht? Kaug kahdi laiki taggad, kad tohs lihdsina ar wez-zeem brunnineeku laikeem; kahds semneekš patš taggad, un kahds zeenihtš kungu azzis, un ko schee wišs darrijufchi tam par labbu! — Tad atsihsteet un peeminneet to arri no sawas pusses ar pateizigu firbi, labpraht un pareisi ir wal-kadami scho wiffu, un peespeeschatees nu pafchi un dsennetees muddigi pehz derrigas fwehtas gudribas un prahta zillafchanas. Teescham schee muhsu laiki irr kà kahda atbals pascha pestitaja wahrdu Luk. 14, 17, kas Kursemmes laudim uskleeds: Nahzeet, jowif-fas leetas fataifitas.

Mihli Kursemmes laudis!

Wiss kas schinnî grahamatâ lassams lihds schaf weetai, to jau 1828tâ gaddâ biju farakstijis. Tobrihd preezigi zerrejam, ka tudal sahks jaunahs skohlas preeksch semneekem eegrohsiht. Bet zilweks dohma, Deems darra. Tai skohlu kummissionei gaddijahs daschadi eemesli, dauds kaweflu, un tahdas neuswarrejamahs gruhtibas, ka ta preeziga zerriba dehl jaunahm semneeku skohlahm jo deenas panihke, un taggad leekahs deemschehl pagallam isjuddusi. Ne sinnu zaur kahdu wainu; woi ne sinn fur to leelu naudu nemt, ko tahdas leetas makfa, un ko semneeki weeni paschi gan muhscham ne eespehs famest, jebfchu likkumu grahamatâ par Kursemmes semneekem 66tâ lappâ S. 60 gan pawehl: ka muischas pagasteem peekriht ik par 1000 dwehfelehm „weenu skohlu eezelt un usturreht;“ jeb woi zitta kahda leela waina gaddij' sees, un kasm paschi laiki ne bij isdewigi preeksch tahdu leelu darbu. Tâ gan rahdabs; un paschi teikfeet, ka lihds schinn us skohlu eetaisichanu ne warreja dohmaht, kad peeminnefeet ko schinnis 4 gaddôs (no 1828 lihds 1832) effam peedsihwojuschi. To schè gribbu isteikt, lai ir muhsu pehznahkaini to sinn un tizzigi apzerre.

Tudal tas 1828tais gads bij gruhstis gads ta leela flapjuma un besgalla leetus dehl, ko paschi wezzi laudis wehl ne bij tahdu redsejschi. Par wissu wassaru tik ne ikdeenas leetus lihje weenâ lihshanâ, un uhdens tik breefmigi sakrahjabs ap seena un rudsu plaujamu laiku, ka ap Jelgawas puffi pa leelzettu daschâ weetâ ar laiwahm un plohsteem bij jaeet. Patti jauka Jelgawas pils stahweja kâ us fallu, wissapfahrt dsilfch uhdens, wissas plawas apflibkuschas, un no pils us pilsehtu zittadi ne, kâ ar laiwahm warreja aiskluht. Par to tad arri pehzak us-taisija to brangu augstu akmina dambi, kas leelu naudu un darbu maksaja, un taggad ittin par gohdu tē stahw un par peeminneschanu ta gruhsta uhdens gadda 1828; par ko kam patihk wairak sinnaht, lai lassa Latweeschu awises no ta gadda Nr. 30. 31. 34. 42. 52. un Nr. 1. 1829. —

Ka no tahdeem pluhdeem leels barribas bads un dauds fehrigas pee lohpineem, knappa pahrtifschana wissas leetas, un gruhstas flimmibas (ih-paschi nikni drudschi) buhs zehluschees to warr dohmaht; un kad nu sinn ka wehl gruhstis karsch ar Turkeem bij, tad naw brihnums ka tas gads 1829 gan ar raisehm un ruhpahm flua nodsihwohts, un jaunuu skohlu zelschana ne warreja fahktees. Ir saldatu dohschana bij tobrihd. Sinnam labbi, ka schi laudim allasch pahrleeku nepatihkama leeta bij, ar ko tik ilgeem gaddeem ne warreja un ne warreja aprastees. Bet zittas muischas, kâ Nerretâ, Grahwendalê, Runda-lê etc. muischas waldischanas fahze paschi no sewis rekruschus ismekleht ar meschleem jeb

ar sihmju wilkschanu us laimi, tà kà zittàs sweschàs semmès to darra. Naug, un tudal bij zittada leeta; no ta laika saldatu ammatš Latwam tik brihnum wairš ne reebe, un muhsu prahitigi puifchi nu paschi pareisi tà fakka: tas jau redsams Deewa likkums ka man jaeet, un eet nu ar labbu drohschu prahitu, Muhsu schelligs semmes tehws, to dabbutis sinnaht, dewe nu tudal ihpaschu Uka su (pawehleschanu no 2trâ Augusta 1829) pahr scho. leetu, pawehledams: ka nu tiklab Kursemmè kà Widsemme un Tggaunds rekrufschus zittadi ne, kà ar meschleem buhs ismekleht, par ko wiffa semme, laudis tiklab kà fungi, sawu augsti zeenitu Keiseru swehiti. Tai paschâ gaddâ peelikke Keisers Nikolai I. arridsan Polanges meestu lihds ar kahdeem fahdscheem atkal pee Kursemmes flahit (Ukase Iitâ Dezembera 1829), un ar Turkeem kluwa meers derrehts. —

Wispehrn, jeb 1830, apstiprinaja Keisers (Ukase no Iitâ Webruara deenâ) us Kursemmes muichneeku luhgschanu, to jaunu beedribu, ko schee naudas truhkuma un parradu pehz, sawâ starpâ bij eetaifijufchi, un ko sawz: Kursemmes naudas tappinafchanas beedriba (Kurländischer Kreditverein), un palihdseja muischneekem ar baggatu Keisera rohku pee scha labba darba, kas taggad jaw pabeigts un jauki isdarrihts. Wairak ka 50 Kursemmes fungi irr sawas muifchas kihlam un par galwofchanu padewufchi schai naudu beedribai, un nu teefcham gaidams, ka us preefschu wairš ne dsirdehs no tik aplam dauds pohsta konkursehm, ar ko scheem

gaddeem zif dascha gohdiga un turriga muischnee-
 ta padohms irr panihzis, un dauds labbi zilweki
 lhdſ par nabbageem palikkufchi. — Rahdi goh-
 digi fungi un kohpmanni Leepajâ, irr turpat
 preekſch laudim no semmejaſ kahrtas arridsan
 tahdu jauku leetu eetaifiſchi, un us to ſabeedro-
 juſchees, ka deenesta laudiſ ſawu rubli kaſ teem
 atleef no ſweedru teefaſ, warr drohſchi doht us
 glabbaschanu, fo atdabbu atpakkal ar mehneſcha
 jeb gadskahrtas augteem, ka patihk. Scho bee-
 dribu ſauz: Er ahſchanaſ lahde (Sparkaſſe)
 kaſ irr nudeen it teizama labba leeta, teem lab-
 firdigeem un gudreem zehlejeem tikpat par palee-
 ſamu ſlawu, ittin ka ſemmes lautineem par leelu
 paligu, ne ween ſawu wehrdinu taupiht, bet
 arridsan gohdigi un prahrtigi dſihwoht, — Tahſ
 nu bij diwi labbaſ leetaſ par peeminneſchanu ta
 aiſpehrna gadda; bet nu arri jaſtahta no diweem
 nelaimes notikkumeem kaſ Kurſemmes guberne-
 menti ſpeede aiſpehrnâ un wehl pehrneja gaddâ.
 Prohti ne weenam dohmajoht zehlahſ Nowem-
 bera mehneſcha 1830 ittin leelſ dumpiſ Pohlu
 ſemmê, ſahkdams paſchâ Waſſchawâ. Pohli
 usnehmahſ aplamu grehku darbu, gribbedami
 peepeſchi ar negohdu atrautees un ar warru at-
 fazzitees no Kreewu waldiſchanaſ. Zè nu bij
 kaſſch gattawſ; un par weltu dauds tuhſtoſchu
 zilweku dſihwiba gabje pohſtâ, tiklab dauds niſ-
 nâſ, aſſinainâſ kauſchanâſ, ka wiſſadâſ kara
 breeſinâſ un behdâſ, un branga Pohlu ſemme
 tappa iſtuſſchota un pohſtita. Gefahkumâ Poh-
 li atſpeede Kreewuſ atpakkal us ihſu laiſu; bet
 kad ſcheem jauni ſpehki par paligu nahze, un ſa-

fchuttufchi Pohli ne peenehme peedohfchanu un
 meeru fo fchehligs Keifers teem laipnigi peefoh-
 lija, bet arween firdigi kahwahs par wiffu feemu
 un lihds waffaras widdu, tad fcha nifna karra
 gals bij, ka karra leelkungs Paskewitfch
 ar faweem drohscheem Kreeweem, kam pascha
 Keisera gwardu pulki par paligu bij peelikti, 26ta
 Augusta deenâ 1831 paschu Warfchawu ar
 warru un sturmi panehme, un nu wiffai Pohlu
 waldifchanai gallu darrija. Bet kad nu pa tam
 starpam kahdam Pohlu spehkam isdewahs ir
 Leifchôs eelaustees, un tik ne Kursemmes rohbe-
 schus aissneegt, tad arri Leifchi, pahrgrohsiti
 un speesti no Pohleem, zehlahs prett Kreeweem,
 un mefleja Deews sinn kâ, arri Kursemmes lau-
 dis lihds apmahnihht un us fawu puffi dabbuht.
 To fchee zerreja jo weegli padarriht tapeh3, ka
 par nelaimi tobrihd gan mas Kreewu saldatu pee-
 mums bij. Bet tē nu ar preeku taifnu leezibu
 jadohd Kursemmes laudim par palee-
 kamu labbuflawu un par gohdu. Kaut
 arri schē jeb tē kahds leeks gudrineeks ar launu
 prahthu Leifchu dumpneekem peefkrehje, tohs
 waddija un teem palihdseja laupihht; kas par to!
 Bet Kursemmes laufchu leelumš palif-
 ke uſtizzigs fawam Keiseram, ne pade-
 wahs us dumpi, bet klauſija faweem kungeem
 gohdigi it kâ; meera laikâ un kâ peeklahjahs, un
 palihdseja teem fawas semmes rohbeschus kâ war-
 redami paschi apfargaht, kamehr Kreewu spehki
 fchurpu nahze. It kâ Zelgawâ (ir zittâs pilseh-
 tâs) kungi un birgeri deenâs un naktiš paschi us
 waktu gahje, tâ bij us pirmu wahrdu wiffi me-

scha fargi, ar labbeem sirgeem un farrâ rihkeem, un wadditi no faweem meschafungeem, tudal flacht apfahrt farwu augstu wirsneeku (Mann-teuffel, Razdanges d̄j̄m̄tsk̄ungu), kas patstohs nu wedde farrâ us Polangu, fur tee uswarredami aistrauze leelu dumpineeku pulku, ar strandrihteru un zittu saldatu paligu, it firdigi faudamees (Latw. Uwis. 1831 Nr. 53.). No zitteem semneekeem it jauki darbi wehl ihpaschi sinnami fo tobrihd darrijschi, us Kreewu puffi drohschi un gudri un zeeti stahwedami, un farwu ustizzibu Keiseram rahdidami, par fo schis winnus arri augsti apdahwinajis ar gohda s̄ihmehm (raugees Latw. Uwis. 1831 Nr. 37. no Grobbines). Pehz laimigi pabeigta farrâ schehligs Keisers arri wisseem Kursemmes eedsihwotajeem paldees teize un ihpaschu Ufasu par to islaide, kas arri wissas awises drikketas un schogadd pat ar Nr. 1369 fluddinahts tappis, fur tas apleezina to labbu patihkamu prahtu fo tas us Kursemneekeem turroht, farwâ schehligâ firdi.

Ar tahdu flawu no fawa augsti zeenijama semmestehwa pehrna gadda farrâ-gruhribas labbi gan pahrzeetisim, jebschu lihds scho baltu deenu wehl Leischu flepkawas un laupitajus ne warr pagallam isdeldeht, kautschu dauds jaw sanemti un nosohditi. Bet deemschehl wehl zittu gruhrtaku sohdbibu dabbutjam redseht tai nelaimes gadda 1831. No ne schi semme, ne wissa schi pasaulles pufte lihds schim ne sinnaja, to pasihstam un isfakkam taggad, ar to bailes wahrdu: Kollera, jeb Indijas wemmu wehdera kaitte. Schi tahda neganta flimmiba, kas ar lee-

lam fahpehm ahtru gallu darra kam zeeti uskriht wirfu, un tif ne kà ihstais mehriš schnaugschanas engelam lihdsinajama, ar ko Deems kahdu semmi gribb gruhti peemekleht. *) Schi pohsta Kolera fehriga kas aispehrn jaw Moskawu, Peh-terburgu, un dauds Kreewu walsts dattas bij is-beedejusi, un leelu zilweku pulku kahwusi, ta usfritte pehrn pawaffarâ ap seedu laiku, papreeksch muhsu kaiminus Nihgâ, un tudal pehz arri Kursemmi aisnehme. Tè nu bij bailes kà fenn laikeem schè ne bija redsetas, tè raises, tè dakta-ru un sablu mekleschana, tè rohbeschu fargaschanas, tè waidas, wissuwairak Zelgawâ, fur pohsta Kolera papreeksch un nikni gan plohsijahs. Zebfchu ahtri gan un ar baggatu rohku naudu famette, ar ko ihpaschas Kolera lasarettas, sablu nammus, flimneeku kohpejus, fargus, lihku razzejus un ihpaschi Kolera kapfehtas sagahdeja, un ko ween sinnaht darrija par glahbschanu; tatschu no 875 zilwekeem kas Zelgawâ ween ar scho fehrigu fahirge, nomirre 465. Kas ween spehjetas behgdams atstahje Zelgawu, un ap to laiku ne teefas ne ffohlas flua turretas. Tè warr dohmaht kahdi Jahni bijuschi tai 1831mâ gaddâ! — Zeescham raudu Jahni par peeminneschanu; Zelgawa bij fluffa un tukfcha, ne kahds pučku wainadsinsch redsams, ne kahds lihgo dsirdams, nekur naudas nesseji jeb naudas flanna, ne kahds

*) Kam wairak gribbahs sinnaht par scho flimmibu, lai lassa Lat. awis. 1831 Nr. 43. peelikkums; arridsan Nr. 28. 31. 32. un wehl dauds zittâs weetas.

tirgus, ne kumediās jeb zittas lustes, woi swe-
 schu leetu ehrmiga skattischana kà jam allasch pee-
 mums schinnis preeka deenās. Tikkai no table-
 nes pasihstami un sewischki us to eetaifiti Kolera-
 ratti, kas woi flinneekus us lasarettehm, woi
 mirronus us kappeem aiswedde, schee ween
 lehnitiam pa eelahin wilkdamees, fluddinaja
 schohs affaru Jahaus. Deews lai irr schehligs,
 un lai muhscham wairs ne dohd mums to redseht;
 — Tapat arri zittas Kursemmes pilssehtas Ko-
 lera sehriga peemefleja, kà Kuldigu, Bauffu, bet
 ne tik grubti kà Jelgarwu; zittas atkal pagallam
 ne aishneime, kà Wentu un Jaunjelgarwu. Ta-
 pat us laufu; Illustes aprinkti laudis brihnum
 mirre ar Kolera sehrigu, un zittas mallas atkal
 pawiffam ne dabbuja manniht schahs breefmas.
 Wisnotal par wissu Kursemmi irr ar scho flim-
 mibu safirguschki 4553 zilweki; no scheem 2600
 pahrsirge un palikke atkal weffeli, un 1953 ar
 scho gultu nomirre. Gan assa Deewa rihtste;
 — Bet tē nu atkal muhsu laudim par gohdu ja-
 peeminn; jebschu tikpat arri pee mums, it kà zit-
 tās semmēs, kur schi jauna sehriga pirmā reise
 plohsijahs, tahda neeka walloda isgahsehš, un
 nejehgu muttēs schi babbu teifschana burbuleja:
 „ka uhdeni effoschi tihscham ar gipti samaitati no-
 launeem zilwekeem, no ka ta lauschu mirschana zel-
 lotees etc.“ tad prahstigi Kursemmes lau-
 tinitahdus neekus netizzeja, bet klausija
 labprahst gudru pamahzischanu pahrscho leetu no
 saweem dwehfelds ganneem un no grahmatahm,
 sunnahm un pawehleschanahm, kas tobrihd par
 to islaistas tappe, un ne zehle ne kahdu dumpi

tahdâs gruhtâs deenâs (kâ gan dsirdehts fluis zittâs semmês), bet padewahs meerigi appaksch Deewa warrenahm rohkahm, un peenehme labbu padohmu no kungeem un ahrsteem ar pateifschanu. Raug schè preezigus auglus no ihst enas gudribas, kas ikreis us deewabihjaschanu un wissu labbu wadda. Lai nu schehligs Deews dohd, ka pehz pahrzeestahm breefmahm ar karru un fehr-gu, labbi kungu it kâ par pateizibas uppuri, nu atkal us to dohmatu, semneekem skohlas eetaifih, jo tur it teescham ihst enas gudribas sakne meflejama. Râ jauneem kohkeem un puf-kehmi mihla filta waffara ihsts augschanas laifs, tâ irr jauneem zilwekeem mahzibas laifs skohlâ ittin par laimes smelschanu un ihstu gudribu. Tad nu es — jebfchu arri schinnî brihdi no jaunahm zellamahm lauschu skohlahm ne wahrdinu wairs ne dsird — scho sawu stahsta grahmatu tatschu pabeidsu ar scho stipru zerribu: lai arri waffarâ mihla faulite brihscham zauras deenas ais mahkuleem flehpjahs, ka buhtu dohmaht ka wissai wairs naw, tomehr schi irr un paleef un nekad ne suhd, bet sawâ laikâ atkal gaischi un spehzigigi rahdahs, zilwekeem par preeku un swehtibu; un tapat arri buhs ar skohlahm preeksch Kursemmes mihleem laudim.

Birsgalles mahzitaja muischâ, ruddena meh-
nesi 1832trâ gaddâ.

Rundraht Schulz,
Birsgalles mahzitais.

Drikku miffeschana.

- Gappâ 28. rindê 5. no appafscha stabw: gohdamis pestijees;
 lassî: gohdam ispestijees.
- 34. — 14. no app. stabw: pehz; lassî: pahr.
- 34. — 5. — — st. tē pa; l. to pahr.
- 36. — 11. un 12. no augsch. st. sîhlneeki, kannu
 raugi, sâhlspuhshotaji, un wahrndnee-
 fi; l. sîhlneekus, kannu s raugus,
 sâhlspuhshotajus un wahrndnee-
 kus.
- 44. — 10. no app. st. eenaidneeks; l. eenaid.
- 44. — 4. — — st. kâ kurras; l. kâ no kurras.
- 56. — 10. no augsch. st. kahwetâs; l. kahwe,
 tās.
- 56. — 6. no app. st. rihksta; l. rihkstu.
- 57. — 9. — — st. isdsiffis; l. isdsiffis.
- 81. — 5. no augsch. st. vatiffa; l. patiffa.
- 85. — 2. no app. st. schabs; l. schee.
- 92. — 2. — — st. nu; l. un.
- 93. — 1. no augsch. st. ta; l. tam.
- 104. — 10. — — st. smuks pilsfehîs; lassî:
 smukkâ pilsfehîta.
-

8

Tirmao Wiefemmes maatsje,
Tas bij waerde Meinard Ka
1786 no Dretmes p. adnatie.
Tas. by Behtolos. Trefraus by
Alberto Kas Ritga piffelkwa
1200 gada efsatet ta jittet in ar
ri boummeekus no watsjem
me es alwoedda. Tirmao binnine
Kad meffero by Wonne waerde.
Ritga is de oetprij nouwreidme
Kerna plekgerota pinnijf no Kedsa
Krisisij paduweest John Kehnij
nam 1781. II. Wendru li. 1621
III. Kreuw Krijf van John am I tot
1710.

P Li
183

Sulcs, K.

Kurzemes.